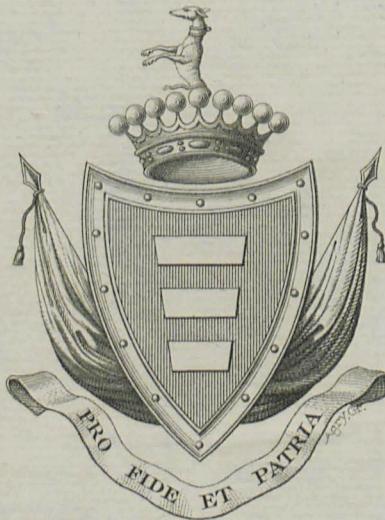

BIBLIOTEKA

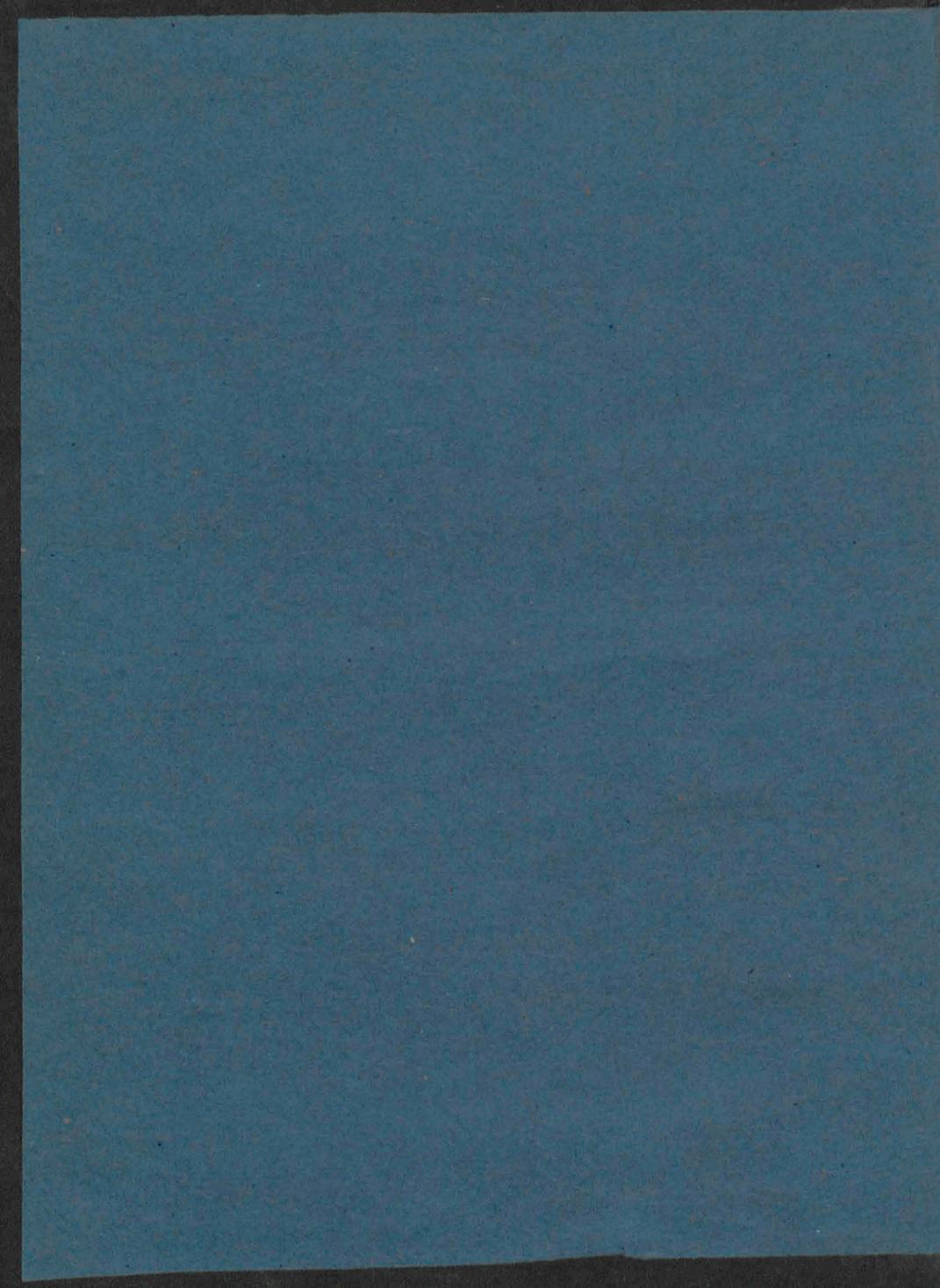
Zakł. Nar. im. Ossolińskich

XVII 943

1675

*Ex Libris Com. Branicki
Sucha*

S. 5685 ~~H. 569. C. 19~~

MOSCOVIA

HOCE EST,
De origine, situ, regionibus, mo- 1675
ribus, religione, ac Republ.

MOSCOVIÆ
COMMENTARIUS

Auctore
SALOMONE NEVGEBAVERO
à Cadano.

*Accessit tabula MOSCOVIÆ
Geographica.*

GEDANI
Typis Andreæ Hünefeldi.

ANNO
SVpernè Regi Meo à Deo VICTORIA.

1613.

A U C T O R

ad

Z O I L U M.

EX ossibus lectum tibi
Hic porrigo os, ô Zoile,
Hoc rode sis, & linquito
Mi chartulas innoxias.

XVII - 943 - II

Illust:

ALIIS ILL^{mo} ET REV^{mo}
PRÆSULI AC DOMINO
D. LAURENTIO
GEMBICKI

EPISCOPO VLADISLAVIÆ
POMERANIÆQUE

MAGNO POLONIAE CANCELLARIO
REGENI
SENATORI EMINENTISSIMO

Huncce
MOSCOVIÆ COMMENTARIUM
Amicorum persuasus & inductu
CONSCRIPTUM:

Ut robusto tanti herois patrocinio
à Zoilis atque vituperonibus vindicetur,
Ethoc quali quali publico præconio
Observant. cultusq; monumentum consecretur:

PRO INSIGNIILLA BENEFICENTIA

A. 2. Q. II. A.

QUA ET ANTE TRIENNIVM ME EX GALLIA
ILL. CUM D.D. FIRLEIIS REDUCEM LOBAVIAE,
ET PROXIMIS IN COMITIIS VARSAVIAE,

illustrem ad mensam saepius admissum,
munificâq; tandem cum gratiâ dimissum

INCLITUS HIC MUSAGETA

nullo meo merito liberalissimè affecit:

L. M. Q.

Instar votiva simul ineuntis anni strenuæ

D. D. D.

SOLOMON NEUGEBAUER

à CADANO.

A. C. C I C I C XII

IN

IN
MOSCOVIAM
Viri nobilis & clarissimi,
D. SALOMONIS
NEVGEBAVERI
à CADANO.

Mirum, vix quisquam culto reperitur in orbe,
Cui sit delicium barbara barbaries.
Sunt tamen, ingenti qui perfunduntur amore,
Cùm de barbarie haud barbara scripta legunt.
Moscorum certè qui barbara facta sequatur,
Nullus erit; quid enim? nil nisi barbaries.
Qui tamen expendant hæc te duce NEU GBAUERE,
Percupidèque legant, plurimi, opinor, erunt.
Quidni? sermo brevis, concinnus, & ordo perennis,
Hæc tria Lectorem suaviter affident.

JOANNES DEMETRIUS
GORAYSKI
à Goray.

In eandem

PHALEVCVS
SBIGNEI GORAIISKY
à GORAY.

V& sermone frequentius feruntur,
Hac & scripta libentius leguntur:
Mos est omnibus unicè probatus.
Quem noster benè novit ille NEVGE-
BAVER, sedulus ille singulorum,
Acta quæ, vel aguntur, annotator.
Hoc scripto iubet esse notiorem,
Nobis MOSCOVIÆ situm atque ritum,
Quam dudum celebramus ore pasim.
Hinc amplum tibi surgit argumentum,
Laudis, & meritò videre dignus,
Cui Musæ aureolam parent corollam.

Benevolentia ergò
script.

M. LAU

M. LAUBANI
IN
MOSCOVIAM

Nobil. & præstant. viri
SALOMONIS NEVGEBAVERI
à Cadano Borussi

EPIGRAMMA.

Fabula nunc Mosci sunt publica in omnibus oris,
Symposia hos pasim, compitaque ipsa sonant.
Longa gravisque tamen fuerit via, plenaque damni:
Si loca ames propriis nunc ea nosse oculis.
En tibi sed medium se NEVGEBAERVS obinfert,
Nostræ & avitæ auctor commodus historiæ.
Arte suâ nobis sumptuque dat hacce papyro;
Moscoviam extra ipsam cernere MOSCOVIAM,
Flumina, agros, silvas, urbes, sacra, jura, penates,
Cum populo disces quisque deinde domi.
Regna SIGISMUNDO qui Moscoviana, quod opto,
Dedet: inocciduâ hunc gloria laude vehet.
Regna cuique offers qui Moscoviana: deinceps
Gloria sit dispar NEVGEBAERE tibi?

ΕΙΣ ΤΑΤΗΝ
ΤΗΣ ΜΟΣΚΟΒΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

Ισαρίν Συγγραφόμενος, καὶ πάντα κατ' αἶσαν
ἐν τῷδ' ἐν Φρούέων Συγκαταθέξομενος,
περὶ τῶν σφισσασ τηρεῖται τὸν χρόνον, αὗτε
τὸν τόπον, ἀνθρώπων ἥθεα καὶ φύσεας;
υημερτές τε καὶ ἀτρεκέως λεγέται, καὶ χαμέμπται:
περὶ χάριν, ἢ μῆτος μή περ ἀπεβλεπέτω,
ἰσαρίν νόμος ἐστι, σκέψας, φανερῶς, γράληθῶς,
Αρέσιας τ' ἀνδρῶν ἥθε αἴπεντα γράφειν.
Ισαρίν ΣΑΛΟΜΩΝ πάδε ΝΕΥΓΕΒΑΗΡ ἐν τῷδε
ΜΟΣΚΟΒΙΩΝ μερέπων πάντι ἐφύλαξεν ἔτι
ἰσαρίν τηρεῖ νόμον, ἐνεκά τὸ κλέος αὐτῆς
Ἐστι τὰ διανάτα ἀμμοφόρον ἄιδον.

ΑΔΑΜ ΦΡΕΙΤΑΓΙΟΣ

ταραθόρος

MOSCOVIAE

CAPUT I.

*De Moscorum origine, lingua, nomine,
& potentia.*

MOSCI gens seu potius progenies Russo-
rum, olim teste Plinio Roxolani dicti sunt,
quos tamen commutata aliquantulum litera
Ptolomæus tabula Europæ octava Rosola-
nos nominat, communiter olim Russi dicti, nomen à
quodam RUSSO fratre seu nepote LECHI Polonorū
principis, vel ab oppido vetusto Russo nuncupato, non
longè à Novogrodo sive Novogardia magna, vel etiā
à fusco gentis ejus colore sortiti sunt. Atenim Mosci ad
veritatē proprius accedentes, Rossejam antiquis appell.
latam asserunt, quasi gentem dispersam seu dissemina-
tam id quod nomen ipsum indicare videtur: Rosseja
enim Russis disseminatio seu dispersio dicitur. Quod
ita se habere, varij populi incolis etiamnum permixti,
& diversæ provinciæ RUSSIÆ passim immixtæ ac
interjacentes palam testantur. Moscis ut origo, ita
Moscovium
rum ori-
go.

B

& lin-

& lingua communis est cum Russis, Polonis, Casubijs, Silesijs, Bohemis, Moravis, Bulgaris, Croatis, Rasciis, Serbijs, Illyrijs, ac universo nomine Slavonico, licet dialectis adeo varient, ut nonnulli ex his populis vix se invicem inteligant. In hanc linguam libri sacri non pauci operâ divi Hieronymi & Cyrilli translati sunt. Praeter quoque annales patrios Alexandri etiam Magni, Romanorumque Cæsarum, itemq; M. Antonij & Cleopatrae memoriam iis commendatam literis tenent. Acceperunt autem nomen Mosci, vel ab urbe MOSQUA, illius regionis metropoli & regiâ Principis Moscorum, vel, ut alii, & quidem rectius, placet, à MOSQUA fluvio urbem aduentę. Genus Russiæ Principum referunt annales Russici ad VAS RAIOS fratres tres, Ruricum, Sineum, & Truborum, qui circa annum Christi octingentesimum sexagesimum primum apud Russos Septentrionales regnasse feruntur. Ac RURICUS quidem natu major Novogardiæ, re iqui duo fratres aliis Russiæ partibus Biaslojeziorensi & Isboriensi præfuere, quibus tamen non multò post, nullâ prole relictâ, defunctis, Ruricus in ditionibus illis succesit, & filium IGORUM post se reliquit. Hic ex Olga Plescoviensi filium SVENTOSLAUM sive Stoslaum suscepit, qui multa cum vicinis bella gesit, tandemque ab illis cæsus est, filijs tribus

Mosco-
rum no-
men.

Origo
Princi-
pum Mo-
scorum.

tribus, Ieropolco, Olega, & Ulodimiro, inter quos ad-
huc vivens principatum partitus erat, relictis. Et IE-
ROPOLCO quidem Kioviam, OLEGODreua-
lanos (qui fortè Bulgari sunt, à lignis vel sylvis ita
dicti) VL ODIMIRO verò è Malusa concubina
procreato Novogardiam concescit. Hic fratribus,
qui bellum ipsi intulerunt, à se peremptis, Russia poti-
tus est tota. Ab hoc omnes dein Russiæ Principes pro-
fectos, proditum est. Is enim, cùm duodecim reli-
quisset filios, Russiae principatum inter eos sic divise-
rat, ut Visselao natum majori Novogrodum, Izaflao
Poloscum, Stopolco Tuveram, Jaromiro Rostoviam
tradiderit. Nec multò pòst, defuncto Vissceslao, attri-
buit Novogrodum Jaroslao, Rostoviam Borisso, Gle-
bo Muromum, Stoflao Derevos, Vusevolodo Vulodi-
miriam, Mescisflao Torocanum, Stanislao Smolens-
cum, Sudislao Plescoviam, Podvviso Volyniam. Ve-
rùm ij partitione paterna non contenti, post mortem
eius bellum inter se civile concitabant. Ex his SVE N-
TOPO LCUS, qui cognita patris morte Kioviam
occuparat, duobus fratribus Glebo & Borisso, qui po-
stea à Russis in divorum numerum relati sunt, dolo
occisis, à Jaroslao tertio fratre cæforum necem ulci-
scente, superatus, & Koviensi principatu ejectus, in
Poloniā ad BOLESLAUM Regē confugit, cuius ro-

gatu Boleslaus adversus Jaroslaum expeditionem suscepit, eumque profligavit. Post illos VLODIMIRUS cognomento Monomachus Jaroslai ex Vusevolodo nepos, cuius adhuc hodie apud Russos nomen est, imperio potitus fuit. Quod interpellatum quidem interim à posteris Sventoslai, qui avitum recuperare principatum conati fuerant, penes Vladimiri posteritatem nihilominus remansit, ac sequentibus temporibus Andreas Susdaliensis Dux, ab eadem Vladimiri stirpe profectus, fœdere cum undecim aliis cognatis ducibus inito, electis Vladimiri monomachi posteris, qui Kioviam tenuerunt, MICISLAUM filium ei imposuit. Hic primus principatum in Susdaliensem domum imperiique domicilium Vladimiriam transstulit, cum initio imperii Russici sedes Novogardiæ, inde Kiovæ, posterioribus verò temporibus, priusquam Moscoviam à Daniele Moscorum Principe ALEXANDRI filio transferretur, Vladimiriæ fuisset. Eum Principatum qui tenebat, licet imperium in reliquos cognatos Duces non haberet, Magni tamen Ducas nomine utebatur, dignitateque ac honore, cæteris majestatem eius comiter observantibus, antecedebat. Cumque honoris antea vel successione, vel reliquorum omnium studiis uni deferretur, interdum vi &

armis

C O M M E N T A R I U S.

§

armis occuparetur, postquam eos Tartari sibi subjecissent, GEORGIO Principe victo cæsoque, ab iis peti cœpit. Ab illo enim tempore Russi Tartaris tributarii fuere, atque ex ipsorum arbitrio Duces sibi constituere. Danieli succedit filius natu minimus IOHANNES cognomento Kaleta, quod assidue ad erogandas eleemosynas peram fecum gestaret. Huius filii fuere Simeon, Johannes, & Andreas. SIMEONI pater Vlodimiriam & Moscoviam adsignavit, cui absque liberis mortuo succedit IOANNES frater, qui filium habuit DEMETRIUM, ex quo nati sunt Basilius, Georgius, Andreas, Constantinus, & alii tres. BASILIUS post patrem imperavit. Hic, filio suo cognomini ob matrem adulterii suspectam præterito, moriens fratri GEORGIO gubernacula tradidit, qui nepotem diu in vinculis detinuit. Moriturus tamen, quamvis duos haberet filios, Andream & Demetrium, (conscientia fortè per motus) BASILIO nepoti imperium tradidit. Cui postea patruelles, conspiratione contrà eum facta bellum faciunt, eumque regno exuunt, ac tandem oculis privant. Verùm à Novogardenisibus adjutus, imperium recuperavit, & pacatè illud obtinuit. Succedit illi IOANNES filius, qui rebus Russicis obscuris adhuc magnam claritatem attulit, primusque eam, ad

B 3

quam

quam nunc excreverunt, potentiam fundavit. Cum reliquorum filios & nepotes, quos potuit, ē medio sustulit. Novogardiam Magnam, totius Septentrionis emporio celeberrimam urbem, per fraudem cepit, & in servitutem redegit, & complures arces atque castella finitima, quæ magno Ducatui Lithuaniae parebant, sui juris fecit. Primus hic Polonis & Livonibus bellum intulit, Tartarorumque jugum primus excusfit. Pari ratione filius eius **BASILIUS** potentiam, cuius pater fundamenta jecerat, in immensum ferè auxit. Smolensensem Ducatum **SIGISMUNDO** Regi Poloniae proditione Michaelis Glinscii Russi Duci eripuit. Casanosa terra mari que oppugnavit, duces agnatos ditionibus suis privavit, & Plescoviam civitatem liberrimam ac ditissimam suæ potestati subiecit. Ei successit **IOANNES BASILIDES** cognomine, qui Casanense & Astrakanense regna suæ potestatis fecit, & mari Caspio in potestatem accepto, ad Persidem ferè imperium protrulit. Livoniæ maximam partem per Livonum dissensionem occupavit, Polociam temporibus Augusti Regis cepit, cum Svecis prospero successu bella gesit. Eo denique potentiae pervenit, ut non finitimus modò, sed remotioribus etiam quibusque gentibus terrori esset, omnesque alios Principes præ se contemneret.

neret, ac nullam gentem esse existimaret, quæ potentia
atque opibus secum contendere posset, aut auderet.
Huic ex priore conjugi Anastasiâ duo fuerunt filii,
Ioannes & Theodorus: ille acer & impiger, hic stupi-
dus, & ad regni gubernacula inhabilis. Ac Ioannes
quidem post à patre scipione ferrato percussus, magno
cū patris dolore obiit, tyrannus verò matrimoniu[m] ali-
quoties cū nobilibus quibusdā puellis repetijt, easq[ue];
ni intra menses aliquot prolem conciperent, in mo-
nasterium de trusit. Tandem ex septima, quam id
temporis, cùm Rex STEPHANUS felicissimæ me-
moriæ Vielicoluco in potestatem suam redacto in-
gentes in Moscoviam copias admirabili cum terrore
omnium circumduceret, duxit filium Demetrium su[um]
sccepit. Cum verò Mosci matrimonii iterationem
admodum detestentur, ac quartum, ne dum septi-
mum pro illegitimo & Christiano homine indigno
habeant, Demetrius hic non admodum in precio ha-
bitus cum matre in Ducatum Susdaliensem ablega-
tus est, ibique à Præfecti sui filio cultro Iæsus, misere-
periisse perhibetur. De quo tamé alii aliter. IOANNI
Basilidi extincto successit filius THEODORUS, in-
genij stupiditate laborans, cui pater Consiliarios ex
præcipuæ notæ proceribus quatuor adjunxit, qui nos-
vi principis ac Reipublicæ salutem curarent. Sub quo
Mosci

Moscii liberiorem vivendi rationem ingressi, facultatis
bus amplificandis operam dederunt, aliumque & qui-
dem politioris victus corporisque cultum seuti sunt.
Cum vero annis tredecim imperio praefuisse, tandem
absque prole ex hac vita excesit. Huic succedit BO-
R I S S U S H O D U N, cuius sororem Theodorus de-
functus princeps in matrimonio habebat, unanimi o-
mnium consensu ad regni gubernacula vocatus, quod
cum vivo adhuc Theodoro summam rerum obtine-
ret, comitate ac benevolentia multorum animos sibi
conciliasset. Ad fastigium hoc electus, summam in
imperio constituendo prudentiam usus est, ac militibus
primum omnibus ac praesidiariis stipendia persoluit,
Germanis ex Livonia annis superioribus in Mosco-
viam abductis liberam ad suos redeundi facultatem,
reliquis vero manere volentibus privilegia atque im-
munitates concesit, virginibus etiam pauperioribus
dotes ac vestimenta largitus est. Hoc ita imperium
administrante, D E M E T R I U S in Polonia redivivus
factus est, qui secundum aliquot ante annis Bo-
rissijusu, ne ipsi ad imperium obstatulo esset, cædi de-
stinatus erat, sed astu puer eiusdem ætatis, & vultu non
absimilis subornatus, ejus in locum interfectus est.
Interim hinc inde in monasterijs apud suos educatus,
in Russiam tandem pervenit, fortunamque suam ac
genus

genus Constantino Vishiovecio Duci, & dein Geor-
gio Mnischek Palatino Sendomiriensi indicavit, adeò
constanter, ut quibusdam signis fidem plerisque face-
ret. Itaque quinque millibus militum clam conscri-
ptis, quibus deinde non parua manus limitaneorum,
eorumque veteranorum accessit, d'ice Palatino Sen-
domiriensi in Moscoviam contendit. Ac primùm
quidem cum exercitu Borissi, ad quem jam fama de
Demetrio pervaserat, collatis signis confixit, variâ ini-
tiâ fortunâ, sed pôst Demetrio in fugam acto. Qua
clade acceptâ Demetrius Rilscum arcem profugit,
ubi non exiguam suorum partem è fuga collegit, ac
per dies aliquot corpora refici jussit. Quó loci haud
multò pôst Borissi exercitus ad Demetrium inde ex-
pellendum venit, quo cum Demetrius congressus, eos
non paucis interfectis fudit fugavitque. Ad quam
fortunæ inclinationem quinque opportunæ situ arces
unâ cum subjectis territoriis sponte se Demetrij potes-
tati permisere. Dum hæc fiunt, Borissus audien-
dis exterorum Principum legatis vacans, repente non
sine veneni suspicione mortem obit. Quam secuta est
magna animorum mutatio. Demetrius enim ex in-
certo certum sibi regnum habere vîsus ipsum Mosco-
viæ metropolia nulla morâ interposita ingressus, in-
genti populi acclamatione magnus Dux salutatus; ac

paulo pōst diademate insignis est. His peractis, & prōvinciis, ut videbatur, tranquillatis, legatum in Poloniā ad Regem misit, petitum, ut sibi MARIANAM Georgij Mnisci Palatini Sandomiriensis præclarē de se meriti filiam ducere uxorem liceret. Cum qua pōst anno sequenti nuptiæ magno splendore in ipsa Moscovia metropoli celebratæ sunt, & nuptiis non dum finitis a suis crudelem in modum trucidatus est. Atq; hæc de origine, situ, ac potentia Moscovia Principum pauca præmissa sunt.

C A P U T I I.

De amplitudine ac terminis M. Ducatus Moscoviae.

Magni-
tudo
Moso-
viae.

PROtenditur autem Moscorum Principis imperium adeo longè latèq;, ut aliquot Asiae spacia cōpleteatur, aliquot etiā Europæ, ea que minimè parva. Sunt qui illud in longitudinē ad septingenta millaria Polonica seu Germanica obtinere affirment, à Livoniac finibus usq; ad Iuhoriam in Asia: in latitudine vero ad mare Caspium ad sexcenta. Bilibaldus Pirekhaimerūs Norinbergensis, qui vixit tempore Basiliū magni Ducis Moscorū, in Germaniæ suæ descriptione asserit, Moscorū ditio-nem per quingenta millaria Germanica & magna quidem in orientem se extendere. Cui sententia evidenter sublēribit Matthias Miechoviūs rerum Polonicarum non indiligens scriptor in sua Sarmatia Europæa, dum à Smolensco per Moscoviam urbem ad Orientem progrediendo usq; ad Iuhoram sive Iuhram, qui Moscovia terminus versus Scythia est, quingenta mi-liaria integra numerat. Accessere pōst Casanense & Afracanē se Tartarorum regna, à IOANNE BASILIDE tyranno Mo-scovias

COMMENTARIUS.

scoviae adjecta, quæ ferè ad ducenta millaria patent. Est igitur
MOSCOVIA hinc inde varijs gentibus contermina; à meridi-
die atq; oriente Tartaris cingitur, septentrionale latus Oceanus
Scythicus ambit, ad occidentem tenent Lapones gens sylve-
stris, nec ulli populo commercio linguae nota. Post hos Austru-
versus incolunt Sueci, Finlandi, Livones, & juxta hos Litvani.

Termis
Mosco-
uia,

CAPUT III.

De Chorographia Moscoviae, ac primū de Ducatis.

Continet autem Moscovia in se Ducatus, provincias, regiones, & populos varios. Ac inter Ducatus quidem M O S C O V I A principatum tenet, provincia nec lata nimis, nec fertilis: cuius fœcunditati ager ubique arenosus, qui mediocri siccitatis aut humiditatis excessu segetes enecat, plurimum officit. Accedit ad hæc aspera nimis aëris intemperies, quâ hyemis rigore solis calorem superante sata quan- doq; ad maturitatem nou perveniunt. Etenim tam intensa ibi nonnūquam sunt frigora, ut quēadmodū æstatis tempore apud nos æstu nimio, sic ibi frigore immenso terra in hiatum discedat: aqua etiam tum in aërem effusa, sputumque ex ore projectum, antequam terram contingat, gelentur. Tota porro regio non ita diu admodum silvosa fuit, id quod ex magna-
gnarum arborum truncis, p qui etiamnum extant, apparet. Quæ quamvis agricolarum studio ac opera satis culta sit, ijsbtamen, in quaestione

Mosco-
via chor-
ographia,

Mosco-
via regio

solem
ivis, sive
1668

proveniunt, exceptis, reliqua omnia ex circumiacentibus provinciis eò afferuntur. Nam frumento ole-ribusque abundat communib[us]: cerasa dulciora, nucesque (avellanis tamen exceptis) inibi non reperiuntur. Aliarum arborum fructus habent, sed insuasives. Melones autem singulari cura ac industria seminant, terram simo permixtam in areolas quasdam altiores componiunt, inque eas semen condunt. Hac arte calori ac frigori immoderato æquè succurruntur. Nam si forte æstus nimius fuerit, rimulas tanquam spiracula quædam, ne semen calore nimio suffocetur, per finium terræ mixtum faciunt; in frigore verò nimio lætaminis calor seminibus reconditis præstat auxilium. Melle hæc provincia ferisque præter lepores casret. Animalia nostris longè minora sunt, neque tamen cornibus destituuntur, ut Miechovius refert in Sarmatia Europæa. Jam verò urbs ipsa MOSCOVIA inter reliquias Septentrionis civitates eminentissima, orientem versus multum porrigitur, tota lignea satis que ampla, quæ procul spectantibus amplior, quam reipsa sit, apparet. Nam horti areæque in qualibet domo spaciose magnam Urbi accessionem faciunt, quam fabrorum aliorumque opificum igni utentium extra civitatem longo ordine protensa ædes, inter quas sunt prata & agri, etiam adaugent. Ab urbe haud longius-

Mosco-
via civi-
tas.

longiusculè domunculæ quædam apparent, & trans-
fluvium villæ, ubi BASILIUS Moscorum princeps
satellitibus suis novum oppidulum Nali (quod eos-
rum lingua infunde significat) condidit, eò quod cùm
alijs medonem cereviamque bibere, exceptis paucis
diebus in anno, prohibitum sit, ijs solis bibendi potes-
tas à Principe permissa sit: atque ob eam rem, ne cæ-
teri illorum convictu corrumperentur, à reliorum
confuetudine sunt sejuncti. Propter urbem sunt quæ-
dam monasteria, quæ vel sola longè prospicientibus
una quædam civitas esse videntur. Porrò vasta ci-
vitatis magnitudo facit, ut nullo certo contineatur
termino, nec muro, fôsâ, propugnaculisvè commo-
dè muniri queat. Plateæ tamen quibusdam in lo-
cis, trabibus transversim ductis, obstruuntur, adhibi-
tisque custodibus ad primam noctis facem ita obfir-
mantur, ut nemini noctu aditus post statam horam
illac pateat; post quam qui deprehensi forte fuerint à
custodibus, aut verberantur spolianturque, aut in carcerem
compinguntur, nisi vel noti honestique viri fue-
rint (nam hi à custodibus ad sua deduci solent). Atque
tales custodiæ, quâlibet in civitatem patet aditus, lo-
cari solent; reliquam enim urbis partem Mosqua flu-
vius circuit, in quem sub ipsa urbe lausa illabitur, qui
ob altas ripas raro vadari potest. In hoc molendina

C 3

complu-

complura in publicum civitatis usum fabricata sunt; hisq; fluvijis civitas non nihil munita esse videtur, quæ præter paucas ædes lapideas, templa, atq; monasteria, prorsus lignea est. Ædiū ea in urbe numerus vix creditibilis refertur. Civitas hæc tam ampla atq; vasta, admodum lutosæ est, quā ob rem in vicis ac plateis, aliisq; celebrioribus locis, pontes passim extructi sunt. Est in ea castrū, ex lateribus coctilibus coagmentatū, quod ab una parte Mosqua, ab altera Neglina flumine alluitur. Castrū autē tantæ magnitudinis est, ut præter amplias ac magnificè exædificatas ex lapide Principis ædes, Metropolitanus Episcopus, Principis item fratres, proceres, alijque quamplurimi spacioſas in eo ædes lignæs habeant. Ecclesiæ ad hæc in eo multæ, ut amplitudine sua civitatis propemodem formā repræsentare videantur. Hoc roboribus tantum initio circumdabatur, atq; ad magni Ducis Ioannis tempora usq; parvum ac ignobile erat. Eius castri propugnacula, basiliæ, cum principis palatio more Italico erecta sunt. Multæ autem in hoc sunt ecclesiæ, lignæ fermè omnes, duabus tamen insignioribus, quæ ex lateribus constant, exceptis: quarum altera divæ Virgini, altera divo Michaëli Archangelo est sacra. Regionis cœlum adeò salubre est, ut ibi ultra Tanais fontes, præser-

Mosco
viae caelū
quale,

complura
in hoc modum fuisse
in hoc modum fuisse
tim

tim in Septentrionem , atque etiam magna ex parte
Orientem versus, memoriâ hominum nulla unquam
pestis sevierit. Habent tamen interdum intestino-
rum & capitis morbum quendam , pesti haud dissi-
milem, quem ipsi calorem vocant , eo qui corripiunt-
tur, paucis diebus pereunt. Accùm in tam salubri re-
gione degant , si quando Novogrodi, Smolensci , ac
Plescoviae pestis grassatur , quoslibet illinc venientes
regione suâ metu contagij excludunt. Incolæ hu-
jus Provinciæ omnibus astutiores & fallaciores esse
perhibentur , fluxa imprimis in contractibus fide , cu-
jus rei ipsi haud ignari , si quando cum externis com-
mercia habent , quò majorem fidem obtineant , non
Moscosse , sed advenas esse simulant. Longissi-
mus hic dies in solsticio æstivo septendecim hora-
rum cum tribus quadrantibus esse fertur. Certa
poli elevatio sciri non potest , quamvis nonnulli quin-
quaginta octo graduum se accepisse dicant. Quidam
facto per astrolabium periculo , utcunque solem no-
no Iunij die in meridiem observatum quinquaginta
octo graduū referunt. Ex qua observatione cōputatio-
ne hominum harum rerum peritorum , deprehensum
est , altitudinem poli quinquaginta graduum esse ;
longissimum autem diem septendecim horarum &
unius quadrantis,

Orienti

Vulodi-
miriensis
Ducatus

Orienti obvertitur **VULODIMIRIENSIS** Ducatus, cuius ager adeò est frugifer, ut ex uno tritici modio saepè viginti, nonnunquam triginta modij proveniant. Eam Clesma fluvius præterfluit, cæterà sylvæ magnæ vastæque cingunt. **C I V I T A S** ipsa magna, sed quæ castrum ligneum sibi conjunctum habet. **Hæc à tempore VULODIMIRI** (post Basilij dicti) qui eam condidit, nomenque suum indidit, Rusiæ metropolis fuit usque ad Ioannem, qui inde sedem in Moscoviam transtulit. Sita est inter Volgam & Occam, triginta sex à Moscovia in Orientem milliaribus. A Vulodimiria viginti quatuor miliarum rectâ in Orientem in vastis sylvis Ducatus olim fuit, cuius populi Muromani vocabantur, animalium pellibus, melle, & piscibus abundantes.

Novo-
grodii in-
terioris
Ducatus

A Vulodimiria in orientem ulterius procedendo, **NOVOGRODIÆ** inferioris Ducatus incurrit, qui Vulodimiriae fertilitate rerumque copiâ aquatur. In hoc Ducatu est civitas ampla ac lignea **NOVOGRODIA** sive Novogardia dicta, à qua & regio ipsa nomen accepit, emporio longè nobilissima, cui oblini ac canabis optimi abundantiam inter reliquas Moscoviaæ urbes faciliè datur palma. Sita autem est ad Volgæ & Occæ fluviorum confluxum. Castrum huic civitati adhæret, quod **BASILIUS** Princeps ex lapide

lapide in scopulo posuit, contra Czeremissorum im-
pressions. Distat autem à Moscovia centum mil-
liaribus, & facit Christianæ religionis terminum.
Nam licet Moscorum Princeps ultra Novogardiam
hanc castrum, quod Sura à fluvio ejusdem nominis
indigitatur, habeat; tamen intermixta sunt gentes
Czeremissi & Mordvvi, qui Mahometanam supersti-
tionem amplectuntur.

A Novogrodia inferiori ad occidentem non-
nihil reflectendo REZANENSIS Ducatus inter-
Occam & Tanaim fluvios situs est. Hæc cæterarum
omnium est fertilissima provincia, in qua, ut fertur,
singula grana frumenti binas quandoque pluresve spi-
cas proferunt, quarum culmi tam densè succrescent,
ut nec equi facile transire, nec coturnices inde evolare
possint. Mellis, piscium, avium, ferarumque ibi
magnus proventus, arborum etiam fructus longè
Moscoviæ fructibus nobiliores. Gens animosa atq;
bellicosa. In hoc Ducatu est homonyma civitas li-
gnea juxta ripam Occæ. Erat in ea castrum, quod
IAROSLAVUM vocabatur, cuius nūc præter vestigia nil
extat. Prope oppidum hoc Occa fluvius insulam ef-
ficit, quæ S T R U P dicitur, ingens olim Ducatus, cu-
jus princeps nemini subjectus erat, qui jam funditus
extinctus est. TULLA oppidum quadraginta ferè
millias

Rheza-
men: Du-
catus.

Rhezan
civitas.

milliaribus à Rezano, à Moscavia verò in meridiem triginta sex miliaribus distat: estque ultimum oppidum ad campestria deserta, in quo B A S I L I U S castrum ex lapidibus construxit, quod fluvius ejusdem nominis præterlabitur. Uppa verò aliis fluvius ab Ortu castrum alluit, Tullæque fluvio junctus, Occam supra Vorotinum viginti ferè miliaribus influit, à cuius ostiis non ita procul O D O I O V V castrum est positum. A castro Odojovv non nihil in meridiem reflectendo, M S E Z E N E K locus palustris est, in quo etiamnum vestigia extant. Circa hunc locum adhuc quidam habitant, qui necessitate imminente in paludes illas ceu castrum refugiunt. C O R S Y R A in ripa Occæ fluminis oppidum est ligneum, à Rezano viginti octo milliaribus distans. Habebat aliquando sui juris dominum, sed nunc in ditionem Moscorum Principis redactum est. C O L U G A oppidum & castrum ligneum ad Occam fluvium, tringita sex milliaribus à Moscavia abest. Conficiuntur ibi astabré cælata pocula lignea, aliæque ex ligno res ad cultum domesticū pertinentes, quæ inde in Moscoviam, Litvaniam, aliasque conterminas regiones passim deferuntur. Solet eo in loco Princeps quotannis præsidia sua contra Tartarorum incursiones habere.

V O R O T I N E N S I S Ducatus cum civitate

Corsyra
opp.

Coluga
opp.

C O M M E N T A R I U S.

19

tate & castro cognomini , ad Occam fluimen sito, tribus supra Colugam milliaribus abest.

Vorotin
Ducatus.

A Moscovia in meridiem dextrorsum si iter faciendum sit, S E V E R I E N S I S Ducatus se ostendit, qui à Borysthene ad Mscenecum oppidum longè latèque extenditur, ac densissimis ferarum silvis clarus est. Ager quatenus colitur, ferax est: silvæ hermillis, aspreolis, martibus, & melle plurimum abundant. Gens propter assidua cū Tartaris bella acris & strenua. Erant autem Duces Severienses primūm juris Poloniæ, sed posteà magnis Lithvaniæ Ducibus permultos annos parebant. Tandem à C A S I M I R O P o l o n i æ Rege, magnoque Duce Litvaniæ, ad I O A N N E M Moscorum Principem ultro defecerunt, non magnâ reoffensi, nempe quod cùm Vilnam venissent ad Regem, quod tempore intromissi nō sint. Cùmq; unus ex illis importuniùs urgeret, ac digitum foribus paulùm adapertis inseruisset, janitor eundem attractis vehementiùs foribus pressit, & confregit. Ac luit quidem capite pœnam janitor, non tamen eo Principium ira satiata fuit: quin ij rectâ ad Moscum profecti, ei se suaq; omnia subjecerunt. Verùm tandem, prout aliis multis Moscorum Duci subjectis contigit, perfidiae innocenter accusati, à B A S I L I O tyranno principatu exuti sunt. Castra oppidaq; in eos sunt non pauca,

D 2

inter

inter quae Novogrodecum Severiense dictum, Starodubum, Potivolum, Czernihovum, & Branscum celebriora sunt. NOVOGRODECUM oppidum & arx lig-
 nea, in qua olim Ducū Severiensium sedes erat, distat
 à Potivulo octodecim, à Starodubo verò quatuorde-
 cim miliaribus. Ad hoc oppidum à Moscovia dex-
 trorsum meridiem versus per Colugam, Vorotiniam,
 Serenscum, & Branscum centum quinquaginta mil-
 liaribus pervenitur. Czernihovum triginta à Kiovia
 miliaribus, totidem à Potivulo abest. Starodubum
 à Potivulo triginta duobus: Potivolum verò à Mo-
 scovia centum quadraginta, Kiovia sexaginta, Bran-
 sco triginta octo miliaribus distat. Euntibus Poti-
 volo in Tauricam per solitudinem fluvij Sia, Samara,
 & Ariel occurunt, ex quibus posteriores duo latiores
 profundioresque sunt: in quibus traiiciendis dum
 viatores diutius nonnunquam detinentur, à Tartaris
 sape circumveniuntur capiunturque. Post hos Ko-
 inskavoda, & Moloscha fluvij se ostendunt, quos
 novo quodam trajectionis genere superant: reflectas
 arbusculas in fasces colligant, quibus se suaque impo-
 nunt, atque ita remigantes secundo fluvio in alterum
 latus deferuntur. Alij hujusmodi fasces caudis equo-
 rum alligant, qui flagris impulsi, natantes in alte-
 riis

rius littus, homines secum trahunt, transferuntque.

Sequitur S M O L E N S C E N S I S D u c a t u s urbe ingenti insignis, ad Borysthenem fluvium exædificatâ. Arcem muro cinctam in ulteriori fluminis ripa habet, in qua plurima ædificia lignea in civitatis formam extructa sunt. Hanc una ex parte Borysthenes munit, ex altera verò fossis profundis, sti pitibusq; acutis munitur: in medio autem arcis templerum divæ Virginis in scopulo locatum est. Hanc urbem & arcem B A S I L I U S Moscorum princeps saepius, & quidem graviter oppugnabat, sed non vercante belli fortunâ nil efficere potuit, donec Michael Gliniccius Dux Russus ad prædictum Basilium, imperfecto per insidias Ioanne Zabreznio, magno Lithvaniæ Mareschalco, rerum tum potente SIGISMUNDU M O N D O I. profugit, & arcem S M O L E N S C U M denuò ingentibus cum copiis Moscorum acerrime obsecrit. Cum verò nec obstinata oppugnatione, nec terribili tormentorum apparatu ac vi quicquam profecisset, ad dolos & machinas argenteas consurgit, præsidioque largitionibus corrupto, haud magno labore S M O L E N S C O potitus est, centesimo, postquam à VITOLD O magno Lithvaniæ Duce Lithvaniæ adjecta fuisset, anno, Quæ recens di-

Smolen-
scen Dux
caſus.

vino favente numine & auspiciis SIGISMUNDI
 III Regis victoriosissimi vix per sesquianni spacium
 obsidione cincta , tandem in potestatem regiam ve-
 nit. Quam fortunam ut Deus perpetuare sinat , op-
 tandum meritò. CIVITAS ipsa in valle sita , col-
 libus undique & silvis sparsis , quibus pellum divers-
 sarum multitudo provenit , circumvallatur. Distat aus-
 té SMOLENSCUM à Moscovia octoginta milliaribus ,
 quamvis communiter centum computentur. Hunc
 principatū sub BASILIO Moscorū principe VI-
 TOLDUS magnus Litvaniæ Dux Moſcis anno su-
 pra millesimū quadringentesimū decimo tertio ade-
 merat. Eundem BASILIUS anno millesimo quin-
 gentesimo decimotertio SIGISMUNDO I Po-
 loniæ Regi eripuit. Sunt & alia hujus Ducatus oppida
 & castra , videlicet Drohobus & VViesma , oppida li-
 gnea ad Boryſthenē posita , quorum illud à Moscovia
 septuaginta duobus , à Smolensco octodecim milliar-
 bus : hoc verò à Moscovia quadraginta , à Moſaisco vi-
 ginti sex , à Drohobus octodecim milliaribus abest.
 MOSAISCUM quoque oppidum & castrum ligne-
 um , circa quod magna diversicolorū leporū copia est ,
 soletque ibi Princeps quotannis venationes instituere
 suas , ac Principum diversorum oratores audire . Dis-
 stat autem à Moscovia meridem versus octodecim
 milia-

Smolen-
 scum ci-
 vitas.

Moſai-
 scum op:

miliarium intervallo , à Vielma verò viginti sex.

BIELÆ SIVE BILLOIÆ Ducatus tan-
tæ amplitudinis nō est, ut longâ opus sit commemora-
tione. Habebat quondam proprij juris Principē, qui Lit-
vaniae Principibus tributarius erat. In hoc Principatu
BIELA civitas cū castro Obschæ fluvio vicina est, in
vastis silvis. Itaque à Moscovia sexaginta, à Smolensco
verò triginta sex milliaribus abest.

Bielæ Du-
catus.

RSOVIAE Ducatum Volga fluvius celebrem
facit, in quo civitas & arx lignea ejusdē nominis Volg-
aeripis proxima conspicuntur. Distat autem à Mo-
scovia Occidentem versus viginti tribus milliaribus.
Ultra hanc civitatem aliquot millaria Occidentē ver-
sus procedendo, silva est Volkovvkſies dicta, in qua
palus Vronov, ex qua fluvitis quidam emergit, duo
bus milliaribus emensis, in lacum Volgo influens, un-
de rursus aquarum multitudine adauctus egreditur,
Volgaq; à lacu, ex quo ortum habet, indigitatur. Op-
pida Ducatus hujus sunt VOLOCZ civitas & castrū, volocz
ad Occidētē æquinoctialē viginti quatuor miliaribus op. &
à Moscovia sepe protendentia, à Mosaisco duodecim
ferè, à Tvera viginti. Hic Princeps Mosoviæ quotan-
nis consevit animū, falconibus lepores infectando, re-
laxare. WIELIKOLUKI castrū & oppidum in oc-
cidentem, à Moscovia centum quadraginta, à No-
vogare

vogardia magna sexaginta ferè, Polocia verò triginta sex miliaribus distat: ab amplitudine ac frequentia urbis circumiacentis regionis totius amoenitatem nomen induit, estque ab utraque fluminis ripa arcu latissimè circumjectum, quamvis incenibus ac turribus ligneis, fossis etiam satis amplis munitum. Arcem hanc sanè munitissimam divus S T E P H A N U S Rex in bello Moscovitico feliciter oppugnavit & expugnavit. T O R O P E C Z I A castrum cum civitate inter Vuelicolucum ac Smolenscum ad confinia Litvaniæ, à Vielicoluco octodecim ferè miliaribus abest.

*Toro
Peczia
op. &
castrum.* Hæc arx cum cæteris sibi adjacentibus, videlicet Drohobus, Biela & Bransco bona cum Severiensis Ducatus parte uno eodemque tempore per ditionem in Moscorum Principis I O A N N I S B A S I L II potestatem devenerunt, regnante tum Alexandro Poloniæ Rege, magnoque Litvaniæ Duce.

*Tuuer
Is. Du-
catus.
Tuera
opp.* T V U E R E N S I S Ducatus ampla olim distio, una ex magnis Russiae principatibus, ad Volgam fluvium, triginta sex miliaribus in occidentem æstivalem à Moscopia distans, habet oppidum ingens, quod Volga interfluit. In altera autem ripa, quæ Tuera Moscoviam spectat, castrum habet, ex cuius opposito Tuerza fluvius Volgam influit. Porrò C I V I T A S hæc sedes erat Episcopalis, vivente IOANNE Moscorum

scorum Principe Basilij patre, quo tempore Tverensem principatum magnus Dux BORIS tenebat. Cujus postea filiam Mariam JOANNES Moscoviae Princeps uxorem duxerat, ex eaque Ioannem primogenitum suscepserat. Borisso autem mortuo MILACHAEL filius successit, qui postea à sororio suo Moscorum Principe Ioanne ejectus, exul in Lithuania vitâ defunctus est. Hæc civitas monetam argenteam habet propriam, quæ valore Moscoviticæ æquatur. TER SACK oppidum decem milliaribus à Tvveria, ejus pars dimidia Novogardiæ, altera Tuerensi dominio suberat.

N O V O G A R D I A E magnæ Ducatus olim celeberrimus ex totius Russiæ Ducatis erat. Cujus imperium R U R I C U S Varajus forte sibi oblatum imprimis administrabat, & tandem post eum successores ejus latissimè ad Græciam usque imperium suum extendebant. Est autem civitas famigera ta, quam Volchov fluvius percurrit, qui ex Ilmen lacu vix medio milliari supra civitatem emergens, in lacum Neoa, quem nunc Ladoga ab oppido ei adjacentem appellant, illabitur. N O V O G A R D I A porrò in Occidentem æstivalem à Moscovia centum viginti milliaribus distat: à Plescovia triginta sex, à Vielicoluco quadraginta, ab Ivvanovvgorodo totidem. Cæ terum

Novo-
gardia
magnæ
Ducatus,

Novo-
gardia
Civitas,

terum urbs haec olim, dum floreret, suique juris esset,
latisimam ditionem in quinq; partes distributam ha-
bebat, quarum quaelibet non solum de publicis
ac privatis rebus cognoscendis ad ordinarium ac com-
petentem suæ partis magistratum referebat, verum in-
sua duntaxat civitatis regione contrahere res quascun-
que, ac commode cū aliis civibus suis confidere pote-
rat: nec licebat cuiquam ad aliquem alium ejusdem
civitatis magistratum quacunq; in re provocare. Quo
tempore ibidem Russiae, imò Septentrionis totius ma-
ximi erat emporium: ingens enim mercatorū turba
undiq; ex Litvania, Polonia, Svecia, Dania, ipsaq; Ger-
mania eò cōfluebat, civesq; ex tam frequenti multarū
gentium concursu opes suas augebant. Imperiū ejus
magna ex parte in Orientē atq; Septentrione extendi-
tur, Livoniā, Finlandiam, atq; Norvegiā ferè contin-
gebat. Habuit etiam Novogardia Principatus ad Ori-
entem, Dvvinam & Volochdam: ad meridiem verò
dimidiā partem Tersack oppidi, nō longè à Tuera.
Ac quamvis hæ provinciæ, quod fluviis ac paludibus
oppleantur, steriles sint, commodeq; habitari nō pos-
sint: nihilominus ex ferarū pellibus melle, cerā, ac pi-
scium copiā magnum faciunt quæstū. Principes por-
rò, qui ipsorum Reipublicæ præfessent, suo arbitrio ac
voluntate constituebant, imperiumq; augebant, vici-
nas.

nas gentes quavis sibi ratione devinciendo , ac stipen-
dio, tanquam juramento quodā proposito, in sui de-
fensionem obstringendo. Ex eismodi gentium, qua-
rum operā Novogrodenses in conservanda Republica
sua utebantur, societate factum est, ut Mosci suos se ibi
præsules habere gloriarentur, Litvaniq; vicissim eos si-
bi tributarios assererent. Hunc principatum, dum Ar-
chiepiscopus consilio & autoritate sua administraret,
IOANNES Moscoviaæ Princeps invaserat, septem inte-
gros annos gravi eos bello premēs. Tandē anno Chri-
sti millesimo quadringétesimo septuagesimo septimo
ad fluviū Scholona conflictu Novogrodensi superans,
certis quibusdā conditionibus ad deditiōnem eos cō-
pulit, præfectumq; suo nomine ibi imposuit. Cūm ve-
rò absolutum in hosce imperium non dum se habere
putaret, neque sine armis id se assequi posse cerneret,
sub religionis prætextu , ac si à Russico ritu deficere
volentes, in fide contineret, Novogardiam venit, eam
que hac simulatione occupavit , inque servitutem
redegit. Archiepiscopum , cives , mercatores exter-
nos bonis omnibus spoliavit , trecentosque currus
inde auro, argento, gemmisque onustos Moscoviam
abduxit. In hac urbe erat olim idolum quoddam
nomine PERUN, eo loci, quo nunc est monasterium,
Perunski monaster , ab idolo eodem nuncupatum.

Hoc à Novogrodensibus præcipuè cultu latræ adorabatur. Habebat autem formam hominis, lapidem ignitum manu tenentis, fulmini similem. Perun enim Russis & Polonis fulmen significat. In hujus laudem ac honorem ignis ex quercubus, qui perpetuò die nocteque arderet, construebatur. Quòd si negligentiā ministrorum, ad hoc officium obeundum designatorum, ignem extingui contingeret, capit is pœnà plectebantur. Habet Novogardia in solstitio æstivali longissimum diem octodecim horarum, & ultra. Regio multò frigidior ipsa Moscovia. RUSS antiquum oppidulum est sub ditione Novogardiæ, à qua duodecim miliaribus abest. Habet saltum fluvium, quem ampla fossa in lacus modum cives coercent, indeque aquam per canales pro se quisque in ædes suas derivant, & sal coquunt.

I V V A N O V V G O R O D V M
 castrum J O A N N E S Moscoviae Princeps, à quo
 etiam nomen acquisivit, apud ripam Nervæ fluvij lapide exædificavit, distat à Novogardia magna quadrageinta, à Plescoviæ totidem milliaribus. Juxta hanc arcem est civitas lignea Narva, à fluvio denominata, ubi Novogrodenses & Plescovienses merces suas deponere consuérunt. Est ibi quoque ex adverso in altera ripa Livonum castrum & civitas, ab eodem fluvio Narva vocata, atque hæc duo castra Narva fluvius interflu-

Russ op.

Ivanov
gorod
castrum

Narva
op.

terfluens, Moscovia olim imperium à Livonia diste-
minabat. J A M M A castrum duodecim ab Ivanov^o^{Lamma}
gorodo & Narva milliaribus situm est, ad Plusæ flu-^{castrum}
vij ostia Septentrionem versus. Deinde spacio quatuor
or milliarum à Jamma castrum & civitas Coporogia^{Coporo-}
dicta ad fluvium homonymum occurrit. Hinc ad Se-^{gia op.}
ptentrionem viginti quinque miliaribus per Oressek
& Corelam oppida ad fluvium Polna pervenitur, qui
Moscoviam à Finlandia Svecorum Regi subiectâ di-
scriminat.

P L E S C O V I Æ Principatus amplissima o-
lim & sui juris ditio, a J O A N N E Moscorum<sup>Plesco-
vien; Du-
catus.</sup>
Principe anno supra millesimum quingentesimum
nono occupatus est. In eo est urbs, quondam florens
ac potens, variarumque gentium commercio nobilis.
Sola in toto Mosci imperio muris circundata, inque
quatuor partes, quarum singulæ mœnibus suis inclu-
duntur, divisa. Russis Pskov dicitur, alluiturqne
ad Septentrionem Pskovvâ fluvio, unde urbi nomen
est. Ea à suis aliquando Principibus dominata, sa-
cerdotum proditione in B A S I L I I potestatem ve-
nit, qui statim eversa Republica veros cives per vim
ejecit, eosque vinculis constrictos in Moscoviam rele-
gavit, substitutis in eorum locum Moscis, quos fide-
liores futuros arbitrabatur. Hanc urbem post S T E-

P H A N I Regis Poloniæ expeditio clariorē fecit. Distat
 auctem Plescovia in Occidentem triginta sex milliari-
 bus à Novogardia, ab Ivanovvgorodo quadraginta,
 totidē à Vielicoluco. Facilis ex Plescovia in mare Bal-
 thicum effet navigatio, sed scopuli quidam non longè
 ab Ivanovvgorodo & Nerva castris Livoniæ finibus
 obstaculo sunt, ubi à duobus milliarib[us] emensis Ner-
 va fluvius pluribus fluvij[bus] haustis in mare exoneratur.

B I E L O I E Z E R E N S I S Ducatus est regio
 ampla, in Septentrionem ad ingentē ejusdem nominis
 lacum sita: à quo & regio ipsā, & civitas cū castro no-
 men traxit. Sonat autē Russis idem, quod lacus albus.
 Porrò civitas paludibus ita undiquaq[ue]; circūsepta est,
 ut inexpugnabilis esse videatur. Quā re Moscorum
 Principes ducti, thesauros ibi condere siveverūt. Abest
 autē BIALOIEZIORO in Septentrione centū milliarib[us]
 à Moscovia, totidemq[ue]; à Novogardia magna. Re-
 gio penē tota paludosa, silvosaq[ue]; est, ideoq[ue]; viatoribus
 difficilem præbet transitū, ægrè que ad eam, nisi stratis
 pontibus, concretisq[ue]; glacie aquis, pervenitur. Lacus
 ipse duodecim milliarib[us] in longitudinē, totidē in latitu-
 dinē patet, in quē trecenti (ut fertur) & sexaginta fluvij
 exonerantur. Hujus loci indigenæ proprium habent
 idioma, quamvis nunc ferè omnes Russicè loquantur.
 Longissimū h[ab]itum in solstitio aestivali habere dicou-
 tur

tur decem & novem horarum. Et quanquam ibi longior hyems sit, fruges tamē eo, quo in Moscova, tempore & maturescunt, & colliguntur. A lacu hoc intra teli jactū est alius lacus sulphur proferens, quod fluvius quidam ex eo manans, ceu spumas supernatantes affatim secum defert. VGLICZ civitas cum castro ad Volgæ littus sita, distat à Moscova viginti quatuor, à Iaroslavia triginta, à Tvera quadraginta milliaribus. Cæterum hæc prædicta castra sunt in meridionali Volgæ ripâ, civitas vero ex utraque parte. CHLOPIGOROD locus, in quo Novogrodiensium servi confugerunt, de quibus sic annales Rusorum. Accidit, dum Novogrodenses Corsunum Græciæ civitatem ad septennium obsidione gravi premerent, uxores interim eorum moræ pertœse, tum etiam de salute & adventu maritorum dubitantes, servis nuberent. Expugnata tandem civitate, cum victores mariti ex bello reversi æreas portas urbis devictæ, ac magnam quandam campanam secum attulissent, servique heros, quorum uxores duxerant, vi repellere conarentur: heri indignitate rei morti, depositis armis, lora & fustes tanquam in mancipia arriperent. Quibus servi territi, inque fugam conversi, loco quodā, qui etiam nū Chlopigorod, hoc est, servorum castrum dicitur, se reciperent, defenderentque: verū ab heris vici, supplicijs affecti sunt meritis.

Eò loci

Vgliez
op. &
castrum.

Chlopi-
gorod
castrum.

Eò loci nundinæ in toto Mosci imperio sunt frequen-
tissimæ. Etenim præter Svecos, Livones, atque Mo-
scos, Tartari, aliæque quæ plurimæ gentes ex Oriens-
talibus Septentrionalibusque partibus confluunt, quæ
rerum tantum permutatione utuntur. Rarus enim ac
ferme nullus apud has gentes est auri argentine usus.
Vestes factas, acus, cultellos, cochlearia, secures, alia-
que ejusmodi plura pellibus permutant.

Pere-
slavia.

P E R E A S L A V I A civitas & castrū, à Septentrione ali-
quantum vergens in Orientem, viginti quatuor à Mo-
scovia abest miliaribus. Sita autem est ad lacum, in
quo, utin insula Solovyki, Selgi pisciculi capiuntur.
Ager satis fertilis est, in quo perceptis frugibus Prin-
ceps venatione tempus fallere solet. Est in eodem a-
gro lacus, ex quo sal decoquitur. Per hanc civitatem
profiscuntur, quibus Novogardiam inferiorem, Ca-
stromam, Jaroslaviam, & Vgliczam eundum est. In
his partibus vera itinerum ratio propter crebras palii-
des & silvas haberi non potest.

Rostoui-
en : Du-
catus.

R O S T O V I A E Ducatus inter præcipuos &
antiquiores Russiæ principatus post Novogardiam
magnam olim habebatur, ac secundò genitis magno-
rum Ducum Moscoviae attributus erat, quorum po-
steri per Ioannem Moscorum Principem eo exuti sunt.
Eò ex Moscovia recta per Pereaslaviam itur, à qua de-
cem

cem abest milliaribus. In hoc Ducatu est civitas & arx lignea ejusdem nominis, in qua Archiepiscopus suam habet sedem. Sita est ad lacum, ex quo Cotorea ^{Rostovia op.} fluvius, qui Iaroslaviam præterlabitur, emergit, Volgamque influit. Soli natura fœcunda est, piscibus in primis ac saledives.

I E R O S L A V I E N S I S ^{Ierosla-} Ducatus regio má-
xime fera, eà præsertim parte, quæ ad Volgam vergit. ^{viae Du-}
Inest ei insignis civitas homonyma cum castro ad
Volgæ ripam, à Rostovia duodecim distans miliari-
bus, rectâ itinere ex Moscovia sumpto. Paruit ea per
annos multos Ducibus suis, quos JOANNES
Moscorum tyrannus, simili erga Rostovienses perfizias.
diâ usus, vi oppressit. Celebratur propter coria, levum,
ac fruges, quibus plurimum abundat, quas tantâ co-
piâ Moscoviam convehunt, ut aliquando antemeridi-
diano tempore videoas septingentas vel octingentas
trahas, ultiro citroque commeantes, fruges vel falsa-
menta vehentes.

S U S D A L I E N S I S ^{Susdali-} Ducatus cum cognos-
mini castro ac civitate, in qua sedes Episcopalis est, ^{en: Du-}
Rostoviæ ac Volodimiriaæ adjacet, inter præcipuos
olim Russiæ Ducatus referebatur, ac reliquarum
adjacentium civitatum metropolis erat. Crescente

pōst imperio Moscovitico, sede Moscoviam translata, Principum secundō genitis est attributus : quorum posteri tandem per Ioannem tyrannum eo exuti sunt. Est hīc insigne Vestarium monasterium, in quod Salomea Basiliī magni Duci conjunx, ab ipso repudiatā, inclusa erat. Inter omnes Moscoviae Principatus soli ubertate, rerumque omnium copia Rezan primas sibi vendicat: secundūm hanc sunt Jeroslavia, Rostovia, Pereaslavia, Susdalia, Volodimiria, quae fertilitate terræ proximè accedunt.

CASTROMOVOGOROD.

Castrum
movgorod op. civitas cum castro, in Volgæ littore ad Orientem aëstivalem viginti ferè à Jaroslavia abest milia ribus, à Novogardia inferiori quadraginta circiter. Fluvius, à quo civitas nomen elicuit, ibidem Volgam influit.

Galicz.
Ducatus GALICZIENSIS Principatus cum civitate & castro homonymo, ex Moscovia in Orientem per Castromovgorod euntibus occurrit. Hīc propter immensas paludes, ac silvas magnas vera itinerum ratio observari non potest.

CAPUT IV.

De provinciis & regionibus Moscoviae.

Dvina
provinciæ. DVVINA provincia in ipso Septentrione sita, cui Dvina fluvius ex Jugæ & Sucanæ annibus ortus nomen

nomen indidit, extenditur ad centū miliaria, sed munitionibus vacua est. Hæc provincia præter Colmogoram castrū, & Dvvinam civitatem, castrū item Pie nega in ipsis Dvvinæ ostijs positum, oppidis castris que caret. Pagos tamen complures habere fertur, qui propter terræ sterilitatem longè latèque distant. Incolæ victum ex pescibus, feris, ferarumq; pellibus quaerunt, quibus omnis generis abundant, his pro pane contenti. In maritimis hujus regionis locis urlos albos, eosq; majori pro parte in mari degentes reperiri ajunt: quorum pelles Principi instar tributi incolæ offerunt.

C O R E L A provincia proprium idioma habet, sexaginta ferè & amplius miliaribus à Novogrodo in Septentrionem distans. Ea quamvis à finitimis quibusdam gentibus tributum exigit, nihilominus & ipsa Sveciæ Regi, & Mosco ratione dominij Novogrodensis tributaria est.

S O L O V V K I insula in Septentrionem inter Dvvinam & Corelam à continenti octo miliaribus in mari visitur, quæ quantum à Moscovia distet, propter densas paludes, silvas, & vastas solitudines certa intervalli ratio non habetur. Sal in ea insula copiosius decocquitur. Est ibidē monasteriū, in quod mulierē aut virginē ingredi grande piaculū est. Hic etiam est pescatio

Corela
provin-
cia.

Solviki
insula,

piscium Selgorum copiosa, qui halecibus non absimiles sunt. Solem in hoc loco aestivali solstitio perpetuo, duabus tantum horis exceptis, splendere ajunt.

V O C Z K A regio inter Occidentem ac Septentrionem sita, viginti sex aut ad summum triginta à Novogrodo miliaribus abest, in que sinistrâ castrum Jvvanovvgorodum relinquit. Hac in regione hoc prodigijs loco refertur, animalia, cujuscunq; generis in eam inducta fuerint, colorē suum in albedine mutare.

A D V V I N A ex Septentrione in meridiem progrediendo, V S T I U G A provincia à civitate & castro, quæ ad Suchanā fluvium sita sunt, nomen naecta occurrit. A Volochda centum miliaribus, à Bieleieziero centum quadraginta abest. Hæc prius ad ostia fluvij Jug, qui ex meridie in Septentrionem fluit, sita erat, post propter loci commoditatem ad dimidium ferme miliare supra ostia posita est, vetusque nomen adhuc retinet: nam Russis Vsteie ostium est, unde Vstiug, quasi ostium Jug dicitur. Hæc provincia olim subiecta erat Novogardiæ magnæ. Est autem hic rarus & propemodùm nullus panis usus, incolæ ex piscibus ac feris victum queritant. Sale ex Dvvina advehitur. Idioma proprium, quamvis Russico magis utantur, habent. Zobellinæ pelles ibi nec multæ, nec excellen-

VOCZKA
regio.

Vstiuga
provin-
cia.

excellentes : aliarum tamen ferarum pellibus abundant, vulpinis præsertim nigris.

V O L O C H D A provincia Orientem inter & Septentrionem, habet civitatem ejusdem nominis & castrum naturâ loci munitum, in quo Moscorum Princeps thesauri sui partem necessitatis tempore condit. Abest à Jeroslavia quinquaginta miliaribus, à Bieleieziero ferè quadraginta. Regio tota paludibus siluisque obsita : unde fit, ut exacta itineris ratio ob frequentes paludes ac fluviorum anfractus hoc quoque in loco observari nequeat. Porrò Volochda fluvius in Septentrionem civitatem præterfluit, cui Suschana ex lacu, cui Koinski nomen, emergens, octo miliaribus infra civitatem jungitur, nomenque Suschanæ retinet, atque inter Septentrionem & Orientem labitur, olim Novogardiaæ magnæ ditioni suberat.

V I A T K A provincia ultra Kamam flumen in Orientem æstivalem centum quinquaginta ferè ^{VIATKA} _{provinciæ.} à Moscovia, ab Vstiuga centum viginti, à Cafano sexaginta milliaribus abest. Regioni fluvius cognomini nis nomen dedit, in cuius littore sunt Chlinova, Orla, & Slovoda. Regio palustris est, aquis irrigua, & sterilis, servorum fugitivorum velut asylum quoddam, melle, feris, piscibus, aspreolisque affluens. Hæc olim Tartaricæ ditionis erat, adeò, ut adhuc hodie ultra

citraque Viatkam, maximè in ostijs, quibus Kamam
fluvius ingreditur, Tartari imperent.

Permia
provin-
cia.

PERMIA ampla magnaque provincia à Mos-
scovia centum quinquaginta milliaribus, rectâ inter
Orientem ac Septentrionem distat. Civitatem ejusdē
nominis ad Viscoram fluvium habet, qui decem infra
Camam miliaribus influit. Eò propter crebras paludes
& fluvios terrestri itinere vix nisi hieme pervenitur: æ-
state verò per Volochdam, Vstiugam, Viczechdamq;
fluvium, qui duodecim ab Vstiuga milliaribus Dvvi-
nam influit, navigijs iter hoc faciliùs conficitur. Incolæ
regionis pro pane ferarū carnibus vescuntur, & loco tri-
buti equos pellesq; quotannis Principi pendunt. Idio-
ma à Russico diversum habent: characteres item pro-
prios, quos Stephanus Episcopus, qui eos in fide Chri-
stiana vacillantes confirmàrat, primus adinyenit.
Supersunt adhuc ex ijs in silvis passim plures ido-
lolatræ, quos monachi eò proficiscentes non cessant
ab errore, vanoque cultu revocare. Hyeme peregrè
profecturi, soleas sive calceos ligneos oblongos, sex
ferme palmarum longitudine (qui Artach sive Nartæ
vocantur) pedibus induunt, & baculo oblongo vel
hastâ suffulti, rapidissimo cursu per invia nivesqne
feruntur. Canibus, quos hunc in usum magnos
habent,

habent, pro jumentis utuntur, quibus sarcinas vehiculis circumvehunt. Ajunt eam provinciam Orientem versus Tartarorum provinciæ, quæ Tumen dicitur, esse conterminam.

SIBIOR provincia Permiam & Viatkam ^{sibior} contingit, quæ castris & civitatibus caret. In hac oritur ^{provinciæ} Laick fluvius, qui Tartarorum campestribus præterlapsis in mare Caspium exoneratur. Regio tota ferè pa-
lustris & silvestris est, & propter Tartarorum viciniam magna ex parte deserta. Incolæ ejus proprio idiomate utuntur, panis usum nesciunt, ferinâ interim carne vivitantes. Mercimonia maximè ex aspreolorum pelli- bus, quæ aliarum provinciarum aspreolis magnitudine ac pulchritudine excellunt, exercent, easque tributi instar Moscorum Principi pendunt.

JUHARIA sive Juhra ad Oceanum Septen- ^{Iuharia}
trionalem sita est, ex qua olim Vngari, cùm lon- ^{provinciæ}
go tempore ad Mæotidis paludes consedissent, loci sterilitate, ut credibile est, offensi, ad Danubij rupes commigrarunt, occupatâq; Pannoniâ eam de suo nomine Juhriam primùm, & post literis paululum immutatis Vngriam appellantur. Quon nomine Mosci gloriantur, quod eorum subditæ magnam Europæ partem olim sint depopulati. Ajunt

Ajunt Juharos in hunc diem eodem cum Ungaris idiomate uti. Hi quoque pisces pro tributo Principi offerunt. Ac quamvis gemmæ unionesque illinc in Moscoviam afferantur, non tamen in eorum Oceano colliguntur, sed aliunde, præcipue verò à littoribus Oceanis, ostijs Dvvinæ vicinis, advehuntur.

Peczora
provin-
cia,

Pustie-
zero op.
& castrū,

Papinov.
gorod
op. & ca
strum.

Obdoria
regio.

MOSCOWIAE

PECZORA Moscoviae Principis ditio longo tractu in Septentrionalem plagam fines suos juxta mare glaciale extendit. Denominata est à fluvio ejusdem nominis, qui à meridie fluens in Oceanum glacialem juxta oppidum & castrum Pustieziero dictū, sex amplis ostijs exoneratur. Incolæ hujus regionis simplicissimi sunt, idioma proprium habentes: panis apud eos nullus usus. Pelles ferarum varias Moscorum principi pendunt pro tributo. In ostijs Peczoræ fluvii est castrum & oppidum PVSTEZERO, ultra quod in littore Oceani Septentrionalis variæ gentes sunt, quæ communiter Russis Samoiedz, hoc est, seipso comedentes appellantur. Ad eundem Peczoram fluvium est castrum & oppidum PAPINOVUGOROD: cuius accolæ Papini nuncupantur, diversumque à Russico idioma habent, & Principi Moscorum tributa solvunt.

OBDORIA à fluvio præterlabente Obdi designationem accepit, qui ex lacu Kitaisko ortus, ab Oriente.

Oriente in Septentrionem labitur. In hac regione ad ostia Obdi est quoddam idolum antiquissimum, è lapide excisum, quod Moscis Zolota Baba, id est, aurea anus dicitur. Est autem statua in formam cuiusdam anus, quæ infantem in gremio tenet: atque ibi jam de nro alter cernitur infans, quem ejus nepotem esse nuntiantur. Sunt ibi instrumenta quædam posita, perpetuum sonum in modum tubarum edentia, quæ fortè vehementi ventorum & perpetuo in ea instrumenta flatu fiunt. Hoc idolum à Vogulicis & Hugris Moscorum vicinis sanctè colitur, quod oraculi Delphici instar futura querentibus respondere soleat. Ab Obdi fluvio à parte sinistra ascendendo, Calami populi in campestribus degentes occurruunt, Moscorum Principis tributarij.

C O N D O R I A ad Oceanum Septentrionalē sita, Obdoriae conjuncta, perpetuo gelu & invijs memoribus damnata est. Ejus indigenæ proprio idiomate utuntur, & aureæ anus idolum cum Obdorianis colunt, ferarum carnibus, quibus omnis generis afflunt, pro cibo utuntur, pelles verò varias Moscorum Principi pro tributo solvunt. Regio civitatibus, castris, pagisque prorsus nuda.

L U C O M O R I A regio longo tractu juxta mare Septentrionale extenditur, & ab incolis sine ullis

Condo-
ria re-
gio.

Lucos-
monia
regio.

ædibus in speluncis ferarum habitatur. Hic confines sunt Grustinczi & Serponovvczi populi, à castro Grusstina, ad lacum Kitaysko posito, dicti, ubi Oby fluvius suprà dictus fontes suos habet. Ab hoc lacu plurimi homines nigri, communis sermonis expertes, veniunt, merces varias, in primis autem gemmas unionesque secum adferentes, quas Grustinczi & Serponovvczi mercantur. Hi à castro Serponov Lucomoriæ ultra Oby fluvium in montibus sitæ nomen habent, Lucomoriæ autem hominibus portentosum quiddam ac incredibile, fabulæque persimile accidere ajunt, quos in singulos annos nempe vicesimâ septimâ Novembris die, quæ apud Russos divo Georgio sacra est, præ intenso frigore mori ajunt, ac vere in sequenti maximè ad vicesimam quartam Aprilis ranarum & hirundinum instar reviviscere. Cum his quoque Grustinczi & Serponovvczi nova & aliàs inconsuetâ habent commercia. Cùm enim statum moriendi seu dormiendi tempus ipsis imminet, merces certo deponunt loco, quas Grustinczi & Serponovvczi, relictis suis interim æqvâ commutatione mercibus, auferunt. Eas illi redivivi, si iniquiore aestimatione abductas esse viderint, rursus repetunt, unde lites plurimæ ac bella inter eos oriuntur.

CAPUT V.

De populis Moscoviae.

ALUCOMORIA ULTERIÙS AD OCEANUM GLACIALEM PRO^{Loppī} CEDENDO, LOPPI POPULI BARBARIE AC FERITATE RI^{Populi} GENTES, IN CAMPESTRIBUS & SILVIS DEGENTES OCCURRUNT. HÌ NUSQVM CERTAS HABENT SEDES, SED UNO IN LOCO FE-
RIS PISCIBUSQUE, QUIBUS VICTITANT, (PANIS ENIM US-
SUM IGNORANT) DEPASTIS, ALIÒ COMMIGRANT. QUAM-
VIS VERÒ PANE, SÀLE, ALIISQUÈ GULÆ IRRITAMENTIS CA-
REANT, SOLISQUÈ PISCIBUS AC FERIS UTANTUR, MULTUM TA-
MEN IN LIBIDINEM PRONI ESSE PERHIBENTUR. SAGITTARII
SUNT OMNES PERITISSIMI, ADEò, UT SI QUAS NOBILIO-
RES IN VENATIONE FERAS NANCISCANTUR, EAS, QUÒ PELLE
INTEGRÀ & IMMACULATÀ POTIANTUR, MISSA IN PROBOSCI-
DEM SAGITTÀ, NECENT. MERCATORES, ALIOSQUÈ HO-
SPITES PEREGRINOS DOMI CUM UXORE, VENATUM EUNTES,
RELINQVUNT, REVERSI, SI UXOREM HOSPITIS CONVENTUDINE
LÆTAM, AC SOLITO HILARIOREM REPERIANT, MUNERE ALI-
QVO HUNC DONANT: SIN MINUS, TURPITER EJICIUNT. JAM
CONVENTUDINE HOMINUM EXTERNORUM, QUI QVÆSTUS
GRATIÀ EÒ COMMEANT, INNATAM FERITATEM DEPO-
NUNT, AC MANSVETIORES FIUNT. MERCATORES LIBENTER
ADMITTUNT, À QUIBUS EX CRASSO PANNO VESTES, ITEM

secures, acus, cochlearia, cultri, pocula, farina, ollæ, idque genus alia ipsis afferuntur: ita ut coctis jam cibis vescantur, humanioresque mores induerint. Vestibus ex diversis ferarum pellibus, zobellinis, hermelinis, cervinis, & id genus alijs insimul consutis usuntur, eorumque hujusmodi vestitus interdum in Moscoviam à mercatoribus defertur, pileis etiam atque caligis ex cervinis pellibus confectis induuntur. Tuguriola sua, in quibus habitant, corticibus arborum cespitibusque tegunt. Nullus illis aureæ argenteæque monetæ usus, solâ rerum permutatione contentis: & cum aliorum idiomata non calleant, apud exterorū muti propemodum esse videntur. Tributi loco pelles & pisces, cum aliud non habeant, pendunt. Persoluto autem annuo tributo nemini se quicquam debere, suique se juris esse gloriantur. Regio, quam inhabitant, frigidissima esse putatur, solem ibi solsticij aestivalis tempore quadraginta diebus perpetuò splendere (tribus noctis horis exceptis) ferunt, quibus sol velut quadam caligine obducitur, ut radij illius non appareant. Nihilominus tamen laborantes ab opere suo excluduntur. In his quoque partibus montes in altum eminentissimi esse dicuntur, qui ad Aetnæ similitudinem flamas semper eructant, in quibus flamans

Iamandræ, quæ in igne non secus ac pisces in aquis vivunt, crescere perhibentur.

CZEREMISSI populi sub Novogardia inferiore in silvis habitant, peculiarem hi lingvam habent, Mahometique impietatem seqvuntur. Regi Casanensium nunc parent, quamvis maxima eorū pars Moscorum Principi olim tributaria esset, unde subditis Moscoviæ adhuc accensentur. Hæc gens à Viatka & Volochda ad fluvium Kamam usque longè latèque sine ullis ædibus habitit. Omnes tam viri, quam foeminæ cursu sunt velocissimi, sagittarii peritisim, arcu nunquam è manibus deposito: qvo adeò oblectantur, ut etiam filiis cibum non præbeant, nisi præfixum scopum sagittâ feriant. Duobus milliaribus à Novogardia inferiore plurimæ erant domus ad civitas oppidique similitudinem, ubi sal decoquebatur. Hæ paucos ante annos à Tartaris exustæ, Principis ius suu restitutæ sunt.

A Novogardia inferiore Orientem ac Meridiem verius, vastæ ingetesq; occurrunt sylvæ, quas MORDVII, Czeremissis moribus & fide vicini, longissimo ad Volgam tractu inhabitant, qui vicinitate & animorum coniunctione gaudentes, pagos condiderunt, & agros colunt. Idioma proprium habent. Melle, diversisque animalium pellibus preciosis abundant, homines

mines duri & bellicosi, Tartarosquè latrocinantes à finibus suis fortiter propulsant, omnes ferè pedites incedunt, arcibus oblongis utuntur, sagittandiquè peritiā pollut, feras præstantiores, ut pelles earum integræ & intactæ maneant, in nasum sagittâ mislā interficiunt. Eorum quidam Mahometi sectam seqvuntur, quidam in idolatria perseverant. Vectigal annuum Moscorum Principi pellibus solvunt. Mulieres eorum decoris causâ ungues nigro colore artificialiter inficiunt, apertòque capite ac crinibus passis semper spectantur. His admixti sunt Czeremissi alii, quos montanos appellant, eò quod ad vastissimorum montium radices plerunque commorantur sine ministerio civili, sine veste, cui incubent, ut à primis annis duritiae parsimoniæque adsvescant.

Czere-
missi
montani

Tartari.

Tartaro-
rum ori-
go.

His confines populi sunt T A T A R I, quos Tartaros propter immanitatem Tartaricam dici usus obtinuit, de quibus in genere priùs quædam ex annalibus Russicis referenda. Ajunt Moabitenos populos, qui postea Tartari dicti sunt, homines lingvâ, moribus, habituque à reliqvorum hominum ritu consuetudineque dissidentes, ad Kalka fluvium pervenisse; qui, unde veniscent, quo religionis dogmate uterentur, ignotum fuisse. Martinus Cromerus Historicus rerum Polonicarum exquisitusimus opinatur, eos Scytsicam

thicam gentem, sive à fluvio, sive à multitudine nomen habeat, esse. Hi cùm antè ultra Caspium mare, & intra Imaum montem ad orientem solem, ignoti Græcis juxta & latinis, habitassent, circa annum Christi millesimum ducentesimum secundum, vel, ut alii volunt, millesimum centesimum octogesimum octavum finibus egressi, devicto & interfecto Indorum Rege, cui servierant, Asiam penè omnem victores longè latèque pervagati, & Volgà fluvio transmissio ad Occidentem progressi, Polovvcziis Rusorum vicinis bellum intulerunt. Incoluerunt autem Polovvczii campestria ad Tanaim & Mæotidem loca, indeque finitimorum ac Slavorum lingvā Polovvczii & Poliovczii, non valde diverso à Polonis nomine, appellati sunt. Quāmvis autem ii perpetui Rusorum hostes erant, necessitate tamen adacti, opem eorum implorarunt. Nec defuere Russi auxilia invocantibus in communi periculo, qvin legatos Tartarorum monentes, ne sese eo bello implicarent, contra jus gentium interemerunt. Commisso prælio, viatores Tartari magnâ strage Polovvczios & Russos fudere ac fugavere. Fugientes autem Russos ipsi etiam Polovvczii excepere, ac spoliatos trucidavere. Munitiones deinde Polovvcziorum expugnatæ, ipsi deleti, & omnis illa-

circa

circa Tanaim & Mæotim ora cum Taurica Cherso-
næso à Tartaris habitari cœpta.

*Reges
seu Du-
ces Tar-
tarorum*

De Regibus seu Ducibus ipsorum hæc produn-
tur. **BATHUM** Tartarorum Ducem circa annum
Christi tricessimum sextum supra millesimum du-
centesimum magno cum exercitu à meridie in septen-
trionem progresum, Bulgariam, quæ ad Volgæm in-
fra Casanum est, occupâsse, & anno sequenti in Mo-
scoviam perrexisse, eam longè latèque vastâsse, tan-
demq; in suam potestatē redigisse, Georgio Principe
ipsorum cæso. Ex quo tempore omnes ferè Russorum
Principes Tartaris tributarii fuere, atque ex ipsorum
arbitrio Duces sibi constituere usque ad **VITOL-**
DUM magnum Lithuaniae Ducem, qui ditiones suas
à Tartarorum armis masculè defendens, vicinis
omnibus terrori fuit. Magni autem Volodimiriæ &
Moscoviæ Duces usq; ad Basiliūm, qui tandem Tar-
tarorum jugum excusſit, semper in præstita semel Tar-
tarorum fide atque obedientia permanſere. Batho in
principatu ASBECK succedit, mortuus circa annū
Christi millesimum trecentesimum vicesimū sextum,
cui filius SANABECK suffectus est, qui fratribus
suis, ut solus sine metu regnaret, occisis, moritur anno
quadragesimo supra millesimum trecentesimum o-
ctayo. Hunc BERDEBECK secutus, qui fratribus
duode-

duodecim pariter mactatis, obiit anno quinquagesimo supra millesimum trecentesimum nono. Post quem AL C U L P A à Narusso qvodam regulo cum liberis statim ab initio imperii interfecitus, non ultra mensim imperavit. Cui CHIDIR succedens, à filio THEMERO SCH A occisus est, qui regno per scelus parto vix septem diebus potitur. Posthos THA CHAMISCH imperium nactus, anno millesimo trecentesimo octogesimo secundo, cum exercitu egressus, Moscoviam ferro igneque depopulatus est, qui à Themirkuthlo profligatus, ad VITOLDUM magnum Lithuaniae Ducem profugit. THEMIRKUTHLV verò regnavit ferè triennium, cui SCHATIBEK filius substitutus est. Post quem THEMIRASSACK, cùm exercitum Rhezanum ad devastandam Moscoviam ingentem duxisset, tantum Moscis terrorem incusit, ut desperatà victoriâ, armis abjectis, ad Divorum tantum auxilium confugerent.

Dividuntur autem Tartari in Hordas, in quibus Zavolgensis & celebritate & multitudine facile pri-
mas fert, reliquæ enim omnes ex ea originem sumpsis-
se dicuntur. Significat autem horda illis conventum
seu multitudinem, & quælibet peculiare nomen ha-
bet, scilicet Zavolgensium, Casanensium, Præcopiensium,
Nohajensium, &c. quæ omnes Mahometanam

superstitutionem sectantur. Sunt autem Tartari CASSANENSES cultiores reliquis, utpote, qui & agros colant, in domibus degant, mercaturasque varias exerceant. Quos BASILIUS Moscorum tyrannus eò adegit, ut ei se subjicerent, atque ejus arbitrio Reges acciperent. Quod illis partim ob fluviorum oportunitatem, qui ex Moscavia in Volgam influunt, partim ob commercia mutua, quibus illi carere non poterant, factu haud difficile fuit.

Nohai-
censes. Post Casanenses Orientem versus procedendo, Tartari NOHAICENSES primi occurunt, qui ultra Volgam circa mare Caspium ad flumen Jaick habitant. Hi duntaxat Duces habent, provinciae inter tres dividitur Ducatus: quorum primus cum civitate Scharaiczik ultra Volgam versus Orientem, cum adjacente ad Jaick flumen regione extenditur, Scharaicensisque Ducatus dicitur. Secundus est inter Kazmam, Jaick, & Volgam fluvios. Tertius Sibiorensis provinciæ partem, & omnem circumiacentem regionem posidet. Atque hæ regiones ferè siluae sunt, exceptâ eâ, quæ ad Scharaiczik vergit.

Zavol-
genses. ZAVOLGENSIUM Tartarorum horda seu turma à Casanensi regno & Nohaicensi horda nō nihil in mediem reflectendo sequitur. Ascivit autem cognomen à Volga, qui eam longo tractu interfluit. Hæc quasi

Prin-

Princeps cæterarum omnium olim extitit, incolarum videlicet multitudine, ac rerum gestarum fortitudine, locique affluentia & opportunitate, ex qua cæteri omnes Tartari campestres ortum genusque duxere. Hæc autem horda inter Volgam & Jaick fluvios juxta mare Caspium sita est. Hic semen quoddam melonum semini haud absimile, paulò tamen majus ac rotundius, crescere dicitur, ex quo in terram condito quiddam agno persimile quinque palmarum altitudine succrescit. Idque eorum lingua Boranecz, quod agnellum sonat, vocatur. Nam & caput, oculos, aures, cæteraque omnia in formam agni recens editi, pellem præterea subtilissimam habet, quâ plurimi in iis regionibus ad subducenda capitis tegumenta utuntur. Fertur insuper, plantam illam (si tamen plantam vocari fas sit) sanguinem quidem habere, carnem verò nullam: sed carnis loco materiam quandam, cancerorum carni persimilem, ungulas porrò non ut agni corneas, verùm pilis quibusdam ad cornu similitudinem vestitas: radicem illi ad umbilicum seu ventris medium esse, vivere autem tamdiu, donec depastis circùm se herbis, radix ipsa pabuli in opia arescat. Hi Tartari Reges sui juris ad ALEXANDRI usque Poloniæ Regis tempora habebant. Sed tandem SACHMATH Zavolgensium Rex ultimus

Bora-
necz se-
men a-
gno si-
mile.

mus ob injuriam quandam , quam olim Crimscii
prædecessores ejus intulerant, a Machmetgireio Tauri-
cæ Rege regno exturbatus est. Qui ad ALEXANDRUM
Poloniæ Regem , magnumque Lithuaniae Ducem
profugit, ut inito cum eo fœdere, conjunctis viribus
Mahometkireium ejicerent. Cum verò Alexander Rex
lōgiūs bellum differret, interim Mahometkirejus Za-
volgensium Regis exercitum profligavit , totumque
ejus regnum subegit. Atque hic Zavolgensium Re-
gum imperii finis fuit, cum quibus & Astracani Re-
ges , qui quoque ex iisdem Regibus originem traxer-
unt, unā perire. Quibus ita extinctis, Regum Tauri-
cæ potentia majorem in modum adaucta, vicinis gen-
tibus terrori fuit, & pōst ad majora animum applica-
uit, Mamaique Nahaicensi Principe sibi adjuncto,
Tauricam anno millesimo quingentesimo vicesimo
quarto cum exercitu egressus , Regem Astracanum
adortus est, cuius urbem, cum illâ relictâ metu profu-
gisset, obsidione cinctam occupavit. Interim Mamai
se cum Nahaicensi Principe Agi conjungit, veritus,
ne Machmetkirejus, in se fratremquè armis conversis,
regno utrumque exuat, aut in servitutem abducat, non
multò post Mahometkirejum domi securius agentem
cum Sultano filio , facto impetu, obtruncant, majo-
rem ejus exercitus partem fundunt, reliquosque in fu-

gam vertunt, ac ultra Tanaim Tauricam usque inse-
quentes fugant: Præcop civitatem obsident, tenta-
tisque omnibus solutâ obsidione domum redeunt.
Horum ergo operâ Rex Astracanensis regno suo ite-
rum potitus, viresque regni Tauricani cum Mahmet-
kireio conciderunt. Post quem frater ejus Sadachgi-
reius auxilio Turcæ, cui tum serviebat, regnum suæ
potestatis fecit: qui cùm Turcicis moribus imbutus,
rariùs præter Tartarorum morem in publico versâre-
tur, neque se subditis conspiendum præberet, à Tar-
taris ejicitur, inque ejus locum ex fratre nepos surroga-
tur. A quo cum Sadachgirei captus fuisse, nepotem,
ne cæde in se sœviat, sed senectutis suæ miscreatur, ac
reliquum vitæ in castro aliquo privatim agere permit-
tat, orat & impetrat. Ultra Viatkam & Casanum Tar-
tarorum tres hordæ habitant, qvi Tumenski, Schi-
banski, & Kosaczki vocantur. Ex quibus Tu M E N S - Tumen-
ski.
K I in silvis habitare, decemque millium numerum
ajunt non excedere. Alii præterea Tartari trans Vol-
gam sunt, qui quòd soli capillos nutriunt, Kalmuchi
nuncupantur, & ad mare Caspium Schamachia, à
qua etiam regio nomen acquisivit, ita appellati. Inco-
læ in texendis sériceis vestibus excellentes, qvorum ci-
vitas sex dierum ab Astracano abest, quam unâ cum
regione Rex Persarum hoc tempore posidet. A

Astraca.
ncaſces. ASTRACANENSE regnum, post Nohaicenses & Casanenses ad mare Caspium situm, complures civitates habet, ex quibus ASTRACANUM urbs opulenta, magnumque Tartarorum emporium, aqua etiam regnum nomen obtinuit, ad Volgæ ostia condita est. Eo loco Volga septuaginta ostiis in Caspium mare exoneratur, multasque ibi insulas facit, tantaque aquarum copiam ingreditur, ut procul spectantibus mare esse videatur. Hoc regnum olim sui juris erat, Regesq; haereditarios habebat: verum a JOANNE Basiliide Moscorum tyranno una cum urbe tandem subjugatum est.

Kyrgessi KYRGESSI Tartari catervatim in campis degunt, quos mortuos loco sepulturæ arboribus suspensunt. Iis finitimi sunt BASCHIRDI Tartari ab Occidente, & HIESELIKI ab Oriente. Ab iis ultra Imaum montem longo tractu progrediendo ad Oceanum Scythicum, Molgomozani, Baydaique Tartari occurunt, in castris cavernisq; subterraneis vitam degentes, omniumq; animantium, & reptilium, serpentum, vermium, murum, & id genus aliarum rerum incomestibilius carne vescentes. His contermini sunt Macriti & Samogitæ. A regno Astracanensi in Meridiem reflectendo, circa Maeotidis paludes & Pontum Euxinum ad fluvium Cupa, qui paludes influit, APH-GASI populi sunt, ubi etiam usque ad fluvium Merulam, qui Pontum Euxinum illabitur, montes occur-

Baschir.
di & Hie-
seliti.

Molgo-
mozani
& Bai-
dai.

runt, quos CIR CASSI Tartari Pietiorscii dicti, hoc ^{Circass.}
 est, quinquemontani incolūt: viri martii, montiumq;
 asperitate freti, nec Turcis, nec Tartaris parent. Eos tamen
 Christianos esse, suis legibus vivere, in ritibus &
 ceremoniis cum Græcis convenire, lingvā Slavonicā,
 quā utuntur, sacra peragere Russi testantur. In castris,
 ut cæteri Tartari, vivunt, & in propinquorum funeri-
 bus pompas ducunt, inque memoriam mortis amicorum
 auriculam integrum partemve ejus, amore
 testificantes, sibi ipsi amputant. Piratae audacissimi
 sunt, quippe fluviis, qui ex eorum montibus fluunt, na-
 vibus in mare delapsi, quoscunq; possunt, spoliant, eos
 præsertim, qui ex Capha Constantinopolim navigant.
 Inter Casanense & Astrakanense regna, longo secun-
 dum Volgam tractu, ducentis & triginta milliaribus
 ad Borysthenem usq; campi deserti sunt, quos Tartari
 nullis sedibus certis inhabitant, præter Asoph & Achas
 civitates, quas magna Tartarorum pars incolunt, cer-
 tas sedes habētes. In his prædictis campis civitas Krim,
 olim Regum Tauricæ sedes, à qua Crimscii denomina-
 bantur, posita est. Postea toto Isthmo, spacio mille du-
 centorum passuum ad insulæ formam perfonso, Reges
 Tauricæ, non Crimscii, sed PRÆCOPSCI, ab illa
 nimirum perfonssione sumto vocabulo, nomen na-
 eti sunt. Hæc autem civitas PRÆCOP in Taurica
 Chersoneso, ab Asoph quinque dierum itinere abest,

Campi
deserti.
PRÆCOP.
scii sive
Crimscii.

Porrò tota Chersonesus silvâ quadam per medium
 scinditur, eaque pars, qua Pontum respicit, in qua
 Capha insignis urbs, tota Turcis paret. CA-
 PHAM autem emporium totius Asiæ celebre Maho-
 metes Turcarum Imperator, Constantinopoli expul-
 gnatà, Genuensibus proditione qvorundam Genuens-
 sium, ademit. Alteram peninsulæ partem Tartarus te-
 net. Omnes autem Tartari Præcopienses sive Crim-
 scii, qui nunc Tauricam incolunt, originem suam ex
 Zavolgensi Tartarorum horda ducunt: cùmque pro-
 pter intestinam seditionem regno pulsi fuissent, nec
 usquam in vicinia firmam habere sedem possent, hanc
 Europæ partem occupavére, ac veteris injuriæ haud
 immemores, diu cum Zavolgensibus variis bellorum
 eventibus belligerarunt, donec eos proflus regno exue-
 rent, Regesque eorum delerent. Ad Borysthenis ostia
 Oczakovia castrum & civitas, quam Tauricæ Rex Li-
 thuaniæ Principibus ademptam possidet extorta est,
 quam nunc Turca tenet. Distat à Præcopia quatuor-
 decim milliaribus, à Circass circa Borysthenem ad
 Præcopiam quadraginta. supra Circassos septem mi-
 liaribus per Borysthenem ascendendo, Cainovv oppi-
 dum occurrit, à quo decem & octo milliaribus est Kio-
 via. Porrò ab hac civitate Oczakovv Tartari Præco-
 penses, qui eam incolunt, Oczakovisci dicuntur, fre-
 quens

Oczakovv
opp. &
castr.

quenterque varijs excursionibus Podoliam , & alijs quando Lithuania ipsam,cæterasque Russiæ partes infestant , prædasque & spolia cum hominibus abi-
gunt , maximè verò hujusmodi excursiones facere so-
lent , cùm illis stipendia consveta à Rege Poloniæ ju-
sto serius retinentur . Solet enim Rex Poloniæ huic
Regi Tauricæ stipendia certa quotannis pendere , eà
conditione , ut operâ illius , quavis urgente necesrita-
te , adversus hostes suos utatur : præcipuè verò ad
Moscorum principis regiones infensandas , unde &
Moscus missis subinde muneribus aliquando illum
sibi devincire solet . Tartarus verò muneribus inter-
dum utrinque acceptis , utrumque etiam vanâ spe la-
ctat . Regi tamen Polonorum impensiùs fideliùsque
militat , Mosci provincias ipsius in gratiam divexans ,
atque igne ferroque vastans .

C A P U T VI.

De Moscovia solo.

Est autem MOSCOVIA omnis ferè plana &
campestris , maximè , quâ ad Occidentem & Se-
ptentrionem . Montes ibi nulli , nisi circa Peczoram flu-
vium Semnoi Poyas , id est , cingulus mundi vel terræ ;
montes altissimi , ad ripas usq; se protendentes , quo-
rum vertices ob continuos ventorum flatūs omni-
prosperus

Mosco-
via pla-
na & cä-
pestris.

Montes
Semnoi
Poyas.

prosperis materia gramineque ferè carent. In his montibus nidificant faltones varij , præsertim gerofalcones sive hierofalcones, & sacri , & peregrini, quos pri scorum Principum luxus in aucupiis non agnovit. Crescent etiam illic arbores cedri , circa quas nigerimi zobelli reperiuntur. Atque in Principis Moscorum ditione hi montes soli cernuntur, qui fortassis veteribus Riphæi vel Hyperborei montes visi sunt : & quod perpetuis nivibus ac glacie rigeant, transiri que ægerrimè possint , Engroneland provinciam inco gnitam faciunt. B A S I L I U S Moscorum Prin ceps aliquando ad exploranda ultra hos montes loca, gentesque subjugandas, diuos præfectos Ducum ge nere oriundos per Permiam & Peczoram miserat, quorum unus ex illis , Simeon Pheodorovicz ex Ia roslavorum Ducum prosapiâ, Sigismundo Herber stenio Baroni legato Cæsareo , de illis montibus sci citanti , decem & septem in ascendendo dies secone sumpsisse dicebat : neque tamen montis verticem, qui patrio nomine Stolp , hoc est, columnæ nuncupatur, attingere potuisse. Extenditur mons ille in Ocea num usque ad ostia Dvinae & Peczoræ fluviorum. Silvis , saltibus , ac nemoribus plena est Moscovia, cuius bonam partem Hercynia silva occupat , reperiuntur ibi, præsertim ea in parte, quæ ad Prusiam ver git,

git, urū feroceſ & ingenteſ , quos biſonteſ vocant,
item alceſ , uſi magnitudiniſ raræ , lupi prægrandiſ ,
nigro colore formidaſiſ . Ferunt & hi ſaltuſ fe-
raſ , qvam Rosomackam vocant , mirabilem ,
quæ ſatura ac diſtenta duorum ſtipitum anguſtias
quærit , per quaſ ſe transmittenſ , ventriſ ontis , quod aſ-
lias non egeritur , excolat . Vitem , nec oleam , nec pau-
lo ſvaviořiſ pom̄i frugiferam arborem , præter melo-
pepones & ceraſa , eaque auſteра producit , cum te-
nuiora quæque gelidiſiſimis Boreæ flatibus exurantur .
Tam intenſum enim ibi frigus eſſe dicitur , ut ex humili-
diſ ligniſ in foco ſtruętiſ deſtillans liquor in ſtiriam
concreſcat . Taňta diuerſitas tantillo ſpacio , ut hinc
prunam , illinc glaciem in eadem face cernas : imò taň-
ta eſt non nunc yam frigoriſ viſ , ut radiciuſ arbores aſ-
reſcant , & aqua editiori ex loco eſtuaſ , ante quam ter-
ram contingat , congeletur . Id quod in bello Mosco-
vitico , quod S T E P H A N U S Poloniæ Rex ad-
verſuſ Moſcorum tyraňnum gesſit , præſertim in ob-
ſidione Plescovianā , experiundo complures milites
cognovere Poloni . Ubi tanta aéri inclemētia eſ-
rat , ut , ubi quis extra tabernaculum vix pedem
protuliffeſ , omnibus ferè membris , iis potiſiſiūm ,
quæ maxiſi aéri patebant , naribus , auribus ,

I 2 atque

atque facie gelu astricis emoreretur. Campi tamen tritici, filiginis, milij, panicique, & omnis generis leguminum segetes ferunt, sed certissima meslis in cera ac melle consistit. Regio enim tota fœcundissimis apibus plena est, quæ non in manu factis agrestium alvearibus: sed in ipsis arborū cavis probatissima mel la conficiunt. Hinc per silvas & opacissimos saltus frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia videre est, quæ nullo æris crepitu colligere sit necesse. Reperiuntur saepe favorum ingentes massa arboribus conditæ, veteraque mella deserta ab apibus, cum singulas arbores in vastis nemoribus rari agrestes minimè perscrutentur: ita ut in admirandæ crassitudinis arborum stipitibus permagnos mellis lacus aliquando reperiant. Fertur de quodam agricola, qui querendi mellis causa in grandem cavam arborum supernè desiliit, profundoque mellis gurgite pectori tenus haustus fuit, ac biduo vitam melle solo sustinuit, cum vox opem implorantis in ea silvarum solitudine ad viatorum aures penetrare nequivisset: ad extreum verò desperatâ salute mirabili casu ingentis ursæ beneficio inde extractus evasit, cum forte ejus belluæ ad edenda mella, more humano se demittentis, aversos renes manibus compræhendisset, & eam subito timore exterritam, ad exiliendum tum tras

et ipso

Mosco
via api-
bus ple-
ria.

Et uero, tum multo clamore concitasset. Linum quoque & canabim in restes, multaque item boum tergora, & massas ceræ ingentes Mosci in omnem Europæ partem mittunt. Auri, argenteive, vel ignobilioris metalli, ferro excepto, vena apud eos nulla reperitur, nullumque est tota regione, vel gemmarum, vel preciosi lapilli vestigium: omnia ea ab externis populis petut. Naturæ tamen injuria, quæ tot bona prorsus invidescit, uno nobilissimarū pellium mercimonio resarcitur.

C A P U T VII.

De fluviis, lacubus, piscibus, & paludibus:

F^Luvios non paucos habet M O S C O V I A, eosque ^{Fluvii} que navigabiles, qui sunt præcipui: Moscus, Occa, ^{Moscovia} Tanais, Sura, Clesma, Vgra, Vujesma, Volga, Borysthenes, Volchov, Narva, Volechda, Vaga, Viatka, Peccora, Vsfa, Obdy, Coslin. M oscus in Tve^{re} rensi regione quatuordecim ferè supra Mosaiscum miliaribus, haud procul à loco, qui Olesno dicitur, fontes habet, indeque emensis sedecim miliaribus ad Moscoviam civitatem decurrit, receptisque in se alias quot fluviis Orientem versus, Occam fluvium illabitur. Cæterum sex supra Mosaiscum miliaribus primum navigabilis esse incipit: quo loco materia ad fabricandas domos aliosque usus ratibus imposita Mo-

scoviam defertur. Fluvius non admodum piscofus,
 ut qui præter vulgares & viles nullos pisces habet. **O C-**
C A non procul à Msceneco oritur, lautissimorum pi-
 scium ferax est, & campos, quos irrigat, fertilissimos
 reddere putatur. Vorotiniam, Colugam, Cerpacum,
 Corsyram, Columnam, Rezanam, Casnogoro-
 dum, & Muriniam alluit, tandemque Volgam infra
 Novogardiam inferiorem ingreditur, silvis utrinque
 clauditur, quæ melle, aspreolis, hermelis, & marti-
 bus plurimùm abundant. Effundit Senum & Sos-
 nam, ex quibus **S E M** primò in Meridiem profluens,
 & mox cursu in Orientem converso Severensem Du-
 catum præterit, oppidoque Potivolo salutato, non
 procul à Czernihova Disnam bibt. **S O S N A** autem
 cursu in Orientem directo, per Tartarorum campe-
 stria in Tanaim defertur. **T A N A I S** fluvius nomi-
 natisimus, qui Europam ab Asia disternat, oculo
 ferme à Tulla oppido in meridiem milliaribus oritur,
 ex lacu quodam ingenti Ivvanovvieziero dicto, qui
 in longitudine & latitudine circiter centum millaria
 extenditur, in que silva Okoniczkilies, vel, ut alij vo-
 lunt, Iepiphanovvies ortum habet. Ex hoc lacu Schad
 & Tanais, duo flumina magna, emergunt, Schadin
 Occidentem, Uppa fluvio in se recepto, Occam inter
 Occidentem & Septentrionem devolvitur, Tanais au-
 tem

Occa.

Tanais.

tem, Moscis Don, primo cursu rectâ in Orientem flu-
it, atque inter Casanum & Astracanum Tartarorum
regna, sex vel septem miliaribus à Volga fluvio, cursu
nōnihil in Septentrionem incurvato, labitur, dein re-
flexo in Meridiem cursu paludes facit, quas Maeotidis
vocant, ad cuius ostia A S O P H civitas Turcis tri-
butaria condita est, quæ prius Tanas vocabatur. Su-
pra hanc quatuor aut quinque dierum navigatione
ab Isthmo Tauricæ, quæ nunc Præcop dicitur, distat.
Hic fluvius ab optimorum piscium copia singulari,
item amoënitate, quod utraque fluminis ripa diver-
sis herbis radicibusque suavissimis, adhæc arboribus
fructiferis plurimis variisque, in modum horti, qua-
si industriâ quadam exculta atque consita sit, satis
commendari non potest: & quod tanta ferarum, quæ
parvo negocio sagittis conficiuntur, ibi sit multitudo,
ut per ea loca iter facientes ad vitam sustentandam
nullâ alia re, igni tantum saleque excepto, indigeant.
Est etiam alter Tanais minor, qui in Severensi Duca-
tu ortum dicit, unde Donecz Severski nuncupatur,
qui supra Asophum in Tanaim defertur. SURA ex me-
ridie decurrens infra Novogardia in Volgam exonera-
tur, Moscorū terrâ à Casanensi regno separat, quod ad
Volgæ ripas longissimè porrectū, meridiem orientēq:
verius.

versùs latisimos & fertilissimos Tartarorum campos
^{Clesma.} habet. C L E S M A quatuor à Moscovia milliaribus
 oritur, multisque ibi molendinis celebris, ac commo-
 dus est, qui infra Volodimiriam usque ad Murinum
 oppidū in Occæ littore situm, spacio duodecim mil-
 liarium navigatur, Occæque fluvio jungitur. V G R A
^{Vgra.} ptofundus & lutosus, non longè à Drohobus in silva
 qvadam oritur, interque Colugam & Vorotinum in
 Occam exoneratur. Is fluviis olim Litvaniam à Mo-
^{Viesma.} scovia dividebat. V U I E S M A oppido ejus nominis
 nomen dedit, qui haud procul inde uno ferè milliari
 in Borysthenem fertur: solentque oneratæ mercibus
 naves inde Borysthenem devehi, atque post vicissim
 adverso Borysthene Viesmam usque portari. V O L -
^{Volga.} GA ex palude VVronovv ortum sumens, omnem ferè
 Moscoviam pererrat, emensisque Casanensium &
 Astracanorum terris, aliorumque Tartarorumque des-
 fertis, septuaginta ostiis in mare Caspium sive Hirca-
 num influit. Vocatur autem Volga à Tartaris Edel,
 à Ptolomæo Rha: tantaque inter hunc & Tanaim in
 campestribus est vicinitas, ut septem duntaxat milias
^{Borysthe} nos. tribus distare affirment. B O R Y S T H E N E S juxta
 pagum quendam Dnepersko fontes habet, unde ab
 incolis Dnepr vocatur. Haud procul ab eo loco est
 monasterium sanctæ Trinitatis, ubi oritur alius fluvi-
 us prior

us priore major, Dneprecz per diminutionem dictus. Ambo autem hi fluvij inter Borysthenis fontes & paludem Vronovvo confluunt, quo loco Moscorum Chlopigrodensium merces navibus impositæ in Lithuaniam deferuntur, solentque mercatores ibi in monasterium ceu diversorium divertere. Est autem Borysthenis cursus hic, ut meridiē primū respiciens Vvies̄m salutet, mox cursu in Orientem verso Drohobuzum, Smolenscum, Orsam, Dubrovnam, Mohilovamque prætereat: indeque rursus meridiei obversus Kioviam alluat, atque tandem per Tartarorum deserta ad Præcopienses delatus, in Pontum Euxinum multis fluminibus receptis exoneretur. **D V V I N A** lacus à ^{Dvina.} fontibus Borysthenis decem fere miliaribus, & totidē à palude VVronovv distat. Ex eo fluvius ejusdem nominis Occidentem versus, qui à Vilna viginti miliaribus abest, ac dein in Septentrionem decurrit, & prope Rigam mare Germanicū illabitur: alluit Vitebscum, Poloscum, & Duneburgum. **L O V A T V S** cæteris tribus minimè comparandus, oritur inter lacū Dvina, ac paludem Vronovo, aut ex ipsa palude. Est autem ille fluvius, ut Rusorum annales habent, in quem S. Andreas Apostolus ex Borysthenē per siccum naviculam traduxit, & qui emensis quadraginta ferè miliaribus Vielicolum alluit, inque Ilmen lacum influit.

Volchov. VOLCHOVV Novogardiam interlabitur, emensis
 que triginta sex miliaribus Ladoga lacum ingreditur,
 qui in latitudinem sexaginta, in longitudinem cen-
 tum penè miliaribus, insulis tamen quibusdam inter-
 jectis, patet: effunditque magnum fluviū Neoa,
 qvi Occidentem versūs in Germanicū mare sex ferme
 milliaribus decurrit. **Narva.** N A R V A ex lacu Czuczko oris-
 tur, duobus in se flaviis receptis, Pskovva & Vvelikares-
 ka, qvi venit ex meridie, Opoczka oppidum Plesco-
 viā à dextris relictā præterfluit, tandemque mare Livo-
 nicum influit. **Volochda.** VOLOCHDA oppido & castro Voloch-
 dae nomen imposuit, eamq, in Septentrimonem præter-
 labitur, cui Suchana fluvius ex lacu Koinskavyoda es-
 mergens, octo milliaribus infra civitatē jungitur, no-
 menque Suchanæ retinet, atque inter Septentrimonem
 & Orientē labitur. **Vaga.** V A G A inter Bieleieziero & Voloch-
 dam in paludibus densissimisq; silvis oritur, ac Dvvi-
 nam fluviū illabitur. Accolæ, quod pane ferè careant,
 venatione victitant. Capiuntur ibi vulpes nigræ, &
 coloris cinericei. **Viatka.** V I A T K A, qui regioni ejusdem no-
 minis nomē dedit, in Camam se exonerat, ad cuius o-
 stia Czeremissi latrocinātur. **PECZORA** regioni etiam
 nomen tribuit, à meridie fluens in Oceanum glaciale,
 juxta oppidum & castrum Pustieziero sex amplis o-
 stiis exoneratur. Ultra hunc. fluviū montes illi sunt
 altiss.

altissimi, ad ripas usq; protensi, de quibus antè. Circa ostia hujus fluvij, quæ sunt dextrorsū ab ostiis Dvvinæ, varia magnaq; in Oceano animalia esse dicuntur. Inter alia autē animal quoddā, bovis magnitudine, quod accolæ MORS appellant. Breves huic instar castorum sunt pedes: pectore pro reliqui corporis sui proportio. ne aliquantò altiore latioreque dentibus superioribus duobus in longum prominentibus. Hoc animal so-
Mors &
animal
terribile
in mari
& terra
degens.
 bolis acquietis causâ cum sui generis animalibus O-
 ceano relicto gregatim montes petit: ubi, antequāam somno, quo naturā profundiore opprimitur, se dede-
 rit, vigilē gruum instar ex suo numero constituit. Qui si obdormiscat, aut fortè à venatore occidatur, reliqua-
 tum facile capi posunt: sin mugitu, ut solet, signum dederit, mox reliquus grex excitatus, posteriorib⁹ pedi-
 bus dentibus admotis, summā celeritate tanquā vchiz-
 culo per montē delapsi, in Oceanū se præcipitant: ubi in supernatāibus glacierum frustis pro tempore etiam quiescere solent. Ea animalia venatores solos ob dētes infectantur, ex quib. Mosci, Tartari, & in primis Tur-
 cæ gladiorum ac pugionum manubria affabré faci-
 unt, hisque pro ornamento magis, quam ut graviores ictus incutiant, utuntur. V s s A fontes suos habet in monte Poyas Semnoi, qui ab ortu æstivali ad lævam est, fluitque ex ingenti ejusdem montis saxo, quod Ka-
Vissa.

men Bolschoi vocant. Ab Vsæ fontibus usq; ad ejus ostia ultra centum miliaria numerantur, Porro Peczora à meridionali hac parte hiemali fluit, à quo ex Vsæ ostiis ascendendo, usque ad Suchagoræ fluvij ostia, iter trium hebdomadarum est. **O B D Y** oritur ex Kitaysko lacu amplissimo, cuius adeò vasta latitudo est, ut ad sedecim millaria in latitudinem pateat, quæ nava gantes vix bidui spacio traiiciunt. **C O S S I N** ex Lucomoriæ montibus delabitur, in hujus ostiis Cossin castrū est. Eò à Cossini fluvij fontibus est duorum mensium iter. Porrò ex ejusdem fluvij fontibus alter fluvius **C A S S I M A** oritur, emensaque Lucomoriæ in magnum fluvium Tachnin influit, ultra quem prodigiosæ formæ homines habitare perhibetur, quo rum alij ferarum more toto corpore pilis horrent: alij caninis capitibus, alij prorsus sine collo pectus pro capite habent, longasque sine pedibus manus. Esse adhæc & in **T A C H N I N** fluvio pisces quosdā fertur, capite, oculis, naso, ore, manibus, pedibus, alijsque humana prorsus formâ, nullâ tamen voce. Habet & Moscovia lacus, qui deciduo syderum semine pisces generant. In his Princeps est lacus albus, Moſcis **B I E L E I Z I E R O**, ad duodecim millia in longitudinem, totidemque in latitudinem extensus, qui gremio suo trecentos, & sexaginta fluvios excipit, solo tantum So-

Obdy.

Cossin.

Cassima.

Tachnin

Lacus.

Lacus
albus.

sna in Volgæ fauces emisso. Qui & hoc nomine memorabilis est, quòd arx munitissima in eo sit extorta, quòd Moscorum Princeps gazam confert suam, si quādo belli terror adsit. Ab hoc lacu intra teli jactum, est ^{Sulphur-}
 aliis lacus, naturam sulphuris referens, vel ipsum et ^{reus,} jam sulphur proferens. Inscitiā tamen gentis ejus ibi nullus usus est. Secundūm hunc est IV V A N O I E Z I E ^{Lacus}
 R O, id est, lacus Iohannis, qui ad centum miliaria se ^{Iohannis,} extendit. In lacu K I T A Y Obdy fluvius fontes suos ha- ^{Kitay.}
 bet. Ab hoc lacu hominis nigri, sermonis expertes, ad Grustinam arcem, omnis generis merces adferentes, venire assolent, quas illius loci incolæ ab ijs emūt, vel mercibus permutant. I L M E N lacus supra Novo^{11mēn,}
 grodiā in longitudinem octodecim milliarium, in latitudinem verò duodecim patens, duos præter alias celebriores fluvios excipit, Lovatum & Scholona. Is ex quodam lacu emergit, unum verò emittit V O L C H O V V, qui Novogardiam interabitur, decursisq; triginta sex milliaribus L A D O G A M lacum ingreditur. D V V I N A lacus à fontibus Borysthenis decem fe^{Dyvina,}
 ré miliaribus, totidem à palude Vronovvo distat. Ex eo fluvius ejusdem nominis Occidentem versūs, qui à à Vilna viginti abest milliaribus, ac dein, in Septentrionem deflectit, & prope Rigam mari commiscetur. Sunt & alij lacus non pauci, sed ignobiles, Lagoda,
 Czuczko

Czuczko, Kulvius, & quidam alij. Nечic præterea
 solovki insula est insula S. O L O V V K I, Septentrionem versus, inter
 Dvvinam & Corelam provincias, à continenti octo
 miliaribus in mari posita. Distare à Moscovia trecen-
 tis milliaribus, à Bieleieziero ducentis dicitur. Est et-
 jam ibi dives piscium piscatio, qui Selgi indigitantur.

^{Pisces.} P I S C I U M in Moscovia copia haud medio-
 cris. Ante alias ingentes & sapidissimos pisces, præ-
 fertim sturiones, Volga nobilissimus præbet: & ij qui-
 dem hyeme multâ inclusi glacie recentes pluribus die-
 bus asservantur. Habent præterea pisces quosdam pec-
 culiares, quos ipsi suâ lingua B E L U G A vocant, mis-
 ræ magnitudinis, sine spinis, capiteque, & ore ampio.
 Habet & aliorum piscium varietatem ferme incredibi-
 lem, & præfertim alborum pisciculorum saporis exi-
 mij. Ex hoc fluvio pisces in lacum & fluvium Bieleie-
 ziero pervenientes, tantò nobiliores, quantò diutius in
 eo fuerint, redduntur. In quibus agnoscendis ea est pi-
 scatorum peritia, ut pisces in Volgam reversos captos-
 que, quanto tempore in eo fuerint, agnoscant. In T a-
 nai optimorum piscium abunde satis est. OCCA pisci-
 um multitudinem, qui cæteris Moscoviae fluminibus
 præferuntur, habet. Dvina provincia omnis gene-
 ris piscibus affluit, ex quibus incolæ victum acquirunt.
 In insula Solovki piscium Selgorum abundantia. In
 Tach-

Tachnin fluvio pisces quidam nasci dicuntur, qui capite, oculis, naso, ore, manibus, pedibusque hominem referunt, sed absque ulla vocis expressione, qui, ut alij pisces, suave ex se praebent obsonium. Sunt & P A L U^E
 DE S crebræ vastæque, ex quibus fluvij non pauci oriuntur. Et quidem in silva, cui cognomen Volkovskiles, palus est profunda; VVR O N O V V dicta, ex qua fluvius non ita magnus duobus ferè miliaribus in lacum Volgo influit, Volgaque derivato à lacu nomine vocatur. Cis Mscenecum castrum dirutum, sunt paludes densæ, in quas incolæ periculo instantे tanquam in castrum confugint.

C A P U T I X.

De habitatione, vestitu, atq[ue] vieti.

A E D E S Moscorum ubi vis truncis abiegnis contextuntur, inferiore trabe quodam alveo superiacentis rotunditatem ita excipiente, ut hac solâ admissurâ omnem propemodum flatum excludant: solent tamen juncturæ muscari. Forma ædium quadrata est, fenestræque per angustæ, per quas impage translucidâ pelle obductâ lumen admittunt. Domorū tecta tabulatis sunt, arborū corticib[us] foris inductis: intus ad parietes lata habet scaena. Hæc passim pro accubitis, lectorū enim usus vulgo ignotus. Ignis in hypocaustis

Habitan
di ratio.

seu

seu vaporariis manè structus, totam domum pro modo tepidam ac calidā reddit. Vestibula ædium quāvis ampla & alta habeant, fores tamē humiles sunt, ita ut ingressurus quispiam demittere se cogatur. In singulis verò habitationibus imagines Sanctorum pietas aut fusas loco honorificentiore habent, hasque pro

Ceremo-
nia in al-
terius do-
mum in-
gredien-
tium.

penatibus venerantur. Cùm autem aliis ad alium vis sit, ingressus habitationem, non illicò domus dominum salutat, sed protinus caput aperiens, ubi imago sit, circumspicit, quāvisā, ter se crucis signo munit, inquiens: DOMINE MISERERE. Pòst salutat hospitem his verbis: Deus det sanitatem. Mox porrectis manib. consulutantes inter se deosculatūr, capitibus more patrio frequentiùs inclinatis. Dein mutuò se insuntur, vter magis se incurvet: atque ita ter quaterq; caput alternatim inclinando de honore quodam modo concertant. Hospes tandem abiturus, rursus ter se signat cruce, priora verba reverenter proferens, salute ultrò citroque datâ discedit. Si est alicujus dignationis vel autoritatis, eum tum hospes ad gradus usque sequitur: sin præstantior, longius comitatur habitâ & observatâ cujusque dignitate.

Vestitus. Vester omnes oblongas absque plicis ad talos de missas gestant, præcipue verò albi coloris. Pileos albos apicatos crustatosque ex lana coacta usurpant, in qui-

quibus est nobilitatis insigne , quò enim porrectiori ac elatiori vtuntur pileo , eò splendidiores vulgo ha-
bentur. Ocreis omnes ferè rubeis , ijsque brevioribus,
ut qvæ genua non attingant, utuntur quarum soleas
in digitis paululū erēcas claviculis ferreis muniunt:
indusia variis coloribus sericeis circa collum exornata,
apud nobiliores auro intertexta in usu sunt , eaq; mo-
nilibus gemmis, seu globulis argenteis aut cupreis de-
auratis constringunt. Cruces argenteas vel aureas gem-
mis distinctas præstantiores, vulgus ferreas vel etjā cu-
reas pro sacramento qvodam collo appensas habēt.
Omnes autem & singuli suæ conditioni vestibus con-
venientibus ex præscripto mandatoque Principis utū-
tur, nām tenuioris fortunæ vulgarisque familiæ homi-
nibus vestes preciosiores elegantioresque gravi sub pœ-
na interdicuntur. Si autem aliquem obscurioris fami-
liæ eleganter vestitum conspiciunt, proditorem perfis-
sumque eum appellant, ac suspicionis ei notam jnu-
runt. Alius itaque habitus minorum gentium Nobili-
bus, aliis magnatibus & consiliariis , aliis civibus &
colonis præscriptus est, secundùm uniuscujusque con-
ditionem, ac rei familiaris modum & amplitudinē.

Victus gentis præsertim opulentiorum utcunque
lautus, non tamen opiparus , licet omnia cibaria exis-
tuere ^{via} adio. ^{gn} veneant precio. Majoris & minoris pecoris ma-

gna est copia; & occisæ mediâ hyeme juvencæ, concre-
cis gelur carnibus, duorum ferè mensium spacio nō pu-
trefscunt. Gallinæ etiam & anates singulis sæpè argen-
teolis numris veneunt, obsonia nobiliora aucupio &
venatione parantur; piscium etiam optimorum ac fa-
pidissimorum haud mediocris abundantia. Tenuio-
ris fortunæ hominum victus satis parcus, etiam Nobi-
lium pauperiorum, qui turpe non ducunt cortices seu
putamina fructuū, præsertim melonum, allij, ac cepa-
rum abjecta humo tollere, ac devorare. Potus ipsorum
communis cerevisia est, ex tritico, vel hordeo, atque lu-
pulo cocta. Medo item seu mulsum ex melle aquato-
coctoq; conficitur. Quem potum utrumq; per æsta-
tem infrigidare, infusâ poculis glacie, voluptatis gratiâ
consueverūt, nam ingentia glaciei frusta in cellis sub-
terraneis Nobiliū singulari studio reconduntur. Sunt
& qui in delicis habeant succum ex subausteris cera-
fis expressum, saporis gratisimi. Vinis adve&titijs in fe-
stis conviviis tantùm & sacrificiis utuntur. Ante alia
Creticum subdulce maximè in precio est, sed in medi-
cinæ usu duntaxat, vel principalis luxuriæ ostentatio-
nem. Vini cremati etiam apud eos usus frequens est,
quod cùm ad frigus depellendum, tum ad ebrietatem
ferè bibunt.

CAPUT IX.

*De educatione, exercitiis, moribus, ac
forma corporis.*

IUVENTUTIS EDUCATIO ferè nulla, paucæ enim ibi scho-^{Educatio}lae, pauca gymnasia, & in quibus Nobiliū pueri lin-
gvâ frequenter nativâ, vel maximè sacris instituuntur.
Pauci sunt, qui lingvis operam dant peregrinis, præter
Græcam, cui incubunt ob Patrum monumēta, omni-
umq; eorum gratiâ, quæ à Græcis derivata, ad eorum
religionem, vel mores accommodari queunt. Pueri &
adolescentes festis diebus in loco qvodam ampio, un-
de videri exaudiri que à pluribus queant, conveniunt.
Quibusdam autem sibilis, ceu signo dato convoca-
tur, convocati ilicò concurrunt, manusq; conserunt.
Certamen pugnis ineunt, mox pedibus promiscue
ac magno impetu faciem, guttur, pectus, ventrem, <sup>Certami-
na & lu-
sus.</sup>
verenda contundunt: aut quacunque ratione poss-
sunt, alios alij inter se de victoria concertantes pro-
sternūt, adeò ut sæpe inde exanimati alportentur. Cæ-
terūm quicunque plures vincit, diutius in arena du-
rat, fortiterque verbera tolerat, is præ cæteris lauda-
tur, victorque celebris habetur. Hoc verò certaminis
genus ideo institutum est, ut adolescentes verbera,
& ictus quoscunque perferre adsyescant. Mores

Mores.

gentis tales sunt, ut illi Principem summè venerentur, fideliterque diligent: alioqui frigus, inediæ, atque omnis generis asperitatem, adversæq; fortunæ rigorem ferunt, imò ad mortem oppetendam etiam paratisfimis sūt. Libido tamē ac lascivia in eis vituperatur maxima, propter quam impuberes quoque matrimonia contrahentes, nihilominus tamen pæderastian exercent. Non aperti, non ingenui, non simplices, sed veri, suti potius, astuti, & fallaces. Ad iram tardi, in paupertate superbi. Faciles atque tractabiles, si asperè tractentur, vel etiam verberibus accipientur, gratiæ & amoris signū haud vulgaris habentes, idque non solum apud inferioris conditionis homines fit, sed etiam primariæ notæ Nobiles atque Consiliarios. Principi suo ac magistratibus obediunt, etiam in iis causis, quæ vel vitæ detrimentum periculumque adferre videntur. Staturā sunt mediocri, at quadratâ & torosâ, brachiis lacertis, que plurimum valentes, totoque corpore adeò robusti, ut cum ursis absque ullo amorum genere, solis viribus confisi, sæpius congredi ausint, ursumque per aures arreptum tam diu fatigant, donec prorsus lassum prosternant. Color corporis candidus, capillus flavus, vel magis albicans, oculi cæsi, barba prolixa, crura brevia, ac ventres extenti.

Forma
corporis

CAPUT

C A P U T . X.

De peregrinatione atq; conviviis.

PERegrinationes in loca extera suscipere nullas so-
lent, nisi quos Princeps in legationem mittit, qui
bus tamen custodes apponuntur: quorum est præstò
adesse semper, & ne legati quid liberiùs cum externis
colloquantur, aut commercia agitent, observare. Pro
inde non satis probè perspectis aut cognitis cultiorum
hominum moribus, ipsi in sua barbarie, & innata illà
ac servili simplicitate permanent, nec animum ad in-
geniorum culturam adhibent, neque ad libertatis ali-
quam cupiditatem adspirant, sed præsenti statu servitus
teque delectantur. Quam etiam alia confirmant, ut a-
mor consanguineorum aut propinquorum, ac metus,
ne illis à Principe adversi quid eveniat. Nam si qvos
officiis præficit, ut exercitib⁹, præsidiis, præfecturis, ob-
fidum loco conjuges, liberos, cognatos eorum, & quæ
cunque illis novit esse charissima, penè se semper reti-
net: in quos dein omnia exquisitorum suppliciorum
edit exempla, si quid illi deliquerint, aut nonnunq;ā
per imprudentiam malè, nec ad ejus voluntatem rem
gesserint, aut si qui ab eo desciverint.

Convivia rariùs celebrant, præsertim vulgus, in
ebriari enim ipsis sub pena prohibitum est, exceptis

certis in anno diebus, utputa Natalitiis, Paschatis, Pentecostes, & alijs quibusdā divisorum festis solennibus, quibus potare illis licet. Nobilitbus & Consilia-
riis concessum est mulsum cerevisiamque bibere, qvi
commessionibus nonnūquam solidum comburunt
diem. In compotationibus alter alteri præbibens, pri-
mò salutem Principi, omnia fausta & felicia (nomine
proprio eum appellans, titulosque regionum enumera-
rans) exoptat, idem ante & post prandium omnes ac
singuli precantur.

C A P U T X I.

De Nobilitbus, servis, colonis, & operariis.

Nobiles
in Mo-
scovia
quales.

NObiles cùm aliis insignibus à plebe distinguūtur,
tum quòd patris nomen titulis aliis ad exemplum
Principis soli præscribant. Magnificum hoc apud il-
los, eoque ad æquales aut inferiores solum utuntur.
Ad Principem non modò patris nomine usurpando
abstinent, sed ne suum qvidem, nisi propriâ linguae
jus enunciatione quodammodo corruptum, quo non
solum servos ejus, sed quasi homunciones, non homi-
nes cum illo comparatos, se significant, apponunt. Ca-
terum hæc gens servitute magis, quam libertate gau-
det: omnes enim passim magnates, nobiles, præfe-
cti, &

Eti, & consiliarij gravissimâ à Principe premuntur ser-
vitute, seque vilissimos ejus servos fatentur, ac bona o-
mnia mobilia atq; immobilia, quæ possident, nō sua,
sed Principis esse dicūt. Quamvis autē omnes juxta du-
rā serviant servitutē, superbi tamē sunt in hac servitute
ac paupertate sua, adeò vt ignotis ac pauperioribus et-
iam ad minorū gentium Nobiles difficilis sit aditus,
qui vel eo nomine in publicum minūs s̄aþe prodeunt,
quò majorem autoritatem suique observantiam reti-
neant. Nullus præterea Nobilis, qui paulo conditio-
nis lautioris est, ad quartam vel quintam domum pes-
des progreditur, nisi equus subsequatur. Hyemis tem-
pore, cùm equis soleis parentibus propter glaciem abs-
que periculo uti non possint: aut quando regiam, aut
divorum templo forte ingrediuntur, tum eq̄os domi-
relinquunt. Aclicet Nobilis pauper fuerit, ignominio-
sum tamen putat laborare. Hoc tamen laudabile in-
primis in hac gente, qvōd Principi suo sint obsequens
tissimi. Quando enim aliquem magni nominis vi-
rum ad bellū proficiisci jubet, mandatum illi lite-
ris consignatum mittit. Si autem vel prandens, vel
œenans, vel dormiens offensus à tabellione Principis,
literas, quibus in militiam ire jubetur, acceperit, con-
tinuò à mensa lectove surgens, equum ipso inspi-
ciente

ciente armatus ascendit, mandatumque Principis se
executurum ostendit. Atque sic omnes, qui per rei fa-
miliaris facultates possunt, propriis militant sumptibus.

Servi. Servi Magnatibus ac Nobilibus majori ex parte
empti aut capti sunt, quos autem liberos in servitio nu-
triunt, ijs non est integrum quodlibet tempore discede-
re. Si aliquis contra Domini sui voluntatem abit, ne-
mo eum famulitio dignatur: si dominus bonum ac
commodum famulum non benè habet, quodammodo
do apud alios eo nomine malè audit, neque posthac
alios famulos facile nancisci potest. Morituri verò ut
plurimum certos servos manu mittunt: qui se tamen
continuò aliis dominis, pecuniâ acceptâ, in servitutem
vendicant. Si pater filium, ut mos est, vendit, & is quo-
cunque tandem modo liber factus, aut emancipatus
fuerit, pater hunc rursus atque iterum jure patriæ po-
test vendere potest. Post quartam autem venditionē
nil juris amplius in filium habet. Ultimâ pœnâ solus
Princeps servos atque alios afficere potest.

Ius patris in filium.
Coloni. Colonorum etiam sive agrestium fortuna atque
conditio haud melior est, illis enim iugdies privato la-
bori conceditur. Habent aliquot privatos, & à do-
minis suis attributos agros prataq;, ex quibus vivunt:
reliqua omnia sunt dominorum. Sunt præterea ini-
qvieris conditionis, quod illorum bona prædæ Nobi-
lium

hebdomada

Iium atque militum exposita sunt : à quibus etiam per ignominiam Christiani, aut nigri homunciones vocantur. Conductitio qui vivunt labore, & operam vident suam, mercedem unius diei referunt dengam cū dimidia: opifex duas. Est autem Denga numus unus grossi Polonici aestimatione. Neque hi strenue laborant, nisi benè baculati. Credunt enim, se Dominis suis displicere, signumq; esse indignationis, si non plagi excipientur.

Operarii

C A P U T X I I .

De Moscorum religione.

Religionem Christianam à sancto Andrea Apostolo Moscos accepisse annales ipsorum loquuntur, quem ex Græcia per Pontum Euxinum ad Borysthenis ostia appulisse, enavigatisqne Ponti Euxini undis Kioviam pervenisse, ac genti numinis colendi rationē primū ostendisse: ex Kiovia tandem ad Borysthenis fontes devenisse, indeque per Oceanum Romam navigando rediisse ferunt. Hanc itaque se in hunc usque diem sequi gloriantur. De qua nonnulla strictim dicenda: ac primū de Missa, cuius sacrificium more Græcorum pane fermentato, & non azymo peragunt: calici item tantum aquæ, quantum vini rubei miscent, quam etiam aquam esse volunt calidam, quod ex late-

Religio.

Missa.

re

re Servatoris nostri non sine mysterio profluxerit fani
guris & aqua, quam fuisse calidam credere pium existi-
mant, alioquin enim miraculū vix censerī posse. Com-
municant autem sub utraq; specie, miscentes panē vi-
no, seu corpus sanguine, lumenque sacerdos cochleari
ex calice portiunculā, porrigitq; communicanti. Por-
rò quotiescunq; aliquis in anno voluerit, modò con-
fessus fuerit, corpus Domini sumere potest, alioqui tē-
pus ad Palchatis constitutum habent. Pueris septem
annorum administrant sacramentum, eam enim
ætatem ut apt. m ad discernendū inter bonum & ma-
lum, rectum & pravum, lepram & non lepram: sic ad
peccandū facile pronā esse aūtumant. Si puer infirmus
fuerit, aut forte animā agere cōperit, ut de pane sumere
non queat, infunditur ei gutta vini consecratī ex calice.
Sacramentum ad communicandum, nō nisi dum sa-
crum sit, pro infirmis autē die Iovis in majori hebdo-
mada consecratur, ac per integrum servatur annū. Ve-
rū quū fuerit necesse, accipitur inde portiūcula, quæ
vino intingitur, ac benē humectata præbetur ægrotō,
dein aquæ tepidæ modicū additur. Baptisiū sacra-
mento hūc in modū utuntur: Nato infante, mox ac-
ceritus sacerdos ante habitacionis januā, in qua puer
pera est, certas stando recitat orationes, infantiq; nōmē
imponit. Post quadragesimo communiter die si forte
infans malè habeat, defertur in templū, ac sacro fonte

abluitur, terq; in aquam totus immergitur: alioquin baptisatum non crederent. Mox inungitur chrismate hebdomadâ magna initiato, tandem & myrrhâ. Aqua verò baptismatis singulis sacratur infantib; ac continuo post baptismū extra templi portā effunditur. Semper verò infantes in templo baptisantur, nisi lōginquis-
tas loci nimia, aut frigus infanti obsit, neque unquam aquâ tepidâ, nisi pro infirmis utuntur. Sal, nec saliva cū pulvere mixta ab illis adhibentur. Susceptores sive ba-
ptismi testes ex parentū voluntate assumuntur, ac quo-
ties circa baptismum, praeunte certis verbis sacerdote,
Diabolo renunciant, toties in terrā expuunt. Sacerdos
etiam infanti capillos abscindit, eosq; ceræ intricatos in
templo certo deponit loco. Confirmationē baptismi
vanâ esse putant, eo quod in omnib; synodis, præcipue
verò Nicenâ, dictum est, confiteor unum baptisma in
remissionē peccatorum. Quum verò unum sit bapti-
sma, unum etiam chrisma esse, eandemque virtutem
sacerdotis ac Episcopi circa sacramenta distribuenda
asserunt. Confessionem quamvis ex constitutione
habent, vulgus tamen eam Principum opus esse,
ac præcipue ad magnates atque nobiles pertinere exi-
stimat. Confitentur circa tempus Paschale magna
cum cordis contritione: quibus pœnitentia juxta des-
licti quantitatem qualitateme irrogatur, aliis jes-

Confir.
matio
baptismi.

Confes-
sio.

jejunia, non nullis breves precatio[n]es quædam injunguntur (Dominicam enim orationem pauci norunt, pauciores symbolum Apostolicum, paucissimi decalogum, namq[ue] rem tam arcana[m] ac sacram in vulgus enunciari non oportere, decalogum autem Christi langvine antiquatum esse tradunt). Quosdam, qui gravius aliquid patrarent, sacrâ abluunt aquâ, quam Epiphaniorum die ex profluente hauriunt, eam integrum per annum consecratam in templo pro peccatis gravioribus abluendis asservant. Peccatum insuper die Sabbathi commissum levius ducunt, minusque pœnitentiæ pro eo imponunt. Sunt complures & levissimæ causæ, ob quas in templum nō admittuntur, solent tamen exclusi plerique portis ac fenestrî templi adstante, atque inde non minus videre audireque sacra, ac si in templo fuissent. Purgatorium omnino negant, dicunt enim, vnicuique vitâ functo secundum meritum suum locum esse, piis quidem lucidum, & amoenum cum angelis placidis: impiis autem obscurum, cæque caligine obductum, cum angelis terribilibus destinatum esse, in quo extrellum expectant judicium: quo quidem nil clarissimum, nil illustrius, nil probis hominibus optatius, nil improbis horribilissimum futurum opinantur. In articulo de Spiritu sancto, tertia Divinitatis persona, à nostris Ecclesiis sic dissentunt,

Purgato-
rium.

Extremū
judicium

De Spi-
ritu S.

unt, ut eum à solo patre per filium procedere, perinde atque Græci, afferant. Festos dies viri præstantiores sa-^{Festa,} cris peractis cultu corporis, epulis, atque ebrietate colunt. Vulgus plerumque laborat, feriari enim, & à labore abstinere dominorum esse præse ferunt. Cives & mechanici sacerdis intersunt, quibus finitis, ad labore redeunt, sanctius putantes, labore incumbere, quam bibendo, ludendo, ac id generis rebus aliis substantiam atque tempus inaniter perdere. Festum S. Trinitatis celebrant Pentecostes feriâ secundâ, octavâ verò festum omnium Sanctorum. Festa quoque beatæ Virginis jejuniis indicatis, orationibus, missis tum lectis, tum decantatis, communis Ecclesiæ Græcorū ritu, colunt. Ex sanctis Nicolaum in primis venerantur, templaq; præcipua nomini ejus dicata erigunt, ac de ejus ^{Sancti,} miraculis plurimùm quotidie prædicant. Divæ etiam Virginis magna apud illos reverentia est, crebris quidem orationibus veluti Christi mater pro intercessione apud filium rogatur. Habent & in catalogo certos quosdā Pontifices Romanos, quos inter Sanctos referunt. Cæteros verò, qui post eorum schisma fuerunt, execrantur, tanquam eos, qui ab Apostolorum, Patrū, ac septem conciliorum ordinationibus defecerunt, ac tanquam hæreticos & schismaticos nuncupant. Persuasum enim habent, septimo generali concilio, quod

sub Adriano Pontifice celebratum est, decisum esse, ut ea, quae in præcedentibus constituta atque determinata erant synodis, in posterum quoq; firma, rata, ac perpetua tenerentur: nec unquam posthac cuiquam liceat aliud concilium aut indicere, aut accedere, sib[us] anathematis poena. Signo crucis quoties se signat, id manu dextrâ sic faciunt, ut fronte primū, dein pectus, mox dextram, ac demum sinistrâ pectoris partem punctim in crucis formâ tangant. Quod si quis aliter manu ducat, eum nō pro doméstico fidei, sed pro alieno habent.

Jejunia

Lejunia illis solemnia singulis annis quaterna sunt. Primum in quadragesima septem totis septimanis: quarum primâ lacticiniis vivunt, quam ferma sive maslina appellant, hoc est, butyracea sive caseaceam. Sequentibus verò septimanis omnes præter peregrinantes, etiā piscibus abstinēt, olerib⁹, cauliculis, raphano, fungisq; contenti. Sunt qui diebus Dominicis ac Sabbatho cibum sumunt, reliquis diebus, nisi frustulo panis in meridie refecti, ab omni cibo abstinent. Reperiuntur etiā nonnulli, qui diebus Lunæ, Mercurij, ac Veneris panis frusto cum aqua sumpto acquiescunt. Reliqua per annum jejunia non adeò exactè tenent. Jejunant autem post octavam Pentecostes, usq; ad ferias Petri & Pauli Apostolorum, diciturque jejunium D. Petri. Deinde habent jejunium D. Mariæ Virginis à calendis Augus-

*Butyra-
cea seu
caseacea.*

Augusti usque ad assumptionem ejus, quam decimus
quintus calendarij adscriptam habet. Denique jejuni-
um Philippi, quod initium ejus jejunij contingat fe-
stum Philippi, juxta eorum fastos. Quod si festum Pe-
tri & Pauli, Assumptionis item D. Virginis inciderit
in Mercurij aut Veneris diem, tum nec ea die carnibus
vescuntur. Si verò in majori quadragesimæ jejunio ali-
quis solemnis dies inciderit, eo piscibus vietant. Cæ-
terum monachis multò graviora jejunia sunt, quos po-
tu acido, & aquá fermento mixtā contentos esse opor-
tet. Sacerdotibus quoq; aqua mulla ac cerevisia eo té-
pore sunt prohibita, licet nunc omnes leges statutaque
varientur. Porrò extra jejunii tempus die Sabbathi car-
nes edunt, Mercurii verò ijs abstinent. Jejunates verò ad
solis occasum usque nec edere quicquam, nec bibere
consueverunt. Sequentibus tamen diebus crapulā atq;
ingurgitatione abstinētiā benē compensant. Deci-
mā nō, ut alibi mos est, propter sacerdotes, sed propter
pauperes, pupillos, infirmos, senes, advenas, captivos,
atque pauperes sepeliendos institutæ sunt à Volodimi-
ro Principe de omnibus rebus dandæ, iuvandos etiam
eos, qui numerosam habent sobolē, qvibusve bona iu-
gni absunta sunt, ad sublevandam deniq; miserorum
omnium inopiam, monasteriorum, paupertumq; ec-
clesias, & in primis propter defunctorum ac vivorum
refrigerium.

C A P U T

CAPUT XIII.

*De personis ecclesiasticis.*Metropo
lita.

Quantum ad personas ecclesiasticas, unus erat olim totius Russiae Metropolita, tam Moscorum, quam Litvanorum Ducibus tributariis, cuius primum Kioviae, dein Volodimiriæ domicilium erat, tandemque sedes in Moscoviaæ metropolin translata est. Post quin Metropolitæ septimo quoque anno Russiam Litvanis subjectam viserent, exactisque inde numis redirent, Vitoldus M. Litvaniæ Dux hoc, ne videlicet provinciæ suæ argento expilarentur, ferre noluit. Convocatis itaque Episcopis, proprium constituit metropolitam, cui sedes Vilnæ addicta erat. Cæterum omnes Russorum Metropolitæ suam à Patriarcha Constantinopolitano habent autoritatem. Eligebatur autem primò omnium Metropolita, convocatis omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ac Prioribus sive praefectis monasteriorū. Inquirebatur vir sanctioris vitæ per monasteria atque eremos, eligebaturque. Posthac Principes ad se certos convocare, ex eorumque numero unum suo judicio diligere solebant. Sunt & duo Archiepiscopi, Novogrodenensis & Rostoviensis. Episcopi sunt: Tuerensis, Resanensis, Smolensensis, Plescoviensis, Permiaæ, Susdaliæ, Columnæ, Czernihovæ

Archiepi
scopi.

Episcopi

viae

viæ. Hi quidem omnes Metropolitæ Moscovitico sub-
iecti sunt. Habent autem Episcopi proventus ex præ-
diis certos, & aliis extraordinariis, ut vocant, acciden-
tibus. Abbates tantum duo sunt. Priors vero mona-
steriorum plurimi, qui omnes arbitrio ipsius Princi-
pis, cui nemo resistere audet, eliguntur. Sacerdotes,
quos seculares vocant, ut plurimum consecrantur hi,
qui diu apud ecclesias servierunt. In diaconum autem
nemo consecratur, nisi coniugatus, unde plerique; &
matrimonio copulantur, & in diaconatum simul or-
dinantur. Uxore defunctâ, sacerdos à sacris suspendi-
tur, nisi monasterium ingressus iuxta regulam vivat:
officiis etiam atque aliis rebus divinis cum cæteris Ec-
clesiæ ministris choro, tanquam minister, interesse
potest. Si sacerdos viduus ad nuptias secundas, quod
cuique liberum est, transierit, is nil habet cum clero
commune. Nullus sacerdotum monachorumve suas
horas canonicas recitat, nisi habeat imaginem alicus
jus divi præsentem: quam etiam nemo nisi venerans
ter attingit. Qui vero eam in publicum profert, manu
in altum tollit, quam omnes prætereuntes, cruceq; se
se signantes, inclinando plurimum venerantur. Nul-
lus item eorum aut sacra obire, aut baptisare, aut alio
quovis fungi munere audet, nisi diacono præsente.
Omnes sacerdotes in ecclesiis primum tenent locum,

^{Abbates.}
Priors.

^{Sacerdo-}
tes.

N & si

& sustentantur plerunque ex contributione quadam certa, assignanturque illis domunculæ cum agris & pratis, unde victum suis aut famulorum manibus acquirunt. Oblationes tenues habent: aliquando ecclesiæ pecunia datur ad usuram, eamq; sacerdoti pendunt, ne suis illum alere sumptibus teneantur. Sunt etiam, qui Principum liberalitate vivunt. Paucæ parochiæ reperiuntur, prædiis ac possessionibus dotatae, exceptis Episcopatibus, ac qvibusdam monasteriis. Nulla parochia seu sacerdotium confertur, cuiquam, nisi sacerdoti. Cæterū in singulis templis unicum tantum altare, & in dies singulos unicum quoque sacram faciendum putant. Rarissimè templum reperiatur sine sacerdote, qui ter in hebdomada tantum sacra peragere obstringitur. Habitum haud dissimili à seculariibus utuntur, extra pileum parvum ac rotundum, quo rasuram tegunt, pileum amplum contra calorem atque imbreem superimponunt, aut pileo oblongo ex castorum pilis colore griseo teguntur. Coمام ad brachia protensam omnes nutriunt. Baculos, quibus innituntur, cum manubriis incurvatis gestant. Monasteriis præsunt Abbates & Piores, qui leges ac regulas severissimas habent, carnis perpetuò abstinentes. Sunt non pauci, qui ex monasteriis in eremum se abdunt, ibique tuguriola erigunt, quæ aut soli, aut cum sociis incolunt, victum ex terra & plantis

Habitus
sacerdo-
tum.

Abba-
tum &
Priorum
regulae.

quærentes. Metropolita, Archiepiscopi, atque Episcopi, qvamvis ipsi carnes nunquam edant, tamen qvum hospites conditionis civilis invitant, eo tempore, qvo carnibus vesci fas est, hanc habent prærogativam, ut carnes illis in convivio apponant, qvod Abibus & Prioribus vetitum est. Qvoties alicujus monasterii antistes fato concedit, Princeps bona cœnobii invadit, armenta, greges, supellecilem, aurum, argentum rapit: aut is, qui demortuo antistiti succedit, hæc à Principe pecuniâ redimit. Episcopi, qvos illi Ulas dicas vocitant, circa res divinas saltem, ac ipsam reli-
Episcopum
porum munus.
 gionem promovendam sunt occupati: rem verò familiare, aliaq; negotia publica officialibus administranda committunt. Horum vestes qvotidianæ sunt, ut & aliorum monachorum, nisi quod aliquando sericeas
Vestes.
 habeant, & præsertim pallium nigrum, quod habet à pectore in utramq; partē tres fimbrias albas, inflexas instar rivuli fluentis, quibus ex corde ac ore illorū rivulos veræ fidei & bonorū exemplorum fluere innuunt. Pro insignibus tanti hujus muneris baculis in modum crucis, Posoch dictis, utuntur. Episcopus Novogrodensis album gestat pallium. Mitrīs rotundis ac nigris insigniuntur Archiepiscopi atque Abbates, præter Episcopum Novogrodensem, qui albā bicornem fert. Doctores, quos seqvuntur, sunt: Basilius Magnus,
Docto-
res Ec-
clesia.
 Gres

Gregorius Nazianzenus, & Joannes Chrysostomus, quem illi Zlatousty, hoc est, aureum os habentem appellant. Gregorii etiam Pontificis Rom. libros de moralibus scriptos habent. Hi omnes ut & sacer codex in lingvam Slavonicam tralati sunt, religioseque custodiuntur. Libros Evangelii non nisi in locis honestis, tanquam rem sacram reponunt, neq; manibus tangunt, nisi prius crucem munierint, & capite nudato inclinatoq; honorem iis exhibuerint. Post summa cum

^{Concio-} veneratione in manus sumunt. Concionatoribus de-
^{natores.} stituuntur, sufficere enim putant, sacris interfuisse, ac Evangelii, Epistolarum, aliorumque Doctorum verba, quæ linguâ vernacula recitat sacrificus, audiisse: ad hoc, quod varias opiniones ac hæreses, quæ ex concionibus plerunque oriuntur, se effugere credunt, festos dies proximæ septimanæ die Dominico annunciant, publicamque confessionem recitant. Principem porro ipsum quicquid credere & opinari vident, id rectum, omnibusque sequendum statuunt. Mona-

^{Monachii} chis præsertim ordinis S. Benedicti per omnem vitam Benedict. esus carnium interdictus est. Alimenta illis sunt salsa- menta atque lacticinia. Nec ex religionis instituto re- centes pisces edunt, quaternis tamen illis jejuniis ne- piscibus quidem victitant, caulibus ac cucumeribus sale conditis illis victus constat: potus his pertenuis

ac

ac dilutus, quotidie in templis divinam rem faciunt. Sacrum officium antelucano ad eunt tempore, quod albescente die finitur. Circa nonam diei celebratur Misa. Post hanc prandetur, à prandio sacrum officium repetitur: nec non à coena. Prandentibus cenantibusve legitur Evangeliorum interpretatio. Monachi verò Eremitani, quorum potissima cura est in convertendis ad religionem Christianam hominibus, bonam jam olim barbarorum partem, diu multumque apud illos verbum Dei seminantes, ad Christianismum pertraxerunt. Proficiuntur etiam nūn ad varias regiones Septentrionem atq; Orientem versus, quò maximis laboribus, ac vita periculo perverniunt, nil inde commodi sperantes, at hoc unicum spectantes, ut animas multorum devio errore abduetas inviam revocare rectam, ac Christo eas lucrifice, requeant. Jurisdictioni Ecclesiasticæ subiacecent omnes Abbates, presbyteri, diaconi, ac universis clericorum status: uxores item, filiique sacerdotum, medici, vi duæ, obstetrices, & ii, qui miraculum ab aliquo Sanctorum acceperunt, quive emancipati sunt pro aliquo animæ salute: ministri deniq; singuli monasteriorum ac nosocomiorū. Quicquid itaq; inter predictas personas simultatis seu discordiæ exoritur, Episcopus ipse tanquam competens iudex decernit ac dijudicat.

Monachi
Eremiti

Si verò inter laicos & hos aliquid controversiarum existit, judicio communi decernitur. Quicunque autem sacerdotum contra religionem aut officium sacerdotale quavis ratione fecerit, judicio ecclesiastico subjicitur. Si verò furti aut ebrietatis accusatur, aut in aliud id genus vitii inciderit, à civili punitur magistratu. Si sacerdos queritur coram judice politico, se à quo spiam læsum esse (offensiones enim omnes atque injuriæ ad forum civile spectant) tum judex, si forte cognoverit, hunc ab illo lacescitum, aut quavis injuriā priùs affectum fuisse, sacerdotem punit. Episcoporum etiam est divertia tam inter Duceſ & proceres, quām nobiles atque cæteram multitudinem, qui concubinas alunt, constituere. Ad Episcopalem item jurisdictionem pertinet, si quando uxor marito non obſequatur, si qvispiam in adulterio seu fornicatione deprehensus fuerit, si uxorem consanguineam duxerit, si conjunx conjugi qvippiam mali machinetur: divinationes item, incantationes, venena, contentiones, propter hæresin vel fornicationem susceptas: aut si filius parentes sororesve acerbius increpuerit læse ritve: prætererea venere utentes præpostera, sacrilegos, mortuorum spoliatores, & qui ad incantandum de imaginibus Sanctorum, aut statua crucis quicquam avulserint: qui canem, avem, aut aliud aliquod

aliquid animal immundum in ædem induixerint,
aut comederint, punire.

C A P U T X I V.

De ædibus sacrīs, earumque supellecīle.

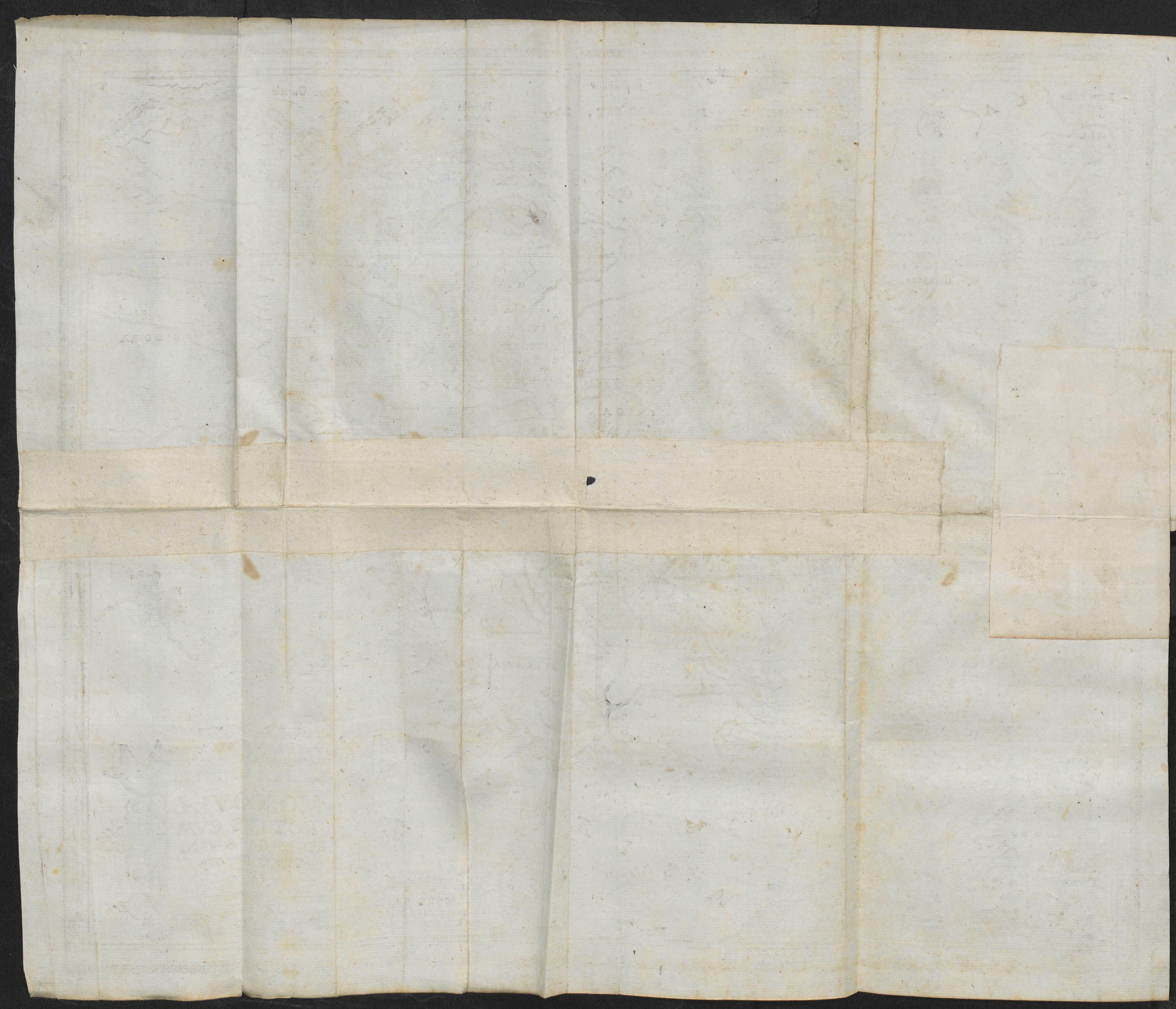
Aedes sacræ ligneis trabibus contexuntur, ac ple-
runq; è media æde assurgit turris scandulis tecta, ^{Aedes} sacræ.
Foris adduntur ædi porticus. In coemeteriis fabricas
ædificant ligneas, in quibus librantur campanæ,
nunc singulæ, nunc binæ, nunc ternæ. Organorum
pneumaticorum, sive mavis Pipinianorum (quæ Pi-^{Organa,}
pino primùm à Constantino Græcorum Imperatore
missa feruntur) nullus in ecclesiis illorum usus est.
Simulachra divorum in templis non admittunt : ta-
bulas tamen eorum imaginibus pictas in sacrīs ædi-
bus frequentes habent; his dona offerunt, his cere-
os accendent: has etiam sacro fonte aspergunt, qui-
bus alioqui nullus est honos. In ædibus privatis sta-
tuas instar penatium colunt. Cœnobiorum non exi-
guis est numerus, præsertim ordinis S. Benedicti, ^{Cœno-}
qvibus magni agrorum sunt redditus, quippe tertiam
fundorum partem totius Moscoviaæ tenent Monachi.
Haud longè à Moscoviaæ metropoli abest monasteriū
S. Trinitatis amplissimum, ubi trecenti monachi per-
petuò ferè sub regula Basili Magni vivere perhibentur.

In

In quo etiam Sergii Abbatis sepulcrum multis miraculis clarum est. Eò Principes ipsi saepe, vulgus vero quotannis certo confluit tempore, monasteriique liberalitate alitur. Fertur inibi olla cuprea esse, in qua certi cibi, & ut plurimum olus coquuntur, ac, sive pauci, sive multi eò venerint, semper tamen cibi tantum remanere, quo ejus monasterii familia saturetur: ad eò, ut nil unquam defiat, aut superfluat. Coemeteria pro sepeliendis corporibus nullis ceremoniis dedicata, ajunt enim, corporibus in cunctis terram ipsam, & non corpora terra consecrari. Sepulturae eorum non in templis, sed opulentiorum quidem in septis, ac exterioribus templorum vestibulis fiunt: agrestium vero in agris & silvis, ubi tumulos aggestis lapidis muniunt, signumque crucis superimponunt. Quibus post Ecclesiæ Romanæ ritibus quadraginta diebus parentatur. Non subticenda hic ridicula gentis consuetudo: defunctorum cadavera loculis condunt, ac manui cadaveris codicillos induunt, quorum summa est: defunetum fuisse Russum, Russorum fidem amplexum, ac in eadem decessisse. Haec literæ D. Petro mittuntur, quibus mox (ut ajunt) admittitur, & ut sinceroris fideli sectatori beatior quoque sedes, quam Latinis Christianis conceditur: alios enim semichristianos, se vero sinceros & genuinos esse contendunt.

CAPVT

CAPUT XV.

*De ratione contrahendi matrimonii, ac
de divorciis.*

Matrimonii inter se se contrahendi ratio ejusmodi
observatur. Turpe & quasi inhonestum habetur
adolescenti, ambire puellam, quo sibi in matrimo-
nium locetur. Patris est juvenem alloqui, ut ducat fi-
liam suam. His autem plerunque verbis adolescentem
compellat: cum mihi sit filia, vellem equidem te mi-
hi generum. Ad quae juvenis: si me, inquit, generum
expetis, ac tibi ita videtur, convenientiam parentes meos,
& de hac re ad eos referam. Dein si parentes ac propin-
qui assensi fuerint, convenientiunt, ac de his, quae pater
filiae dotis nomine dare velit, tractant. Mox dote con-
stituta nuptiis dies praescribitur. Interea Sponsus à
Sponsæ ædibus usque adeò arcetur, ut si forte postulâ-
rit saltem eam videre, parentes sponsæ respondeant:
cognosce ex aliis, quæ qualis sit, qui eam nōrunt. Certè nisi
sponsalia priùs maximis penis firmata fuerint, ita, ut
sponsus non posfit, etiam si vellet, sine gravi poena
eam repudiare: alias non datur illi accessus ad spon-
sam. Sunt autem dotalia dona plerunque equi, vestis,
framea, pecora, servi, & similia. Invitati ad nuptias
pecuniam raro offerunt: munera tamen seu donaria

Matri-
monii
ratio.

O

sponsæ

sponsæ mittunt, quæ singula sponsus diligenter nota-
ta reponit. Finitis nuptiis, de promita rursus ordine con-
spicit, atque ex iis, si quæ allubescant, & sibi usui fu-
tura videntur, ea mittit ad fortum, jubetque singula ab
his, qui rebus præcia imponunt, æstimari: reliqua o-
mnia ac singula singulis remittit cum gratiarū actio-
ne. Ea, quæ servavit in anni spacio, juxta æstimationem
pecunia aut aliare ejusdem valoris compensat. Tota
enim hæc munerum mittendorum ratio ad juvan-
dam rem familiarem novorum conjugum introdu-
cta est. Porro si aliquis donum suum pluris fecerit, tum
sponsus ad juratos æstimatores continuò recurrit, il-
lumq; horum æstimationi standum esse cogit. Quod
si sponsus post annum elapsum non satisfecerit, aut
munus acceptum non restituerit, tum in duplum te-
netur. Denique, si alicujus donum juratis æstima-
dum dare neglexerit, ex voluntate atque arbitrio ejus,
qui dedit, refundere obstringitur. Atque hunc mo-
rem vulgus ipsum in omni liberalitate seu donationis
genere usurpare svehit.

Ritus in
templo
sponfa-
les.

Ritus sponsales in templo publicè hi obiri solent.
Mensa in primis in medio templi adornatur, ingredi-
entibusque templum sacerdos præcedens certas reci-
tat orationes, dein pro Patriarcha, Metropolita, Epi-
scopis, ac toto clero, proq; Principe suo, & omni or-
dine

ordine tam equestri, quam plebejo, qui ritus sue fidei sequntur, sigillatim sacerdos cum diacono clara voce precantur. His transactis, sponsus & sponsa mensam preparatam accedunt, in linteoque secundum consuetudinem pedibus substrato uterque stat. Postea sacerdos ex praescripto, an alicui olim non spondeaderint, interrogat, stolaque manus utrinque annulos comutans colligat. Deinde coronas ligneas, vel ex tiliæ libro pictas, ad id muneras in ecclesia reservatas, capit utriusque imponit, dicens: *posuisti Domine coronam super caput ejus de lapide precioso, &c* Evangeliumque de nuptiis Canæ Galileæ celebratis recitat. Dehinc panem & cerevisiam consecratam desponsatis ad prægustandum porrigit, postea stolam (quam sacerdotes collo appensa utuntur) sponsus & sponsa ab una, & sacerdos ab altera parte tenent, sacerdotemque præeuntem sequntur, haec verba dicentem: *circuite populi Sion, ac date gloriam nomini Dei altissimi, terque mensa circumante loca sua occupate, & sacerdos psalmum quinquagesimum primum recitat.* Qvo absoluto, è templo egrediuntur. Cæterum matrimoniū ita contrahitur, ut quartū consanguinitatis aut affinitatis gradum non attingant. Hæreticum putant, germanos fratres germanas ducere sorores. Nemo etiā affinis sui sororem in uxore ducere audet. Severissime
 Obser-

obseruant, ne hi matrimonio implicentur, inter quos
spiritualis baptismatis cognatio intercedit. Si quis al-
teram ducit uxorem, fitque bigamus, conceditur id qui-
dem, sed vix legitimum matrimonium esse putatur.
Tertiam uxorem ducere sine gravi causa non licet.
Quartam vero nec permittunt cuiquam, nec etiam
Christianum esse judicant.

Divortia

Divortium admittunt, dantque libellum repu-
dii: id tamen maximè celant, quod contra religio-
nem, ac statuta esse nōrunt. Pro adulterio non cen-
sent, si uxoratus cum soluta libidinatus fuerit, uxore
alterius excepta. Tepidus ut plurimum conjugatorum
amor, praesertim principum ac nobilium virorum, eō
quod puellas nunquam antē visas ducunt, ac servitiis
Principis occupati, eas deserunt, alienā interim tur-
pique libidine sese polluentes. Divortia inter se fre-
quentia vulgant, Episcopis indulgentibus, literasque
repudii communicantibus. Olim etiam agrestes, qui
bus ad Episcopos propter longam itineris distantiam
aditus difficiliserat, divortium (more gentili antiqui-
tus observato) sic peragebant: cūm inter virum atque
uxorem lites exortae essent, extra pagum in trivium
ambo prodire solebant, mantili accepto, quod inter
se manibus utrinque tenendo per medium discinde-
bant, hocque inter se diviso, matrimonium etiam divi-
sum esse arbitrabantur.

CAPUT

C A P U T X V I .

De mulierum Moscoviticarum conditione.

M

autob

O 3

instar

Mulie-
rum con-
ditio.

instar Fortunæ insidentes, alternatim sursum ac deorsum moventur: aut alioqui funem in medii circuli modum duobus stipitibus appendunt, cui insidentes ac suspensa, hinc inde impulsæ feruntur, moventurq; aut denique qvibusdam ac certis cantilenis, manibus, pedibusque plaudentes, capitibusque sæpen numero moventes se oblectant, vel manibus invicem se tenentes, ac simili modo canentes in gyrum ducunt. Hæc autem consuetudo præcipue circa festum Petri & Pauli Apostolorum aliquot hebdomadis ab omnibus Moscis atque Russis promiscuè frequentatur.

C A P U T X V I .

De moneta & numerandi ratione.

Monetam argenteam Mosci quadruplicem habent: Moscoviticam, Novogardensem, Tuerensem, ac Plescovensem. Moscoviticus numus oblonga & ovali qvodammodo formâ (Denga dictus) diversas habet imagines. Antiqua in una rosæ, posterior hominis equo insidentis, draconemq; hastâ ferientis imaginem: in altera parte utraque scripturam habet. Horum autem hoc tempore septuaginta representant aureum Ungaricum unum. Tuerensis utrinque scripturam habet, & valore æquiparatur Moscovitico. Novogardensis in una parte Principis in solio sedentis

dentis, hominisque ex adverso sese inclinantis imaginem, in altera scripturam habet, atque Moscoviticum valore in duplo superat. Plescoviensis caput bovis in una parte coronatum, in altera vero scripturam habet. Est præterea cuprea sive ærea moneta, quæ tantum usibus pauperum destinatur, & Pula vulgo vocatur: horum quadraginta Dengam Moscoviticam consti-
tuunt. Aureos non habent, nec cudent ipsi, sed Ungaricis ferè, interdum etiam Rhenanis utuntur, precium que eorum sæpè mutant, præsertim cum alienigena auro aliquid sit empturus, tum continuò ejus precium minuit. Si vero aliquò profecturus auro indigeat, ejus tum rursus precium augent. Constat autem omnis moneta Moscorū ex puro argento, quamvis ea quoque nunc adulteretur: omnes ferè aurifabri Moscoviae numeros cudent: & si quis masas argenteas puras numerosq; cupit, numimi & argentum appenduntur, atque aequali lance librantur: mercedem laboris exiguum aurifabri (parvo alioqui operā suam æstimantes) reportant. Porro universa Moscovia nullū habet argentum, nisi importatū: nec Princeps usq; adeò efferre vetat, sed cavit verius, atque ita permutationem rerum facere, & alia, ut pelles, quibus abundat, aut quid aliud ejusmodi pro aliis rebus dare recipereque suos jubet, quod argen-
tum & aurū in ditione sua retineat. Vix a. à sesquicen-
tum:

tum annis monetā utuntur argenteā, præsertim apud illos signatā. Initio cūm argentum in Moscoviam inferretur, fundebantur portiunculæ oblongæ argenteæ sine imagine & scriptura, pondere unius rubli, quarum nulla nunc appareat. Cudebatur etiam moneta in Galicziensi Principatu, ea autem, qvum æqvabili careret valore, in usu esse desiit. Porro ante monetam proboscide & auriculis aspreolorum, aliorumq; animalium, qvorum pelles ad nos efferuntur, utebantur, iisq; vitæ necessaria ceu pecuniā emebant.

Nume-
randi ra-
tio.

Numerandi ratio apud eos talis est, ut res quas cunque per sorock aut devvenosto, hoc est, aut quadragesimo, aut nonagesimo numero numerent, dividantque. Numerantes itaq; subinde repetunt, multiplicantq; bis sorock, ter sorock, qvater sorock : aut bis, ter, qvater devvenosto. Mille gentili lingvā Tisucze, item decem millia una dictione Tma: viginti millia dvve tma, triginta millia, tri tma exprimunt.

C A P U T X I X.

De mercibus, vestigali, & usura.

Merces.

MErkes exoticas si quis in Moscoviam attulerit, eas continuo apud telonii præfectos profiteri, ac indicare cogitur, quas hi statā horā conspiciunt, æstimantque, æstimatas verò nemo nec vendere, nec emere

mere audet, nisi prius Principi fuerint exhibitæ. Porrò Princeps si quicquam emere voluerit, tum nec mercatorи interim rebus suis precium statuere, nec cuiquam licitari fas est. Quo fit, ut mercatores interdum diutius suo cum damno detineantur. Neque enim cū vis mercatori præter Litvanos, Polonos, aut illorum imperio subjectos Moscoviam venire licet. Nam Svecis, Livonibus, & Germanis ex maritimis civitatibus Novogardiæ duntaxat: Turcis verò ac T'artaris Chlopigrodi, quò nundinarum tempore diversi ex remotis locis homines confluunt, mercaturam exercendi facultas datur. Qvando verò legati & oratores in Moscoviam profiscuntur, tum omnes undecunq; mercatores in illorum fidem ac protectionem suscepiti, Moscoviam & liberè, & sine portoriis ire redire possunt. Major mercium pars sunt massæ argenteæ, panni omnis generis ac coloris, sericum, panni sericei, & auro argentoque intertexti, gemma, uniones, aurum filatum, insuper piper, crocus, zinziber, & cætera: interdum viles etjam qvasdam res suo tempore illuc portant, ex qvibus non parùm lucri referunt. Sæpe etjam accidit, ut rei alicujus desiderio omnes teneantur: quam qui primus attulerit, plus justo lucratur. Dein cùm plures mercatores earundē rerum magnam ad vixerint copiam, tanta nonnunquam vilitas earum

conseqvitur, ut is, qui res suas primùm magno ven-
diderat, easdem rursus vilescente precio redimat, ma-
gnoque suo commodo in patriam reducat. Merces ve-
rò, quæ inde asportantur, sunt pelles variorum anima-
lium, & cera. In Lithuaniam & Turciam corium,
pelles, & albi longi dentes animalium, quæ ipsi Mors
vocant, in mari Septentrionali degentium, ex qyibus
manubria pugionum. Turcæ conficete solent: in
Tartariam verò sellæ eqyorum, frena, vestes, corium:
arma autem & ferrum non nisi furtim, aut ex singula-
ri præfectorum permisso exportantur ad alia loca, in-
tra Orientem ac Septentrionem. Panneas tamen & li-
neas vestes, cultellos, secures, acus, specula, marsupia,
aut quid aliud ejusmodi, quo cunque libuerit, vehunt.
Fallacissimè ac dolosissimè mercantur, quin, dum
precium afferunt, ac rem minoris dimidio precio in-
fraudé venditoris licentur: mercatores nonnunquam
non uno tantum, aut altero mense suspenso ac incer-
tos detinent, sed ad extremā desperationem quosdam
perducunt. Cæterū in, cui mores illorū perspecti sunt,
ac dolosis verbis, qyib[us] rei precium imminuit, tem-
pusq[ue] extrahunt, non movetur, aut dissimulat: is res
suis sine aliquo dispendio vendit. Extraneis autem sin-
gulas res carius vendunt, ita ut, quæ uno aureo floreno
sive ducato Ungarico alioqui emunt, ea qvinq[ue], octo,
decem,

decem, viginti interdū indicent: tametsi ipsi vicissim aliquando rem rarā ab exteris decem, aut quindecim florenis mercentur, quæ vix unum aut alterum valet florenum. Porrò contrahendis rebus, si quid fortè dixeris, aut imprudentius promiseris, eorū diligenter measinerunt, præstandaq; urgent: ipsi verò, si quid vicissim promiserint, minus implent. Quamprimum item jurare incipiunt, aut obtestari, illico dolū subesse scias, animo enim fallendi ac decipiendi jurant. Pelliū magna est diversitas. Zobellinarum enim nigredo, longitudo, ac densitas pilorum, maturitatē arguunt: adhæc, si congruo tempore, quod in pellibus aliis pariter observatur, capiantur, precium augent. Martium sive marturinæ pelles ex diversis partibus, ex Severa bonæ, ex Svecia meliores advehuntur. Hermelinorum pelles ex pluribus pariter locis inversæ adferuntur, quibus tamen emptoribus plerisq; imponitur. Habent signa quædam circa caput & caudā, ex quibus cognoscuntur, an convenienti tempore sunt captæ. Nam simulac ubi hoc animal captum fuerit, excoriatur, pellisque invertitur, ne attritis pilis deterioriat. Si quod non suo tempore captum fuerit, pellisque ideo bono ac nativo colore careat, tum ex capite & cauda certos pilos tanquam signa, ne incongruo tempore captum agnoscatur, evellunt, atque ita emptores decispiunt

piunt. Vulpinæ, & præsertim nigræ, ex quibus plerunque capitis tegumenta conficere solent, plurimi fiunt. Aspreolorum pelliculæ ex diversis quoque partibus afferuntur. Lyncium pelles parvi, luporum verò ab eo tempore, quo in Germania in precio esse cœperunt, plurimi fiunt, eorumq; terga longè in minore, quam alibi, sunt pretio. Castorum pelles apud illos pretiosæ sunt, omnesque juxta ex his, quod nigro eo que natrali sint colore, vestium fimbrias habent. Pellibus domesticorū catorum fœminæ vestiuntur. Est quoddam animal, quod Pesscz appellant: hujus pelle, quod plurimū caloris corpori adfert, in itineribus utuntur.

Vestigal seu portorium omnium mercium, quæ vel importantur, vel exportantur, in fiscum refertur. De qualibet re, æstimatione unius rubli, numerantur dengæ septem, extra ceram, de qua non solum juxta æstimationem, sed pondus quoque, vestigal exigitur. De quolibet autē pondere quatuor dengæ solvuntur.

Usura. Usura iis communis est, quam licet infamem, imò & grande peccatum esse præ se ferant, ab ea tamen nemo ferè abstinet. Est autem quodammodo intollerabilis, quum nimirum de singulis quinis unus, de centum viginti pendantur. Ecclesiæ mitius videntur agere, quæ decem è centum recipient.

C A P U T

C A P U T X I X.

De Republicæ forma.

Forma Republicæ apud Moscos merè est tyrannis,
 quia Princeps absolutum in suos imperium exer-
 cet, ac sine ulla justa causa vitæ necisq; potestatem si-
 bi in eos usurpat. Quâ ratione, qvō ad modum domi-
 nandi, reliqvos universi orbis monachas superat. Au-
 toritatem enim suam, vel potius tyrannidem tam in
 ecclesiasticum quâm civilem statum extendit, liberèq;
 ac ex voluntate sua de omnium & vita & bonis con-
 stituit. Consiliiorum, quos habet, nullus tantæ est
 autoritatis, qui dissentire, aut in re aliqua, etiam ini-
 quisimâ, ei resistere ausit. Omnes fatentur palam, vo-
 luntatem Principis voluntatem Dei esse, ac quicquid
 Princeps egerit, ex Dei voluntate agere : ob id etiam
 Dei clavigerum, ac cubicularium nuncupant, execu-
 torem denique divinæ voluntatis credunt. Unde Princ-
 ews ipse, si qvando pro captivo, aut re aliqua gravi
 preces interponuntur, respondere consuevit: cùm
 Deus iussit, liberabitur. Pari ratione si qvispiam de
 re aliqua incertâ ac dubiâ quærerit, respondere commu-
 niter solent: Deus scit, & magnus Dux. Incertum, an
 tanta gentis immanitas tyrannum Principem exigat:
 an Principis tyrannide gens ipsa tam immanis, tamq;

Forma
Reipub.
Moscov.Moso-
viae Prin-
cipis ty-
rannis.

cru delis efficiatur. Fratribus, affinibus, cognatisque suis nec arces ad legitimè possidendum permittit, nec etiam confidit, solummodò aliquos ad arbitrium suum castris ac possessionibus certis præficit, ac tandem illis qualibet levi de causa infensus, omnia, ut sua, adimit. Ex plebeis eqvites, Palatinos, atque Consiliarios plerunque suo arbitratu, nullo repugnante, creat: Ex consiliariis rursus sive equitibus plebejos, bonis illis ademis omnibus & publicatis, reddit. Eodem modo Metropolitas, Episcopos, Abbates, Priorresque monasteriorum suo judicio legit, ac deponit, omnes juxta servitute premit onerosâ, adeò, ut quemcunque penè se in aula esse, aut in militiam ire, aut legationem aliquam agere juss erit, præstare id sumptibus cogatur suis, exceptis adolescentulis, tenuioris fortunæ nobilium filiis, quos paupertate oppressos quotannis assumere, eosque in æquali stipendio proposito alere consuevit. Porro quibus in annum sex numerantur aurei, iis tertioquoq; anno stipendium exolvitur: quibus autem in singulos annos dantur duodecim, ii tenentur ad quodvis exequendum munus suis & sumptibus & equis aliquot esse parati, ac expediti. Eminentioribus, qui legationem, aliaque graviora ob eunt officia, aut præfecturæ, aut villæ, aut prædia habitâ cujusque & dignitatis & laboris ratione attribuuntur.

untur. De quibus tamen singulis certos certus annuos Principi pensisant: multa duntaxat, quam à pauperibus aliquid fortè delinquentibus extorquent, & quædam alia illis cedunt. Hujusmodi autem possessiones utendas fruendas plerunque ad sesquiannum concedit. Si quem tamen singulari prosequitur gratiâ, mens addit aliquot: sed elapso eo tempore cessat omnis gratia, totoque sexennio gratis illi deinceps servendum est.

C A P U T X X.

De titulo Principis Moscoviae.

Appellatur autem Princeps vernacula Czar, quod Regem Russis significat. Communi verò Slavonice lingua apud Polonus, Bohemos, Moravos, & alios omnes, sumtā quadam consonantiā ab ultima, eaque gravi syllabā Czar Cæsar seu Imperator inteligitur. Unde omnes Russici idiomatis ignari, Bohemi, Poloni, atque reliqui Slavi alio nomine Regem nuncupant, nempe Krol, Kral, Kiral, & Korial: Czar verò solummodo Cæsarem seu Imperatorem dici existimant. Unde Russi interpretes auditentes, ab exteris hoc nomine Imperatorem significari, cœperunt & ipsi Principem suum Imperatorem Russiæ appellare, nomen Czar dignius esse, quam Regis (licet idem sonent) putantes. Cæterum

terum in omnibus eorum historiis, cum sacris tum profanis, ubiq; Regis nomine Czar, Imperatoris vero Kesar reperitur. Sic quoque Tauricæ Rex Tartarorum Præcopensium Czar, hoc est, Rex nuncupatur, omnesque Tartarorum Reges hoc efferuntur nomine. Sed plures hujus vocis ignorantia decepti, omnes Reges hoc nomine Czar vocatos Cæsares esse arbitrantur. Nonnulli etiā Moscorum Principem nominant album Regem, vel quod Russia alba ei subiecta sit, vel quod incolæ vestibus & pileis plerunque albis utantur. Porro Regis titulo utitur ad Romanū Pontificem, Imperatorem, Sveciæ, ac Daniæ Reges, Turcicum Imperatorem, & qvondam ad Prussiæ Livoniæq; Magistros. Ipse vero à nemine horum, nisi forte à Livonibus Rex salutatus. Ad Poloniæ autem Reges magni tantum Ducis nomine uti consuevit, titulo Regis omisso, neuter enim horum literas alterius novo auctas titulo acceptare dignatur. JOANNES tamen Basilides & ad Poloniæ Regem STEPHANVM clavis, memoriae Regis titulum usurpavit, verum ab illo nunquam, nisi magni Ducis titulo honoratus est.

C A P U T X X I.

De inauguratione Principis Moscovia.

Inaugu-
ratio

I Nauguratur Moscorum Princeps in totius Moscoviae

viæ metropoli à metropolita, cui assistunt Archiepi-
scopi, Episcopi, Abbates, Prioress, totusq; Ecclesiasti-
corum conuentus, solemnibus ornamentis induiti, id-
que in divæ Virginis æde. Ubi canitur à metropolita
totoq; clero oratio D. Virginis, & S. Petri confessoris,
quem illi miraculosum vocant. Dein Metropolita
Deum precatur pro novo Duce, ut eum protegat, lon-
gitudinem dierum illi det, cor ejus in timore dirigat,
à mala fide avertat, ut judicet populum in ecclesia, ju-
stitiam afflictis præstet, filios pauperum conservet, ac
tandem regnum consequatur coeleste. His finitis, im-
perat duobus Abbatibus metropolita, ut sibi barma,
quod est ornamentum ducale, porrigant, quod unâ
cum pileo ducali tegumento quodam serico obduci-
tur, illoque novi Ducis caput tegit, ac post precatur,
ut Deus eum sub protectione conservet, in regno con-
tineat, quò semper bona ac decentia agat, clarescere
faciat justitiam in diebus suis, amplificatione que do-
minii sui, & ut in tranquillitate ejus quietè sine discor-
dia vivant, in omni bonitate & puritate. Tandem
pileum ducalem, ab Abbatibus sibi porrectum, crucis
signo adhibito magni Ducis capiti imponit, cui dein
Archiepiscopus & Episcopi accedentes manu benedi-
cunt. Interea Diaconus canit litaneiam, quâ peractâ,
iterum metropolita addit orationem ad divam virgi-
nem.

nem. Post canunt sacerdotes multos Magno Duci annos precando. Secundum illa Metropolita, Archiepiscopi, Episcopi, totusq; cleris ordine magnū Ducem accedunt eumq; debito consalutā honore. Exim Metropolita ad magnum Ducem se convertens, sui eum admonet officii, ut timeat Deum, amet justitiam & justum judicium, curam recte fidelium habeat. Deinde surgitur, Metropolitaque orans magno Duci benedit. Tandem liturgiā absolutā, magnus Dux pīleo ducali, ac barīmā ornatis, ex æde magnā nobilium catervā ad divi Michaelis Archangeli pergit, ubi in vestibulo supra pontem à quodam principe viro dengis aureis ter aspergitur, templumque ingresso sacerdotes litaneiam orantes pro more ei benedicunt, ac iuxta sepulera atque monumenta crucis signo eum signant. Hinc rursus, templo egrediens, in porta aureorum numorū projectione honoratur. Tandem recta in templum Annunciationis beatæ Virginis progreditur, ubi sacerdotes pariter ei benedicunt, ac numi missiles, ut ante, in magni Ducis honorem sparaguntur.

CAPUT XXII.

De legibus Moscorum.

Leges
Moscor.

Legum, ut sit sub tyrannide, magna est paucitas, si quidem Princeps tyranni more cum eis agit, ac lesgivo-

C O M M E N T A R I U S.

115

gi voluntatem suam substituit illis hac in parte adsen-
tientibus. Sic enim censem, à Metropolitis edocti &
persuasi, se cum Deo per Principem tanquam Dei vi-
carium atque internuncium conjungi: ideoque ejus
voluntatem divinæ æquiparant, & sive is voluerit, aut
præceperit bona sive mala, turpia sive honesta, qua-
liacunque fuerint illa, nefas recusare putant, dictitan-
tes, voluntatem Principis ac Dei unam eandemque
esse, ac talem divinitus Principem obtингere, qua-
lem meriti sunt, benignum vel asperum. Hæc sane
omnia libertati aureæ, quæ aliæ gentes cultiores gau-
dent, plurimùm derogant, ac tyrannidem ingenuo-
rum hominum pessundatricem stabiliunt atq; con-
firmant: quando ab unius nutu atque arbitrio sub-
ditorum salus, vita, opes, fortunæ, & omnia etiam
charissima dependent. Hac una re potentia opes
que Moscorum Principis creverunt unà cum crude-
litate, ac intolerabili dominandi asperitate. Le-
gum paucitatem ac tyranni absolutum dominium
non parum etiam adjuvat duplex religionis eorum
opinio. Primo enim omnes alios, qui ab illis in re-
ligione dissentunt, etiam eos, qui Romanam se-
qvuntur religionem, barbarorum loco habent, ac
eorum conversationem fugiunt: eamque ob causam
Princeps, qui subditis hac in opinione præit, quoties

Q 2

exter-

externorum Principum legatos in colloquium admittit, pelvim aquâ impletam in promptu habet, quâ dismissis legatis manus illico quasi eorum contagio pollutas abluit. Accedit ad hoc, quod ex suæ religionis institutis statuant, eos, qui Principis voluntati parento vita privantur, protinus beatos fieri, eorumque animas à corporis mole separatas in loca cœlestia concedere, non minus ac martyrum vel discipulorum Christi, qui in vera erga ipsum fide constanter ad extreum usque spiritum perseverarunt.

C A P U T X X I I I .

*De oratoribus domesticis aliò mittendis,
atque exteris accipiendis.*

Oratores
Mosci ad
exteros
Princi-
pes.

ORatores sive legatos ad Principes exterorū Moscovium Princeps missurus, magno cum comitatu mittere in more habet, ac præsertim ad Poloniæ Reges, cum quibus controversia ipsi sëpè est ratione finium, imò & nonnunquam bella. Aulicis omnibus ac Nobilibus, quos legatis adjungit, vestium solen-nium, armorum, & id genus ornamentorum ex the-sauro suo ad usurpandum prætextu usurpare solvendæ copiam facit, administratorque horum substituitur, qui omnia ornamenta unicuique secundum ordinem, quoties opus fuerit, distribuit, rursusque ab eisdem recipit.

cipit, ac reservat. Ex legatione tandem reversi, certam pro usurpatione vestium & cæterorum ornamento-
rum pecuniam ex pacto Principi numerant, vestesq;
restituunt. Quòd si quid à quopiam commaculatum
fuerit, illud verberibus castigatus solvere tenetur.
Quicquid verò Oratores ad Principes extraneos missi
preciosarum rerum reportant, id Princeps in suum fi-
scum reponit, aliùs gratiæ spem ipsis faciens.

Exteriorum vicissim Principum oratores hoc mo-
do à Moscis excipiuntur, atque tractantur. Orator in ^{Extero-}
Moscoviam proficiscens, ejusque limitibus appropin- ^{rum Prin-}
quans, nuncium ad proximam civitatem mittit, qui ^{cipum}
ejus civitatis Præfecto indicet, se Oratorem talis Prin-
cipis limites Moscoviae ingressurum. Mox præfectus
non solum, à quo Principe mittatur, sed cuius etiam
conditionis autoritatisque sit ipse Orator, item quo-
tus veniat, curiosè inquirit: quibus cognitis, aliquem
cum comitatu, habitâ tam Principis, à quo mittatur,
dignitate, quam Oratoris ratione, ad excipiendum &
deducendum oratores mittit. Interim etiam Magno
Duci, unde, & à quo veniat, continuò significat. Mis-
sus ex itinere pariter aliquem è suis præmittit, qui Ora-
tori significet, magnum hominem advenire, qui eum
certo loco, locum designans, excepturus sit. Porrò ma-
gni hominis titulo properea utuntur, quòd hoc ho-
noris

noris indicio excellentiores solummodo dignantur.
Neque enim quenquam strenuum, aut nobilem, aut
illustrem, magnificumque vocant, aut alio denique
id genus titulo ornant. Ceterum in congressu ablega-
tus ille adeo non cedit de loco, ut nivem hiberno tem-
pore, ubi subsistat, verrere seu terere ita jubeat, quo
Orator præterire queat, ipse interim tritâ viâ se non
movens. Præterea etiam hoc observant: mittunt nun-
cium ad Oratorem, qui eum admoneat, ut ex equo
seu vehiculo descendat: si verò aliquis vel lasitudi-
Ceremo- nem, vel ægritudinem causatus fuerit, id respondant,
nia in excipien- torib. quod nec proferre, nec audire verba Domini, nisi stan-
do, liceat: imò nuncius diligenter cavet, ne prior ex
equo aut rheda desiliat, ne videatur hac re Domino
suo derogare: quin ubi Oratorem ex equo descendere
animadvertis, tum demum & ipse desilit. Sub hæc ac-
cedens aperto capite inquit: Magni Domini, Dei
gratiæ, Regis ac Domini totius Russiæ, ac magni Du-
cis, &c. recitando potiores Principatus, locum tenens
ac præfectus N. provinciæ, curat tibi significari, post-
quam intellectus, te oratorem tanti Domini ad ma-
gnum Dominum nostrum venire, misit nos obviam,
te ut a se deduceremus (repetendo titulum Principis
ac locum tenentis). Præterea nobis demandatum est,
ut inquireremus, quam sanè equitaveris, (is enim mos-
dus

dus est in excipiēdo). Dein Oratori dextram nuncius porrigit, neque rursus honorem prior exhibit, nisi videat, Oratorem caput denudare suum. Sub hæc humanitatis fortè officio adductus, ultro oratorem compellat, quærens, quām sanus equitasset. Postremò dat signum manu, inniens, ascendendum & pergendum esse. Conscensis tandem equis aut vehiculis, subsistit loco unā cum suis, neque viā cedit Oratori, sed postremus eminus sequitur, curatque diligenter, ne quisquam retrocedat, aut subsequatur. Progrediente Oratore, mox sciscitantur primū nomen Oratoris, ac singulorum servitorum: nomina item parentum, & ex qua quisque provincia oründus sit, qualem quisque calleat linguam, & cujus sit conditionis, an Principis alicujus servitor, an Oratoris consanguineus, aut affinis sit, & an prius quoque in eorum provincia fuerit. Quæ singula ad magnum Ducem per literas continuò referunt. Porrò cùm paululum progressus est Orator, occurrerit alius quispiam, mandatum s̄e à locum tenente habere prætendens, ut ipsi de omnibus necessariis provideat.

Nec illud prætereundū, quod, quotiescumq; Oratores in aulam deducēdi sunt, tum vulgus Nobilium, stipendiarii, ac milites ex vicinis regionibus mandatu-

Princ.

Principis convocentur, urbis tabernæ atque officinæ sub id tempus occludantur, vendentes ac ementes foro pellantur, cives denique undiquaque eò confluant. Hoc autem ea propter fit, ut ex tam ingenti hominum multitudine Principis apud peregrinos potentia: ex crebris verò extenorum Principum legationibus majestas conspiciatur.

C A P U T X X I V .

*De Senatu, præfectis, satellitibus,
& veredariis.*

Senatum sive consiliarios Princeps, ut à tyrannide alienior videatur, in speciem sibi adjungit, quos tam rariùs, aut etiam nunquam in consilium adhibet, pro libidine omnia agens. Eos ex antiquissimis ^{Senatus} **P**raefecti. Ducum à Moscoviae tyrannis oppressorum familiis constituit, aut quos illi pro gratia ac meritis cuiusque ornare, & dignitate augere libitum est. Præfectos plerunque tres designat. Unum, qui munitionum sibi commendatarum curam gerat: & huic extra munitionem egredi quacunq; necessitate exigente, ne dum extra eam pernoctare integrum non est. Reliquos duos huic primò custodes adjungit, & ex his alteri, si necessitas urgeat, ac Principis expressum mandatum accesserit, excursions facere, munitionesque excede^{re} cons-

re cōceditur. Hosce praefectos vernaculā V Voievodas, quasi belli duces, appellant, idque ad Polonicorum Palatinorum exemplum, licet non æquè perpetua ibi sit hæc dignitas, ac apud Polonos, & ea unici castri, ac inter plures plerunque distributa gubernatione terminetur. Prætoris seu judicis à Principe constituti personam Ocolnik sustinet: aliás supremus consiliarius, ^{Ocolnik.} qui semper circa Principem est, eo nomine salutatur. Nedelsnick est commune quoddam eorum officium, qui homines in ius vocant, delinquentes capiunt, carceribusque coercent. Atq; hi Nobilium numero continentur. Porro Princeps cum Nobilium alicui munus sive officium aliquod demandat, baculum illi in manum tradit: quo significatur, ut ei in omnibus, veluti Principi, obtemperetur. Quum verò officio desponitur, tūm baculum illum in manus Principis, vel ejus vices gerentis reddit. Stipatores seu satellites Princeps ad tutelam corporis sui, perinde ut Turca Jani czaros, aliquot millenos alit, ex qvibus major pars sclopetariorum cum bombardis longioribus, reliqui cum frameis, arcubus, lanceis, ac loricis armati incedunt. His JOANNES Basilides primus pro explenda tyrannide sua tanto numero uti cœpit. Veredarii ^{Veredarii.} di versis in locis justo cum eqvorum numero disponuntur: ut cum cursor regius aliquo missus fuerit, eqvum nullā

nullâ morâ interpositâ in promptu habeat. Est autem cursori liberum, ut quemcunque voluerit, eqvum eligit. Solet veredari orum, seu, ut vulgo vocant, postarum præfectus, qui illis Jamſnik dicitur, aliquando triginta, nonnunquam quadraginta, quinquaginta-
ve eqvos curare adducendos. Quilibet igitur eqvum, qui commodus videtur, sumit: quibus defessis, cum ad aliud in itinere diversorum, quod Jamia appellant, pervenitur, continuo, ephippio ac freno retento, permutantur. Licet autem cuilibet celerrimo uti equorum cursu, ac si forte aliquis concidat, ac durare non valeat, tum ex proxima quaque domo alium rapere, aut alioqui abs quovis obviam forte occurrente, Principis duntaxat cursore excepto, sumere impune quidem concessum est. Eqvum porro in itinere viribus exhaustum, relictumque Jamſnik requirere, alterumque ei, cui eruptus erat, restituere, preciumque ratione itineris habitâ persolvere obligatur.

C A P U T X X V.

De juris forma apud Moscos.

Juris for. **I**uris forma apud Moscos ejusmodi est: si quælis apud illos oritur, fundorū Domini primūm judices constituuntur, hi si componere litem nequeant, superiori magistratui certamen deferunt. Accusator à ma-
gistratu

magistratu petit, ut liceat sibi adversarium in jus trahere, mox potestate facta satellitem accersit, ac reum sistit, inque jus rapit. Hujus tibias flagris cædit lictor, donec proferat, qui legi satisdet. At reus, si ejus fidei non sit, ut vadem inveniat, manibus collo constrictis à lictore trahitur, verberibusque eò usque afficitur, donec ad dicendam causam coram judice compareat. Reus itaque à magistratu interrogatus, (verbi gratia in actione æris alieni) an in illius ære sit, à quo accusetur: ille si inficias eat, tum judex, quā potes inficiari? inquit. Cui reus, jurejurando, infert. Mox à magistratu prohibetur lictor, amplius verberare, donec certiori fide de lite constet. Carent magno Reipublicæ malo, leguleiis & procuratoribus. Quisque sibi advocatus est, quisque causam exponit suam, atque accusantis querela, reique defensio supplicum literarum formà Principi traduntur, justam Principis sententiam potentium. Ipse Princeps omnium litem, majorum præsertim controversiarum, cognoscit, ac cognitâ lite sententiam fert. Ad extremum cum utraque pars, quibus potuit argumentis, causam suam confirmavit, rogat judex accusatorem, an ulla causæ suæ argumenta adhuc supersint. Respondet, se vel pugilem suum manu strenuâ etiam in hoste comprobatur, ac

R. 2. inqilibos suis **mox**

R. 3.

Mono-
machia
actoris
& rei.

mox postulat, ut singulari certamine congregdi liceat, copiaque certandi utriq; facta, ambo ad monoma- chiam se accingunt: aut si alteruter, vel uterque parum strenuus, aut pugnæ minus habilis sit, pugiles publicos substituunt. Habent enim pugiles, quibus solo hoc quæstu vicitus constat: hi armati in arenam descen- dunt. Tela sunt ut plurimum clava bellica, & venabu- lum. Fit pugna pedestris. Cujus igitur pugil in certa- mine superatur, is absq; mora in vincula conjicitur, ubi indignis tractatur modis, donec cum adversario certamen finiat. Præter hæc, si uterq; claris sit ortus parentibus, atq; alterum privatum hostem depositit, annuit judex: nec tum vicariis pugilibus fas est uti. Porro luculento natu loco, hostem obscuriore ortum familia in duello respuit.

Si quis pauper ære alieno obstrictus creditori sol- vendo non sit, arripit illum creditor, atque eo usque in opere faciendo exercet, vel alteri operam obserati locat, donec operando debitum persolvat. Sunt qui sponte se, uxori, & liberos insignioribus per os mnem vitam emancupant, & initio exiguum pecu- niæ summam accipiunt, ac post pro reliqua vita ali- menta capiunt. Adeò illis vilis est libertas. JOANNES Basilides, alioqui crudelis & injustus, nulla in re vehe- mentius ac diligentius, quam in puniendis æris alie- ni de-

ni debitoribus, laboravit, omni eos beneficio indi-
gnos existimans, qui nequaquam grātā manu alienā
fortunā muneribus fruerentur. Nemo enim vel civis,
vel peregrinus, qui emendo aut vendendo nomina fe-
cisset, nemo vel minimus debitor fuit unquam, qui
fustuarium tyranni non senserit. Ex his adventitios
& parūm notos homines, civesq; adeò suos, & sum-
mos & infimos, certis diebus egrediens ex templo,
monstrare, ac per civitatis regiones circumducere est
solitus, eò præsertim libentiūs, cùm obsoletā veste in-
dutos, ac probè fustigatos conspiceret. Alieno enim
æri obnoxios in Republica ferre nolebat, qvos ad os-
mnes exercendæ perfidiæ occasionses paratos esse di-
cebat.

In furto si quis primūm deprehensus sit, nisi for-
tē sacrilegii aut plagii accusetur, in carcerem conjici-
tur, ac subinde flagellatur, neque ob primam noxam
suspenditur. Atque hanc misericordiæ legem appel-
lant. Qui secundò delinquit, illi nasus præciditur, aut
stigmate frons signatur. Tertia noxa crucem meretur.
Si aliquis conditionis vilis aut vitæ suspectæ insimu-
letur furti, vocatur in quæstionem. Si verò furti con-
vinci non potest, datis fidejussoribus, dimittitur ad
ulteriore inquisitionem. In prædones severissimè
animadvertisit, quibus comprehensis calcanea pris-
Furti
Poena.
Prædonum poen.

In male-
ficio tor-
menti
geaus.

mùm frangere, dein in biduum aut triduum usque, dum intumescent, quiescere: pòst fracta jam ac intus mefacta rursus motare jubent. De maleficiis quum quæstionem habent, reos multà frigidà supernè demissâ perfundunt. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut criminis confessio exprimatur, ligneis cuneolis digitorum unges convelluntur. Cum brutis rem habétes ne illi quidé ultimo puniuntur supplicio.

Iustitia
venalis.

Quàmvis verò Princeps acerbè severus sit in magistratus malos, jus pervertentes, nihilominùs tamen omnis justitia & palam fere venalis est. Erga quos saepius dictus ille tyrannus, si convicti fuissent, diverso supplicii genere usus est. Quosdam etenim præfectos, qui aut cives aut mercatores expilâssent, virgis lacera- ri, nonnullos baculis contundi, alios sericâ veste splen- didè induitos per civitatis vicos huc atq; illuc circum- duci curavit, nullis quidem equis, sed carnificum tur- bâ currum trahente, qui scuticarum strepitu ac fragore auras verberabant. Postea cùm ad regiam adduce- rentur, an verberibus mulctati essent, interrogabat: illis metu consternatis ac musitantibus, nunc, in- quicuit, vestrarum pœnarum nuncios audiavisti: cave- te, ne ipsum legum mearum rigorem experiamini. Qvod tunc fiet, cùm denuò actio malegesti mune- ris contra vos fuerit instituta. Nonnullis etiam, qvibus

privas

privatum pœnam irrogare placebat, ferrato scipione utrumque pedem perforare solitus erat: quosdam pellici ursinæ insutus in forum publicum pertrahebat, ut ita canum laniatu rotati miserabile cæteris spectaculum præberent.

C A P U T X X V I .

De belli gerendi ratione.

Belli gerendi ratio est eadē apud hanc, quæ apud alias gentes, tam enim equitatu quam peditatu constat, quamvis ante B A S I L I V M eorū Principem tormentorum ac peditatus in bello apud ipsos nullus usus fuerit, ille enim primus tormenta adhibere coepit. Campo & conflictui aperto non fudit, sed in munitionibus duntaxat spem omnem ac fiduciam locat. Hinc tyranus in oportunis locis intra lacuum ac fluminum circuitus turres & arces munitissimas extruit, & quidem ab initio imperii sui semper munitionibus studuit erigendis. Quum enim Mosci viderent, se in prælio non posse contra hostes stare, aut certè semper succumbere, in munitiones & castella confugabant, ibidemque & hostem repellendo, & seipso recondendo, pugnabant. In quem finem vario apparatu bellico commeatuque talia loca instruata habere solent, ut obsidionem diu tolerare, ac contra

Belli ge-
rendi ra-
tio.

contra hostem defendere se valeant. Adhuc igitur, cùm animadvertant, se vicinis suis, maximè verò Pos-
lonis in bello pares non esse, castella hujusmodi atque
arces bēnē munitas retinent. Materia castellorum
hujus generis, ut in siluosis regionibus solet, sunt tra-
bes ingentes, maceriat & terrā obrutæ, inter seq; com-

Castella. pactæ, ac firmiter devinctæ, quorum castellorum sum-
mitatem cespes viridis vestit & decorat, ac circumcir-
ca propugnacula, turres frequentes, atq; fossæ, sive na-
turales, sive arte factæ accessum ad ea prohibent. Quæ
ædificia non solum aspectu pulchra sunt atq; eximia,
sed etiam ante bellum à laudatissimo Rege S T E P H A-
N O gestum pleraq; carentium globorum jactu exu-
sta expugnataque fuere, ad defensionem tutiora com-
modioraque credebantur, quod tormentorum ictus
facilius maceria sustinet, & globos explosos cedendo
in se recipit, neq; tota concutitur, ut in muris è cocto
lapide videre est, ubi cementū, quo lapides sunt veluti
glutinati, disfilit, ac magnam muri stragé secum fert.
Illæ tamen arces atque propugnacula, quæ Livoniam
spectant, ex lapide etiam muros habent. Præsidarios

Præsidia sive præsides munitionum ex Nobilitate quotannis
constituit, idque pro arbitrio, neque diurniorem
quām annuam hanc eorum præfecturam esse vult:
quibus addit ex plebe militem stipendiarium, quos
pixidiarios vocant.

Quo-

Qvoties verò finitimorum injuriæ in bellum evocant, haud unquam infra nongenta millia hominum in hostem armat, ex quorum numero trecenta millia in aciem secum educens, reliqua in defensionem provinciarum, in præsidiis per apta loca disponit.

Agricolam sive colonum nullum, nullum et jam mercatorem in militiam legit. Tanta enim est populi multitudo, ut his relictis, terra alioqui populosâ juventutem bello abundè suppeditet. Potest autem Moscorum Princeps exercitum longo tempore ingentem sustentare, neque enim militibus stipendia numerat, aut, si qua, perexigua: sed agros illis vili elocat precio, qvo beneficio militum operam compensat. Milites verò conscripti coram Principe singuli comparent, & numum unum, quem patro nomine dengam vocant, Principi dant: quem reversi ex bello repetunt. Ita occisorum numos Princeps retinet, atque hinc illorum numerum cognoscit. Omnes denique & singuli tam stipendia merentes, quām Principis gratiam expectantes, in militiam suis impensis ire coguntur, quæ non tam ingentes sunt, ut alibi. Nam quicunque sex eqvos, totidemque servos habet, ex iis uno tanquam bajulo, qui vitæ necessaria portet, utitur.

In primis habet milium contritum in sacculo, longitudine duorum aut trium palmitum: dein suilla carnis falsæ libras octo aut decem. Habet & sì in sacculo, ac, si locuples sit, pipere mixtum. Præter hæc unusquisque secum fert securim, fomitem, lebetes, aut ollam cupream, ut, si aliquo fortè deveniat, ubi nil fructuum, allii, cepæ, aut carnis reperiat ferinæ, ignem accendat, ollamque aquâ repleat, in quam cochlear milii plenum sale addito injicit, ac coquit: eo cibo & herus, & servus contenti vivunt. Porrò si herus nimium famelicus fuerit, totum absumit: itaque famuli aliquando, ventri bellum indicentes, ad biduum vel triduum strenue jejunant. Adhæc si herus lautiùs vult epulari, tum addit parvam carnis suillæ portiunculam. Farinam etiam de avena subtiliter commolitam habere solent, cuius aliquot cochlearia pransuri in cistellam impoñunt, modicoque aquæ mixtam comedunt. Si autem fructus, aut allium, aut cepas habent, facile aliis omnibus carere possunt. Et hic est mediocris conditionis, sive gregiorum militum virtus. Duces exercitus, & ali militiae præfecti pauperiores aliquando ad se invitant: qui sumto prandio lauito interdum ad biduum vel triduum fortiter esuriunt.

Arma.

Arma gentis communia sunt: arcus, telum, secundis, & baculus instar cæstus. Frameam nobiliores gestant.

stant. Pugiones oblongos in cultellorum modum dependentes in vaginis adeò reconditos habent, ut vix suprema capuli pars attingi, aut necessitate urgente apprehendi poscit. Lorum pariter freni longum, & in extremitate perforatum adhibent, quod digito sinistro annectunt, ut arcum prendere, extentumque trahere queant. Quanquam verò simul & eodem tempore manibus teneant frenum, arcum, frameam, telum, atque flagellum, istis tamen scitè ac sine ullo impedimento uti nōrunt. Quidam lautioris fortunæ, lorica, thorace affabre ceu ex quibusdam squamis cinnato, & armillis muniuntur: paucissimi verò crista instar pyramidis in summitate exornatæ insigniuntur. Sunt qui habent vestem bombycis lanâ suffartam ad iectus quo scinque sustinendos. Lancea quoque apud illos usitata est. Equi illorum parvi, castrati, soleis carentes, levissima frena, tum ephippia eum in usum accommodata, ut se in omnes partes nullo negocio vertere, arcumque intendere queant. Pedibus usque adeò attractis equo insident, ut nullum hastæ teli paullò vehementiorem iectum sustinere valeant. Calcaria paucissimis, flagellum plerisque in usu est, quod semper minimo digito dextræ inhæret, ut id, quoties usus postulat, apprehendant: rursus, si ad arma deuentum fuerit, projectum è manu pendeat.

Castrorum
cum cel.
locand.
ratio.

Castris collocandis amplissimum eligunt locum, ubi præstantiores tentoria erigunt: alii verò ex arbustis veluti arcum in terram figunt, penulisque tegunt, quo ephippia, arcus, & id genus alia recondant, seque ab imbre defendant. Equos ad pascua pellunt, quorum causa tam latè disjuncta tentoria habent, quæ nec curru, nec fossâ, nec alio quovis impedimento sepiunt: nisi fortè locus naturâ sit, aut silvis, aut paludibus, fluminibusvè munitis.

Tormentorum
ratio.

Tormentis ita utuntur, ut ea terrâ defodiant, ante ea & os tubi justæ profunditatis fossam ducunt, in qua, qui onerandorum tormentorum curam gerunt, delitescunt: ad os tubi finis adaptatur, hoc cùm implenda sint, in fossam deprimuntur, cùm verò exoneranda, rursum laxantur.

Conser-
vendæ
pugnæ
ratio.

Quoties cum hoste conserendum est, incompositi in agmen hostile procurrunt, neq; aciem dirigunt; sed in insidiis collocati, hostes adoruntur. Ac quidem primo impetu audacissimè aggrediuntur, nec diu perseverant. Quamprimum fugam arripiunt, nullam salutem cogitant, præter eam, quam fugâ habere possunt. Ab hoste capti, nec se defendunt, nec veniam precantur. Prælium ingressuri plus spei ponunt in multitidine, quam in robore militum, ac instructo probè exercitu: feliciusque eminus quam cominus prægnant

gnant: atque ideo hostem circumvenire, à tergoque invadere præcipue student. Civitates raro vi aut ^{Civit.}
^{expugn.}
^{ratio,} pressione acriore expugnare, sed longâ magis obsidio-
ne, homines fame, aut proditione ad deditio-
ne consueverunt. Tubicines multos habent, qui
dum omnes unâ tubas inflant, asperum atque incon-
cinnum quendam sonitum edunt. Habent & aliud
instrumentum musicum, quod Surmam appellant.
Hoc qui utuntur, continuo ac sine intermissione in-
fandi per unam horâ ferè naribus spiritum paulatim
attrahentes, buccis antea aëre distentis, canunt. Vel
gerunt etiam singuli parvū tympanum ad ephippia sus-
spensum, quo, quoties agmen fisti usus est, à primo im-
pulso, sonoq; à primis excepto, ac cæteris deinceps tra-
dito exiguo tēporis momento totus exercitus consistit.

Cæterū, si cuius operà Princeps in bello strenuâ
usus est, hunc prædio aut fundo aliquo donat, in ali-
mentum sui suorumq; quæ tamen ad ipsum Princi-
pem post ejus mortē redeunt, si nulla virilis sexus proles
contingat. Nam et si numerosam fœminarū sobolem
genuerit, hunc tamen hæreditarium agrū sibi Princeps
vendicat, nisi quod exiguā fortè portionem ad puellas
dotandas concedat. Porrò qui Principis munificentia
hoc modo munerantur, gravi obligantur pecuniâ, tot
n. milites in bello alere, cum necessitas exigit, tenetur,

qvit illi, fundi reditus Principis censurā abundē ale-
re possit. Haud meliori sunt sorte, quibus agri hæredi-
tario jure obveniunt. Si enim moriuntur, nec prolem
relinqvunt masculam, demortui prædia fisco Princi-
pis protinus cedunt. Super hæc, si opimus aliquis bello
inhabilis, aut pugnæ insuetus ab aulicis ad Principem
deferatur, qui rei militari non sat idoneus amplas ha-
beat facultates, quibus multi clariori nobiliorique
creti sangvine viri bello apti sustentari possint, mox ac-
cerisitur infelix, & opibus, qvas tanto cum sudore, tot-
que laboribus per omnem vitam acquisivit, tantillo
temporis momento exuitur: præterquam quòd parti-
culam aliquam à Principe recipit, ad se, uxorem, li-
beros, ac familiam conservandam. Hæc autem tam
alacriter subditi præstant, ut aliena restituisse; non
sua alieno dedisse, credantur. Sic bonis pro meritis
singulorum aulicos donat Princeps. In bello etiam,
quò quis sæpius in expeditionem mittitur, eò propen-
siorem in se Principis favorem opinatur, etiam-
si tantos sumptus, totque pericula su-
stinentur cogatur.

F I N I S
N O N P U G N A
C O R O N A T.

AD
LECTOREM AEQVUM.

Habes, LECTOR benevole, MOSCOVIAM,
seu de origine, lingua, situ, fertilitate, moribus,
consuetudine, religione, ritibus, ordinibus, atque
magistratibus: Reipublica item formâ, inaugura-
tione, oratoribus, legitus, jure, ac militia MOSCO-
RVM: in quibus, ut te non celerem, secutus sum res
rum Moscoviticarum scriptores nota & illustris; SI
GISMUNDVM HERBERSTEINIVM Baro-
nem, REINHOLDUM HEIDENSTEINUM,
Navigationem ANGLORVM ad Moscos, ex nos-
bilis viri MARQVARDI FREHERI Consiliarii
Electoralis Palatini bibliotheca, PAVLI O-
DERBORNII, & alios, per quos profecisse me non
diffiteor. Adjunxi etiam MOSCOVIAE tabu-
lam ex probatisimis Geographis concinnatam.
Quod studium meum quin optimam in partem in-
terpretaturus sis, nullus omnino dubito. Vale mi-
letor, ac οφελματω, quæ si ve calami, si ve
operarum culpâ irrepserunt,
suoloco restitue.

Cic. lib. 1. Epistol. 9.

AD

LECTORI EQUUM

Hoc est PETRORUM LIBERUS MOSCOVITANUS
CENSUS VITAE, INGENII, LITERARUM, MUNERUM,
CIVILITATIS, RELIGIONE, CULTURA, RICHTIBUS, PRAE-
TATIONIBUS, ET ALIA, QUAE HOC NAMEN FONDAT,
ET ACCEPTO DEDICATA EST HOC LIBERUS MOSCOVITANUS.
RATIUS IN CIVITATE, CIVITATIS IN LIBERUS MOSCOVITANUS;
SI QUITA SUMMUS HERBARIUS TERRITORIUM BRAC-
IATINUM HEDDENS TERRITORIUM.
WITNESSED ANGLO-RUSSIA MOSCOVITANUS
MARIA THERESA CONSUL
JULIA THERESA THERESA PALIOPOULOS, PALIOPOULOS
DENHORN, & SISTER, BETHARDIUS PROFLUVIUS
SIBYLLE MOSCOVITANUS.

